

Universitätsbibliothek Wuppertal

Thukydides

für den Schulgebrauch erklärt

Buch VII & VIII; Indices

Thucydides

Leipzig, 1874

Buch VIII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2193](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2193)

ληνικῶν ἴσμεν, καὶ τοῖς τε κρατήσασι λαμπρότατον καὶ τοῖς
 6 διαφθαρεῖσι δυστυχέστατον· κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικη-
 θέντες καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλε-
 θρία δὴ τὸ λεγόμενον καὶ πεζὸς καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ
 ἀπώλετο, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐπ' οἶκον ἀπενόστησαν.
 ταῦτα μὲν τὰ περὶ Σικελίαν γενόμενα.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΓΡΑΦΗΣ Η.

Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ἐπειδὴ ἡγγέλθη, ἐπὶ πολὺ μὲν ἡπί-
 στουν καὶ τοῖς πάνυ τῶν στρατιωτῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου
 διαπεφευγόσι καὶ σαφῶς ἀγγέλλουσι, μὴ οὕτω γε ἄγαν παν-
 συδὲ διεφθάρθαι· ἐπειδὴ δὲ ἔγνωσαν, χαλεποὶ μὲν ἦσαν τοῖς
 ξυμπροθυμηθεῖσι τῶν ῥητόρων τὸν ἔκπλουν, ὥσπερ οὐκ αὐτοὶ
 ψηφισάμενοι, ὠργίζοντο δὲ καὶ τοῖς χρησμολόγοις τε καὶ
 μάντεσι καὶ ὁποσοί τι τότε αὐτοὺς θειάσαντες ἐπήλπισαν ὥς
 2 λήψονται Σικελίαν. πάντα δὲ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλύπει τε
 καὶ περιειστήκει ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ φόβος τε καὶ κατάπληξις
 μερίστη δὴ. ἅμα μὲν γὰρ στερόμενοι καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ ἡ
 πόλις ὀπλιτῶν τε πολλῶν καὶ ἱππέων καὶ ἡλικίας οἶαν οὐχ
 ἑτέραν ἐώρων ὑπάρχουσαν ἐβαρύνοντο· ἅμα δὲ ναῦς οὐχ
 ὀρῶντες ἐν τοῖς νεωσοίκοις ἱκανὰς οὐδὲ χρήματα ἐν τῷ κοινῷ

6. οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδέν. Fast
 eben so 59, 3. vgl. 2, 8, 1. 8, 15,
 2. — πανωλεθρία erst wieder bei
 Spätern. Die Bildung vergl. mit
 πανοικηρία 2, 16, 1. 3, 57, 2. —
 τὸ λεγόμενον, ut aiunt. B. 131,
 A. 14. — ἀπώλετο. Ueb. den Nu-
 merus zu 37, 2.

VIII.

1. 1. τοῖς πάνυ τῶν στρ., den
 namhaftesten, angesehensten
 der Soldaten. v. 89, 2 τῶν πάνυ
 στρατηγῶν. 7, 44, 8 ἐμπειρία μάλ-

λον. — μὴ — διεφθάρθαι hängt
 von ἡπίστων ab. — ἄγαν V. Vulg.
 ἄν. Für jenes v. 1, 75, 1 μὴ οὕτως
 ἄγαν ἐπιφθόνως. — θειάσαντες,
 gottbegeistert. — ἐπήλπισαν
 transit. Bei Klassikern kommt es
 überhaupt fast nicht vor, bei Spä-
 tern sowohl trans. als intrans. Nach
 den besten Codd. hat es Thuk. 54,
 1 intrans., welcher Wechsel des
 Gebrauchs um so weniger auffallen
 kann, je zahlreicher die Beispiele
 solches Wechsels in andern Vb.
 sind: Lobeck zu Soph. Aj. 40. 869.

2. ἕκαστος, näml. seiner Ange-

οὐδ' ὑπηρεσίας ταῖς ναυσὶν ἀνέλπιστοι ἦσαν ἐν τῷ παρόντι σωθήσεσθαι, τοὺς τε ἀπὸ τῆς Σικελίας πολεμίους εὐθύς σφίσιν ἐνόμιζον τῷ ναυτικῷ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλευσεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ τοσοῦτον κρατήσαντας, καὶ τοὺς αὐτόθεν πολεμίους τότε δὴ καὶ διπλασίως πάντα παρεσκευασμένους κατὰ κράτος ἦδη καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπικεῖσεσθαι, καὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν μετ' αὐτῶν ἀποστάντας. ὅμως δὲ ὥς ἐκ τῶν 3 ὑπαρχόντων ἐδόκει χρῆναι μὴ ἐνδιδόναι, ἀλλὰ παρασκευάξεσθαι καὶ ναυτικὸν ὅθεν ἂν δύνωνται ξύλα ξυμπορισαμένους καὶ χρήματα, καὶ τὰ τῶν ξυμμάχων ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι καὶ μάλιστα τὴν Εὐβοίαν, τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι καὶ ἀρχὴν τινα πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐλέσθαι, οἵτινες περὶ τῶν παρόντων ὥς ἂν καιρὸς ἦ προβουλεύσουσι. πάντα τε πρὸς τὸ παραχρῆμα περιδεῖς, ὅπερ φιλεῖ δῆμος ποιεῖν, 4 ἐτοῖμοι ἦσαν εὐτακτεῖν. καὶ ὥς ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐποίουν ταῦτα, καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

2. Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου χειμῶνος πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν εὐθύς οἱ Ἕλληνες πάντες ἐπληρομένοι ἦσαν, οἱ μὲν μηδετέρων ὄντες ξύμμαχοι, ὥς, ἣν τις καὶ μὴ παρακαλῇ σφᾶς, οὐκ ἀποστατέον ἐτι τοῦ πολέμου εἶη; ἀλλ' ἐθελοντὶ ἰτέον ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, νομίσαντες καὶ ἐπὶ σφᾶς ἕκαστοι ἐλθεῖν αὐτούς, εἰ τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ κατώρθωσαν, καὶ ἅμα βραχὺν ἔσεσθαι τὸν λοιπὸν πόλεμον, οὗ μετασχεῖν καλὸν εἶναι, οἱ δ' αὖ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμμαχοι ξυμπροθυμηθέντες ἐπὶ πλεόν ἢ πρὶν ἀπαλλάξεσθαι διὰ τάχους πολλῆς ταλαιπωρίας. μάλιστα δὲ οἱ τῶν 2

hörigen. — ὑπηρεσίας. zu 1, 143, 1.
— ἀνέλπιστοι. zu 6, 17, 8.

3. ὥς — ὑπαρχόντων. zu 3, 113, 6. — παρασκευάξεσθαι κτέ. Wegen der Wortstellung zu 1, 16. — ἐς ἀσφάλειαν π., in einen sichern Zustand bringen. zu 3, 3, 4. — ἐς εὐτέλειαν, eigtl.: zur Wohlfeltheit hin. Die εὐτέλεια soll das Resultat des σωφρονίσαι (vernünftig beschränken) sein. vgl. C. 4 u. zu 7, 36, 2. — προβουλεύουσιν. Eine Vorberathung gieng der Regel nach jedem Volksbeschlusse (ψήφισμα) voran und war Sache des Senats (βουλὴ), der sein

Gutachten der endgiltig beschliessenden Volksversammlung vorlegen musste. Dieselbe Stellung zur Volksversammlung hatte die hier gemeinte Behörde. Dass sie amtlich πρόβουλοι geheissen, ist nicht nachweisbar u. geht aus dem hier gebrauchten Vb. nicht hervor.

4. καὶ ἐποίουν. zu 5, 27, 1.

2. 1. ἐκ τῆς Σ. Ueb. die Präpos. zu 3, 102, 3. — σφᾶς ἕκαστοι absichtl. zusammengedrückt: zu 7, 57, 9. — ἅμα βραχὺν V. Vulg. ἅμα ἡγούμενοι βραχὺν. — οὐ — εἶναι. zu 1, 91, 5. — ἀπαλλάξεσθαι. Wegen des Fut. zu 1, 27, 2.

Ἀθηναίων ὑπήκοοι ἐτοῖμοι ἦσαν καὶ παρὰ δύναμιν αὐτῶν ἀφίστασθαι διὰ τὸ ὀργῶντες κρίνειν τὰ πράγματα καὶ μὴδ' ὑπολείπειν λόγον αὐτοῖς ὥς τό γ' ἐπὶ ὃν θέρος αὐτοὶ οἶοι τ' ἐξονται περιγενέσθαι. ἡ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις πᾶσί τε τούτοις ἐθάρσει καὶ μάλιστα ὅτι οἱ ἐκ τῆς Σικελίας αὐτοῖς ξύμμαχοι πολλῇ δυνάμει, κατ' ἀνάγκην ἤδη, τοῦ ναυτικοῦ προσγεγεννημένου, ἅμα τῷ ἦρι ὥς εἰκὸς παρέσεσθαι ἔμελλον.

4 πανταχόθεν τε εὐέλπιδες ὄντες ἀπροφασίστως ἄπτεσθαι διανοοῦντο τοῦ πολέμου, λογιζόμενοι καλῶς τελευτήσαντος αὐτοῦ κινδύνων τε τοιούτων ἀπηλλάχθαι ἂν τὸ λοιπὸν οἶος καὶ ὁ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων περιέστη ἂν αὐτούς, εἰ τὸ Σικελικὸν προσέλαβον, καὶ καθελόντες ἐκείνους αὐτοὶ τῆς πάσης Ἑλλάδος ἤδη ἀσφαλῶς ἡγήσεσθαι.

3. Εὐθύς οὖν Ἄρις μὲν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ ὀρμηθεὶς στρατῷ τινι ἐκ Λεκελείας τά τε τῶν ξυμμάχων ἡργυρολόγησεν ἐς τὸ ναυτικόν, καὶ τραπόμενος ἐπὶ τοῦ Μηλιῶς κόλπου Οἰταίων τε κατὰ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῆς λείας τὴν πολλὴν ἀπολαβὼν χρήματα ἐπράξατο, καὶ Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ Θεσσαλῶν ὑπηκόους, μεμφομένων καὶ ἀκόντων τῶν Θεσσαλῶν, ὁμήρους τέ τινας ἠνάγκασε δοῦναι καὶ χρήματα, καὶ κατέθετο τοὺς ὁμήρους ἐς Κόρινθον,

2 ἐς τε τὴν ξυμμαχίαν ἐπειρᾶτο προσάγειν. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρόσταξιν ταῖς πόλεσιν ἑκατὸν νεῶν τῆς ναυπηγίας ἐποιοῦντο, καὶ ἑαυτοῖς μὲν καὶ Βοιωτοῖς πέντε καὶ εἰκοσὶν ἑκατέροισι ἔταξαν, Φωκεῦσι δὲ καὶ Λοκροῖς πεντεκαίδεκα, καὶ Κορινθίοις πεντεκαίδεκα, Ἀρκάσι δὲ καὶ Πελληγεῦσι καὶ Σικωνίοις

2. ὑπολείπειν λόγον, die Möglichkeit zugestanden, eigentl.: die Behauptung übrig liessen. — αὐτοὶ nur V., m. E. kein Glossem.

3. αὐτοῖς verb. mit παρέσεσθαι. Ueber d. Stellung zu 1, 68, 1. — κατ' — προσγεγεννημένου, nuncmehr aus Zwang, da die Seemacht ihnen, den Laked., hinzugekommen war. Nachdem die Laked. auf Anlass des sicilischen Zuges auch zur See mächtig geworden, konnten sie jetzt die Sikelioten dorischen Stammes zwingen das zu thun, was sie früher von ihnen vergebl. erwartet

hatten (3, 86, 2). Andere verstehen τοῦ ναυτικοῦ von der sicilischen Flotte.

3. 1. ἐς τὸ ναυτικόν, für die Flotte, zur Unterhaltung derselben. — Οἰταίων. 3, 92. — τῆς λείας, des Viehes, insofern dasselbe als Beute weggeführt wird. — χρήματα, Geld zur Auslösung der Heerden. — τοὺς — ὑπηκόους. „Perrhaebos et Magnetes. Cf. 2, 101, 2. 4, 78, 6.“ P.

2. τὴν — ἐποιοῦντο. Constr. ἐποιοῦντο τὴν πρόσταξιν τῆς ναυπηγίας ἑκατὸν νεῶν ταῖς πόλεσιν.

δέκα, Μεγαρεῦσι δὲ καὶ Τροίξηνίοις καὶ Ἐπιδαυρίοις καὶ Ἑρμιονεῦσι δέκα· τὰ τε ἄλλα παρεσκευάζοντο ὡς εὐθύς πρὸς τὸ ἔαρ ἐξόμενοι τοῦ πολέμου.

4. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, ὥσπερ διενόηθησαν, ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι τούτῳ τὴν τε ναυπηγίαν, ξύλα ξυμπορῶσάμενοι, καὶ Σούνιον τειχίσαντες, ὅπως αὐτοῖς ἀσφάλεια ταῖς σιταγωγαῖς νανσὶν εἴη τοῦ περιπλου, καὶ τό τε ἐν τῇ Λακωνικῇ τειχίσμα ἐκλιπόντες ὃ ἐνφοκοδόμησαν παραπλέοντες ἐς Σικελίαν, καὶ τὰλλα, εἴ ποῦ τι ἐδόκει ἀρχεῖον ἀναλίσκεσθαι, ξυστελλόμενοι ἐς εὐτέλειαν, μάλιστα δὲ τὰ τῶν ξυμμάχων διασκοποῦντες ὅπως μὴ σφῶν ἀποστήσονται.

5. Πρασόντων δὲ ταῦτα ἀμφοτέρων καὶ ὄντων οὐδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ἀρχομένων ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου, πρῶτοι Εὐβοῆς ὡς Ἄριν περὶ ἀποστάσεως τῶν Ἀθηναίων ἐπρεβεύσαντο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ. ὁ δὲ προσδεξάμενος τοὺς λόγους αὐτῶν μεταπέμπεται ἐκ Λακεδαιμόνος Ἀλκαμένη τὸν Σθενελαΐδου καὶ Μέλανθον ἄρχοντας ὡς ἐς τὴν Εὐβοίαν· οἱ δ' ἦλθον ἔχοντες τῶν νεοδαμῶδων ὡς τριακοσίους, καὶ παρεσκεύαζεν αὐτοῖς τὴν διάβασιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Λεσβιοὶ ἤλ-²θον, βουλόμενοι καὶ αὐτοὶ ἀποστήναι· καὶ ξυμπρασσόντων αὐτοῖς τῶν Βοιωτῶν ἀναπείθεται Ἄρις ὥστε Εὐβοίας μὲν πέρι ἐπισχεῖν, τοῖς δὲ Λεσβίοις παρεσκεύαζε τὴν ἀπόστασιν, Ἀλκαμένη τε ἀρμυστὴν διδούς, ὃς ἐς Εὐβοίαν πλεῖν ἐμελλε, καὶ δέκα μὲν Βοιωτοὶ ναῦς ὑπέσχοντο, δέκα δὲ Ἄρις. καὶ³ ταῦτα ἄνευ τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως ἐπράσσετο· ὁ γὰρ Ἄρις ὅσον χρόνον ἦν περὶ Δεκέλειαν ἔχων τὴν μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν, κύριος ἦν καὶ ἀποστέλλειν εἴ ποί τινα ἐβούλετο στρατιάν, καὶ ξυναγείρειν καὶ χρήματα πράσσειν. καὶ πολὺ

4. ὥσπερ διεν. C. 1, 3. — ἐν τῷ αὐτῷ V. Vulg. ohne αὐτῷ. — καὶ — τειχίσαντες als wenn vorangegangen wäre ναῦς τε ποιοῦμενοι. — ὅπως κτέ. Die Zufuhr auf dem Landwege war durch die Occupation von Deceleia abgeschnitten worden: 7, 28, 1. — ἐνφοκοδόμησαν. 7, 26, 2. — ξυστελλ. ἐς εὐτ. v. C. 1, 3. — ἀποστήσονται, sc. οἱ ξύμαχοι.

5. 1. ὄντων — πολέμου. Im Vb. fin. stehend wären diese Worte so

zu construieren: ἦσαν ἐν κατασκευῇ τοῦ πολέμου, οὐδὲν ἄλλο (sc. ποιῶντες. zu 3, 85, 4) ἢ ὥσπερ ἀρχόμενοι. Treffend ist κατασκευῇ, Grundlegung, da es sich eben um einen neuen Krieg handelt. — νεοδαμῶδων. zu 5, 34, 1.

2. παρεσκεύαζε nicht mehr abhängig. von ὥστε. Ueb. diese Satzform zu 5, 14, 1. — καὶ δέκα κτέ. entspricht dem Ἀλκαμένη τε ἀρμυστὴν διδούς, indem die Constr. bei καὶ in das vb. fin. abbiegt. zu 2, 29, 3.

μᾶλλον, ὥς εἰπεῖν, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν αὐτοῦ οἱ ξύμ-
μαχοι ὑπῆκουον ἢ τῶν ἐν τῇ πόλει Λακεδαιμονίων· δύναμιν
γὰρ ἔχων εὐθὺς ἐκασταχόσε δεινὸς παρῆν· καὶ ὁ μὲν τοῖς
4 Λεσβίοις ἔπρασεν. Χῖοι δὲ καὶ Ἐρυθραῖοι, ἀποστήναι καὶ
αὐτοὶ ἐτοῖμοι ὄντες, πρὸς μὲν Ἄγιν οὐκ ἐτόραποντο, ἐς δὲ τὴν
Λακεδαίμονα. καὶ παρὰ Τισσαφέρνους, ὃς βασιλεῖ Λαρεΐω
τῷ Ἀρταξέρξου στρατηγὸς ἦν τῶν κάτω, πρεσβευτὴς ἅμα
5 μετ' αὐτῶν παρῆν. ἐπήγετο γὰρ καὶ ὁ Τισσαφέρνης τοὺς
Πελοποννησίους καὶ ὑπισχνεῖτο τροφὴν παρεῖναι. ὑπὸ βασι-
λέως γὰρ νεωστὶ ἐτύγχανε πεπραγμένος τοὺς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ
ἀρχῆς φόρους, οὓς δι' Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδων πό-
λεων οὐ δυνάμενος πρᾶσσεσθαι ἐπωφείλησε· τοὺς τε οὖν
φόρους μᾶλλον ἐνόμιζε κομιεῖσθαι κακῶσας τοὺς Ἀθηναίους,
καὶ ἅμα βασιλεῖ ξυμμάχους Λακεδαιμονίους ποιήσιν, καὶ
Ἀμόργην τὸν Πισσοῦθνον νίδν νόθον, ἀφεστῶτα περὶ Κα-
ρίαν, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε βασιλεύς, ἢ ζῶντα ἄξειν ἢ
ἀποκτείνειν. οἱ μὲν οὖν Χῖοι καὶ Τισσαφέρνης κοινῇ κατὰ τὸ
αὐτὸ ἔπρασσον.

6. Καλλίγειτος δὲ ὁ Λαοφῶντος, Μεγαρέως, καὶ Τι-
μαγόρας ὁ Ἀθηναγόρου, Κυζικηνός, φνγάδες τῆς ἑαυτῶν
ἀμφοτέρω παρὰ Φαρναβάζω τῷ Φαρνάκου κατοικοῦντες, ἀφι-
κνοῦνται περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐς τὴν Λακεδαίμονα πέμψαν-
τος Φαρναβάζου, ὅπως ναῦς κομίσειαν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον,
καὶ αὐτός, εἰ δύναιτο, ἅπερ ὁ Τισσαφέρνης προῦθυμείτο,
τάς τε ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ πόλεις ἀποστήσειε τῶν Ἀθηναίων
διὰ τοὺς φόρους, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλεῖ τὴν ξυμμαχίαν τῶν
2 Λακεδαιμονίων ποιήσειε. πρᾶσσόντων δὲ ταῦτα χωρὶς ἐκα-
τέρων, τῶν τε ἀπὸ τοῦ Φαρναβάζου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τισσα-
φέρνους, πολλὴ ἄμιλλα ἐρίγνετο τῶν ἐν τῇ Λακεδαίμονι,

3. ἐνθὺς V. Vulg. αὐτός.

4. Χῖοι. „Proprie soli οἱ ὀλίγοι
τῶν Χίων. vid. c. 9, 3. 14, 2.“ P.
— τῶν κάτω sind die Küsten-
länder.

5. πεπραγμένος, gemahnt. —
νόθον. Ueb. diese Nachstellung
eines Attributs ohne Wiederholung
des Artikels zu 7, 50, 1. Kr. 50, 9,
8. Setzt man, was ich früher vor-
zog, ein Komma nach Πισσοῦθνον,
so möchte doch der natürl. Ver-

bindung der Worte zu sehr Zwang
geschehen. Allerdings steht 28, 3
τὸν Ἀμόργην — Πισσοῦθνον νόθον
νίδν, doch hält dort Herwerden
die letzten drei Worte für ein
Glossem. — ἀποκτείνειν V. Vulg.
ἀποκτείνειν. Ueb. die Verbindung
von Inf. Fut. u. Ao. zu 3, 46, 2.

6. 1. Φαρναβάζω. Er war Sa-
trap der Länder am Hellespont
(Daskylitische Satrapie).

2. τῶν vor ἐν τῇ Λακεδαίμονι

ὅπως οἱ μὲν ἐς τὴν Ἰωνίαν καὶ Χίον, οἱ δ' ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πρότερον ναῦς καὶ στρατιὰν πείσουσι πέμπειν. οἱ μέντοι 3 Λακεδαιμόνιοι τὰ τῶν Χίων καὶ Τισσαφέρους παρὰ πολὺν προσεδέξαντο μᾶλλον. ξυνέπρασσε γὰρ αὐτοῖς καὶ Ἀλκιβιάδης, Ἐνδίων ἐφορεύοντι πατρικὸς ἐς τὰ μάλιστα ξένος ὢν, ὅθεν καὶ τοῦνομα Λακωνικὸν ἢ οἰκία αὐτῶν κατὰ τὴν ξενίαν ἔσχευ. Ἐνδιος γὰρ Ἀλκιβιάδου ἐκαλεῖτο. ὅμως δὲ οἱ Λακε- 4 δαιμόνιοι πρῶτον κατάσκοπον ἐς τὴν Χίον πέμψαντες Φρῦνιν, ἄνδρα περιόικον, εἰ αἱ τε νῆες αὐτοῖς εἰσὶν ὅσασπερ ἔλεγον καὶ τᾶλλα ἢ πόλις ἱκανὴ ἐστί πρὸς τὴν λεγομένην δόξαν, ἀπαγγείλαντος αὐτοῖς ὡς εἶη ταῦτα ἀληθῆ ἅπερ ἤκουον, τοὺς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθὺς ξυμμάχους ἐποίησαντο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐψηφίσαντο αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἐκεῖ οὐκ ἔλασσον ἢ ἐξήκοντα ἀφ' ὧν οἱ Χιοὶ ἔλεγον ὑπαρχουσῶν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον δέκα τούτων αὐτοὶ ἔμελλον πέμψειν καὶ 5 Μελαγκρίδαν, ὃς αὐτοῖς ναύαρχος ἦν· ἔπειτα σεισμοῦ γενομένου ἀντὶ τοῦ Μελαγκρίδου Χαλκιδεά ἔπεμπον καὶ ἀντὶ τῶν δέκα νεῶν πέντε παρεσκευάζοντο ἐν τῇ Λακωνικῇ. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ ἐνὸς δέον εἰκοστὸν ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

7. Ἄμα δὲ τῷ ἡρι τοῦ ἐπιγυγνομένου θέρους εὐθὺς ἐπεγομένων τῶν Χίων ἀποστεῖλαι τὰς ναῦς καὶ δεδιότων μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ πρᾶσσόμενα αἰσθῶνται (πάντες γὰρ κρύφα

wird entweder zu tilgen oder in αὐτῶν zu ändern sein, da augenscheinlich die Abgesandten des Pharnabazos und die des Tissaphernes eben selbst es sind, unter denen ein Wetteifer entsteht; denn nur auf sie passt das folg. οἱ μὲν — οἱ δέ.

3. ἐς τὰ μάλιστα. v. 6, 104, 2. — Λακωνικὸν ohne Art., weil es prädicativ ist: τοῦνομα δ' ἢ οἰκία ἔσχευ (annahm) Λακωνικὸν ἦν. — Ἐνδιος — ἐκαλεῖτο können wir geradezu übersetzen: denn des Endios Vater hiess Alkibiades. „καλεῖν war der eigentliche Ausdruck vom Beisetzen des Vaternamens“. K., der unter anderem citirt Herod. 6, 88 Νικόδρομος, Κροῖθον καλεόμενος.

4. ὅμως mit Beziehung auf προσ-

εδέξαντο μᾶλλον §. 3. — πρὸς, gemäss, entsprechend. — ἀπαγγείλαντος, sc. αὐτοῦ. — ἀφ' ὧν. ist Neutr.: nach dem, was.

5. αὐτοὶ mehrere gute Codd. ohne Zweifel richtig statt der auch in V. befindl. Vulg. αὐτοῖς. D. Lak. selbst übernahmen den vierten Theil der Gesamtzahl (40), wie oben (C. 3, 2) 25 von 100. — πέμψειν V. Vulg. πέμπειν. — ἔπεμπον, „mittere parabant; profectus est deum postea. Vid. c. 12.“ P. vgl. zu 1, 105, 6.

7. ἄμα κτέ. Die Vulg. bloss τοῦ δ' ἐπιγυγνομένου θέρους. V. setzt passend ἄμα δὲ τῷ ἡρι davor, hat aber zugleich fehlerhaft τοῦ δ'. — ἀποστεῖλαι. Als Subj. ist αὐτοῦς oder τοὺς Λακεδ. zu denken. — καὶ δεδ., und zwar. zu 1, 1, 1. —

αὐτῶν ἐπρεσβεύοντο), ἀποπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Κόρινθον ἄνδρας Σπαρτιάτας τρεῖς, ὅπως ἀπὸ τῆς ἐτέρας θαλάσσης ὡς τάχιστα ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας ὑπερενεργούντες τὰς ναῦς τὸν ἰσθμὸν κελεύσωσι πλεῖν ἐς Χίον πάσας, καὶ ἃς ὁ Ἄγρις παρεσκεύαζεν ἐς τὴν Λέσβον καὶ τὰς ἄλλας. ἦσαν δὲ αἱ ξύμπασαι τῶν ξυμμαχικῶν νῆες αὐτόθι μιᾷς δέουσαι τεσσαράκοντα.

8. Ὁ μὲν οὖν Καλλίγειτος καὶ Τιμαγόρας ὑπὲρ τοῦ Φαρανάβου οὐκ ἐκοινοῦντο τὸν στόλον ἐς τὴν Χίον, οὐδὲ τὰ χρήματα ἐδίδοσαν ἃ ἦλθον ἔχοντες ἐς τὴν ἀποστολήν, πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα, ἀλλ' ὕστερον ἐφ' ἑαυτῶν διενόουντο ἄλλω στόλῳ πλεῖν. ὁ δὲ Ἄγρις ἐπειδὴ ἐώρα τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὴν Χίον πρῶτον ὠρμημένους, οὐδ' αὐτὸς ἄλλο τι ἐγίνωσκεν, ἀλλὰ ξυνελθόντες ἐς Κόρινθον οἱ ξύμμαχοι ἐβουλευόντο, καὶ ἔδοξε πρῶτον ἐς Χίον αὐτοῖς πλεῖν ἄρχοντα ἔχοντα Χαλκιδέα, ὃς ἐν τῇ Λακωνικῇ τὰς πέντε ναῦς παρεσκεύαζεν, ἔπειτα ἐς Λέσβον καὶ Ἀλκαμένην ἄρχοντα, ὅνπερ καὶ Ἄγρις διενόειτο, τὸ τελευταῖον δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφικέσθαι (προσετέτακτο δὲ ἐς αὐτὸν ἄρχων Κλέαρχος ὁ Ῥαμφίου), 3 διαφέρειν δὲ τὸν ἰσθμὸν τὰς ἡμισείας τῶν νεῶν πρῶτον, καὶ εὐθύς ταύτας ἀποπλεῖν, ὅπως μὴ οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ἀφορ-

ἐς — Σπαρτιάτας V. Vulg. ἄνδρας Σπ. ἐς Κόρινθον. — ὑπερενεργόντες. Ueb. diese Sitte zu 3, 15, 1. — παρεσκεύαζεν. C. 5, 2. — τῶν ξυμμαχικῶν erklärt Krüg. der Bundescontingente, vgl. Xen. Cyrop. 3, 3, 12 ἐδίδασκεν ἢ ἕκαστον ἰσχυρὸν ἢ τῶν ξυμμαχικῶν. Wegen des Plur. führt er noch an τὰ ναυτικά u. seine Spr. 43, 4, 18. Derselbe vermuthete früher ξυμμαχίδων (ob so V.), das Mehrere aufgenommen haben, wofür man aber nach 23, 5 vielmehr ξυμμαχίδες erwarten würde.

8. 1. ἐκοινοῦντο, eigentl.: sibi communem faciebant, i. e. in communionem veniebant. Die Lesart ist schwach bezeugt; fast alle Codd. u. die Vulg. ἐκοινοῦντο, wofür es aber nach dem feststehenden Sprachgebrauche ἐκοινώνουν

τοῦ στόλου heissen müsste. — ἐς τὴν Χίον ohne Art. an στόλον angeschlossen, das seine Verbalnatur hier bewahrt: zu 1, 18, 1. — ἃ ἦλθον ἔχοντες die fast stereotype Stellung. zu 1, 9, 2.

2. Χαλκιδέα. C. 6, 5. — καὶ Ἀλκ. ἄ., und zwar unter Anführung des Alk. Zu ergänzen ἔχοντας. — διενόειτο, sc. „πλεῖν, dass er schiffen solle“. K. — προσετέτακτο ἐς αὐτόν wie wir: er war in denselben beordert.

3. διαφέρειν, sonst von demselben Vorgange ὑπερφέρειν. — τὰς ἡμισείας. Genau 21 von 39; s. C. 7, 2 u. 8, 4. — ταύτας ἀποπλεῖν. Oefter hängt, wie hier, von demselben Vb. ein blosser Inf. u. ein Acc. c. Inf. ab: zu 7, 59, 2. — ὅπως μὴ κτέ. Dieselbe Motivierung wie 7, 19, 5, woselbst s. d. Note.

μωμένας μᾶλλον τὸν νοῦν ἔχουσιν ἢ τὰς ὕστερον ἐπιδιαφερομένας. καὶ γὰρ τὸν πλοῦν ταύτῃ ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐποιούντο, ⁴ καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυνασίαν, ὅτι ναυτικὸν οὐδὲν αὐτῶν πολὺ πω ἐφαίνετο. ὥς δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ διεκόμισαν εὐθὺς μίαν καὶ εἴκοσι ναῦς.

9. Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειγομένων αὐτῶν τὸν πλοῦν, οὐ προεθυμῆθησαν ξυμπλεῖν πρὶν τὰ Ἰσθμια, ἃ τότε ἦν, διεορτάσωσιν. Ἄγρις δὲ αὐτοῖς ἐτοιμός ἦν ἐκείνους μὲν μὴ λύειν δὴ τὰς Ἰσθμιάδας σπονδάς, ἑαυτοῦ δὲ τὸν στόλον ἰδίον ποιήσασθαι. οὐ ξυγχαρούντων δὲ τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ διατριβῆς ² ἐγγιγνομένης, οἱ Ἀθηναῖοι ἡσθάνοντο τὰ τῶν Χίων μᾶλλον, καὶ πέμψαντες ἓνα τῶν στρατηγῶν Ἀριστοκράτην ἐπητιώντο αὐτούς, καὶ ἀρνούμενων τῶν Χίων, τὸ πιστὸν ναῦς σφίσι ξυμπέμπειν ἐκέλευον ἐς τὸ ξυμμαχικόν· οἱ δ' ἐπεμψαν ἐπτά. αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ³ Χίων οὐκ εἰδότες τὰ πρασσόμενα, οἱ δὲ ὀλίγοι καὶ ξυνειδότες τό τε πλήθος οὐ βουλόμενοί πω πολέμιον ἔχειν, πρὶν τι καὶ ἰσχυρὸν λάβωσι, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐκέτι προσδεχόμενοι ᾗξιν, ὅτι διέτριβον.

10. Ἐν δὲ τούτῳ τὰ Ἰσθμια ἐρίγνέτο, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (ἐπηγγέλθησαν γάρ) ἐθεώρουν ἐς αὐτά, καὶ κατάδηλα μᾶλλον αὐτοῖς τὰ τῶν Χίων ἐφάνη. καὶ ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, παρεσκευάζοντο εὐθὺς ὅπως μὴ λήσουσιν αὐτοὺς αἱ νῆες ἐκ τῶν

— μᾶλλον τὸν νοῦν. V. τὸν νοῦν μᾶλλον. Für die Vulg. spricht einigermaßen 7, 19, 5. — ἢ τὰς für ἢ πρὸς τὰς. — ἐπιδιαφερομένας Das Wort, allein in V. erhalten (Vulg. διαφερομένας), ist nur aus dieser Stelle bekannt. Welche Bedeutung hat ἐπί?

4. ἐποιούντο. Ueb. das Impf. zu C. 6, 5. — καταφρονήσαντες — ἀδυνασίαν, indem sie den Ath. verachtend Schwäche beimaßen. zu 3, 16, 1.

9. 1. διεορτάσωσι. Ueb. den blossen Conj. zu 1, 137, 2. Eben so gleich §. 3 λάβωσι. — ἐτοιμός ἦν passt genau genommen nur zu ἑαυτοῦ ποιήσασθαι. vergl. zu 5, 112, 3.

2. ἐγγιγνομένης. zu 1, 80, 4. —

ἡσθάνοντο nur V., m. E. der Vulg. ἡσθοντο vorzuziehen weg. ἐγγιγνομένης. — τὸ πιστόν, als das (erforderliche) Pfand der Treue. — ἐς τὸ ξυμμαχικόν, zur Bundesflotte. And. verbinden es mit τὸ πιστόν in diesem Sinne: als Garantie für ihre Bundestreue — was mit der Stellung schwerl. vereinbar ist.

3. αἴτιον δ' ἐγένετο κτέ. Ueber den Singul. zu 3, 36, 2. — καὶ ξυνειδότες V. Vulg ohne καί.

10. 1. ἐπηγγέλθησαν. Entweder ist οἱ Ἀθηναῖοι Subj. (B. 134, 7), oder τὰ Ἰσθμια (zu 1, 126, 5), oder es ist mit V. zu lesen ἐπηγγέλθησαν γὰρ αἱ σπονδαί, was freilich sehr einem Glossem ähnl. sieht.

- 2 Κερχραιῶν ἀφορμηθεῖσαι. οἱ δὲ μετὰ τὴν ἐορτὴν ἀνήγοντο μιᾷ καὶ εἰκοσι ναυσὶν ἐς τὴν Χίον, ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἔχοντες. καὶ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πρῶτον ἰσαῖς ναυσὶ προσπλεύσαντες ὑπῆγον ἐς τὸ πέλαγος. ὥς δ' ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐπηρεχόμενοι ἦσαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀλλ' ἀπειράποντο, ἐπανεχώρησαν καὶ
- 3 οἱ Ἀθηναῖοι. τὰς γὰρ τῶν Χίων ἐπὶ τὰς ναῦς ἐν τῷ ἀριθμῷ μετὰ σφῶν ἔχοντες οὐ πιστὰς ἐνόμιζον, ἀλλ' ὕστερον ἄλλας προσπληρώσαντες ἐπὶ τὰς [καὶ τριάκοντα], παραπλέοντας αὐτοὺς καταδιώκουσιν ἐς Πειραιὸν τῆς Κορινθίας· ἔστι δὲ λιμὴν ἐρήμιος καὶ ἔσχατος πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας, καὶ μίαν μὲν ναῦν ἀπολλύασι μετέωρον οἱ Πελοποννήσιοι, τὰς
- 4 δὲ ἄλλας ξυναγαρόντες ὀρμίζουσιν. καὶ προσβαλόντων τῶν Ἀθηναίων καὶ κατὰ θάλασσαν ταῖς ναυσὶ καὶ ἐς τὴν γῆν ἀποβάντων θόρυβός τε ἐγένετο πολὺς καὶ ἄτακτος, καὶ τῶν τε νεῶν τὰς πλείους κατατραυματίζουσιν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸν ἄρχοντα Ἀλκαμένην ἀποκτείνουσι· καὶ αὐτῶν τινες ἀπέθανον.

11. Διακριθέντες δὲ πρὸς μὲν τὰς πολέμιας ναῦς ἐπέταξαν ἐφορμεῖν ἱκανάς, ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐς τὸ νησίδιον ὀρμίζονται, ἐν ᾧ οὐ πολὺ ἀπέχοντι ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ ἐς τὰς
- 2 Ἀθήνας ἐπὶ βοήθειαν ἐπεμπον. παρήσαν γὰρ καὶ τοῖς Πελοποννησίοις τῇ ὕστεραια οἱ τε Κορίνθιοι βοηθοῦντες ἐπὶ τὰς ναῦς, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ οἱ ἄλλοι πρόσχωροι. καὶ ὀρώντες τὴν φυλακὴν ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ ἐπίπονον οὐσαν ἡπόρουν· καὶ ἐπενόησαν μὲν κατακαῦσαι τὰς ναῦς, ἔπειτα δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἀνελκύσαι καὶ τῷ περὶ προσκαθημένους φυλακὴν ἔχειν, ἕως ἄν τις παρατύχη διαφυγὴ ἐπιτηδεῖα. ἐπεμψε δ' αὐτοῖς καὶ Ἄγρις αἰσθόμενος ταῦτα ἄνδρα Σπαρτιάτην Θέρ-
3 μωνα. τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις πρῶτον μὲν ἠγγέλεθ' ὅτι αἱ

2. ὑπῆγον, sc. αὐτοὺς, lockten sie allmählig. Beispiele dieser Bedeutung in Steph. Thes. Die gewöhnl. Erklärung: sie zogen sich zurück weiss ich nicht mit dem Sachverhalte zu reimen, da das ja ein Rückzug nach vorwärts wäre.

3. ἐπὶ τὰς [καὶ τριάκοντα]. Das Eingeklammerte hält Krüg. wohl richtig für ein Glossem. Die ausführl. Begründung dieser Ansicht

giebt er zu Dionys. p. 309—313 u. Historisch-philol. Stud. 2, S. 188—195. Westermann vermuthet ἐς ἐπὶ καὶ τριάκοντα, was sich ebenfalls mit C. 15 u. 20, 1 leidl. vertragen würde.

4. καὶ ἐς τὴν γῆν ἀποβάντων steht dem καὶ κατὰ θάλασσαν parallel; vgl. zu 1, 80, 1.

11. 2. ἐπὶ τὰς ναῦς, nach den Sch.

νῆες ἀνηγμέναι εἰσὶν ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ (εἰρητο γάρ, ὅταν γένηται τοῦτο, Ἀλκαμένει ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἱππέα πέμψαι), καὶ εὐ-
θὺς τὰς παρὰ σφῶν πέντε ναῦς καὶ Χαλκιδέα ἄρχοντα καὶ
Ἀλκιβιάδην μετ' αὐτοῦ ἐβούλοντο πέμπειν. ἔπειτα ὠρμημέ-
νων αὐτῶν τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῶ τῶν νεῶν καταφυγὴν
ἠγγέλθη, καὶ ἀθυμήσαντες, ὅτι πρῶτον ἀπτόμενοι τοῦ Ἰω-
νικοῦ πολέμου ἔπταισαν, τὰς ναῦς τὰς ἐκ τῆς ἑαυτῶν οὐκέτι
διανοοῦντο πέμπειν, ἀλλὰ καὶ τινὰς προانهγμένας μετα-
καλεῖν.

12. Γνοὺς δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης πείθει αὐτοὺς Ἐνδιον καὶ
τοὺς ἄλλους ἐφόρους μὴ ἀποκνῆσαι τὸν πλοῦν, λέγων ὅτι
φθῆσονται τε πλεύσαντες πρὶν τὴν τῶν νεῶν ξυμφορὰν Χίους
αἰσθῆσθαι, καὶ αὐτὸς ὅτι, ἣν προσβάλλῃ Ἰωνία, ῥαδίως πείσει
τὰς πόλεις ἀφίστασθαι, τὴν τε τῶν Ἀθηναίων ἀσθένειαν λέ-
γων καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων προθυμίαν· πιστότερος γὰρ
ἄλλων φανείσθαι. Ἐνδίῳ τε αὐτῷ ἰδίᾳ ἔλεγε καλὸν εἶναι δι' 2
ἐκείνου ἀποστῆσαι τε Ἰωνίαν καὶ βασιλέα ξύμμαχον ποιῆσαι
Λακεδαιμονίοις, καὶ μὴ Ἀγιδος τὸ ἀγώνισμα τοῦτο γενέσθαι·
ἐτύγχανε γὰρ τῷ Ἀγιδι αὐτὸς διάφορος ὢν. καὶ ὁ μὲν πείσας 3
τούς τε ἄλλους ἐφόρους καὶ Ἐνδιον ἀνήγετο ταῖς πέντε ναυσὶ
μετὰ Χαλκιδέως τοῦ Λακεδαιμονίου καὶ δια τάχους τὸν πλοῦν
ἐποιοῦντο.

13. Ἀνεκομίζοντο δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον καὶ ἀπὸ
τῆς Σικελίας Πελοποννησίων ἐκκαίδεκα νῆες αἱ μετὰ Γυλίππου
ξυνδιαπολεμήσασαι, καὶ περὶ τὴν Λευκαδίαν ἀποληφθεῖσαι καὶ
κοπεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι νεῶν, ὧν ἦρχεν
Ἰπποκλῆς Μενίππου, φυλακὴν ἔχων τῶν ἀπὸ τῆς Σικελίας
νεῶν, αἱ λοιπαὶ πλὴν μιᾶς διαφυγοῦσαι τοὺς Ἀθηναίους κατέ-
πλευσαν ἐς τὴν Κόρινθον.

3. Ἀλκαμένει verb. mit εἰρητο. —
τὰς πέντε — ναῦς. C. 6, 5. —
ὠρμημένων verstärkte Wiederho-
lung des ἐβούλοντο πέμπειν. — ἐν
τῷ Πειραιῶ. Ueb. ἐν vergl. zu 1,
87, 6.

12. 1. φθῆσονται τε V. Vulg.
ohne τέ. — τὴν τῶν νεῶν ξυμφο-
ρὰν, was 14, 2 bestimmter heisst
ἡ πολιρκία τῶν ἐν τῷ Πειραιῶ
νεῶν. — ὅτι, ἣν — πείσει V. Vulg.

ὅταν — πείσειν, nicht schlechter.
— ἀσθένειαν λέγων V. Vulg. λέγων
ἀσθένειαν.

2. δι' ἐκείνου bez. auf den Al-
kib. selbst, also für δι' ἑαυτοῦ,
wie ἐκείνων für ἑαυτῶν oder σφῶν
2, 11, 6. 8, 45, 4. — ἐτύγχανε κτέ.
45, 1.

13. ξυνδιαπολεμήσασαι nur in V.
(Vulg. ξυμπολεμήσασαι), ein sehr
seltenes Wort.

14. Ὁ δὲ Χαλκιδεὺς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης πλείοντες ὅσοις τε ἐπιτύχοιεν ξυνελάμβανον τοῦ μὴ ἐξάγγελτοι γενέσθαι, καὶ προσβαλόντες πρῶτον Κωρύκῳ τῆς ἡπείρου καὶ ἀφέντες ἐνταῦθα αὐτούς, αὐτοὶ μὲν προξυγγενόμενοι τῶν ξυμπρασσόντων Χίων τισὶ καὶ κελευόντων καταπλεῖν μὴ προειπόντας
 2 ἐς τὴν πόλιν, ἀφικνοῦνται αἰφνίδιοι τοῖς Χίοις. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ ἐν θαύματι ἦσαν καὶ ἐκπλήξει· τοῖς δ' ὀλίγοις παρεσκεύαστο ὥστε βουλὴν [τε] τυχεῖν ξυλλεγομένην, καὶ γενομένων λόγων ἀπὸ τε τοῦ Χαλκιδέως καὶ Ἀλκιβιάδου ὡς ἄλλαι [τε] νῆες πολλαὶ προσπλεύουσι καὶ τὰ περὶ τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῷ Πειραιῷ νεῶν οὐ δηλωσάντων, ἀφίστανται Χίοι καὶ
 3 αὐτῶν Ἐρυθραῖοι Ἀθηναίων. καὶ μετὰ ταῦτα τρισὶ νανσὶ πλεύσαντες καὶ Κλαζομένους ἀφιστᾶσιν. διαβάντες τε οἱ Κλαζομένοι εὐθύς ἐς τὴν ἡπείρου τὴν Πολίχραν ἐτείχιζον, εἴ τι δέοι σφίσι αὐτοῖς ἐκ τῆς νησιδος ἐν ἧ οἰκοῦσι πρὸς ἀναχώρησιν. καὶ οἱ μὲν ἀφεστῶτες ἐν τειχισμῷ τε πάντες ἦσαν καὶ παρασκευῇ πολέμου.

15. Ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας ταχὺ ἀγγελία τῆς Χίου ἀφικνεῖται· καὶ νομίσαντες μέγαν ἤδη καὶ σαφῇ τὸν κίνδυνον σφᾶς περιεστάναι, καὶ τοὺς λοιποὺς ξυμμάχους οὐκ ἐθέλῃσειν τῆς μερίστης πόλεως μεθεστηκυίας ἡσυχάζειν, τὰ τε χίλια τέλαντα, ὧν διὰ παντὸς τοῦ πολέμου ἐγλίχοντο μὴ ἄψασθαι, εὐθύς ἔλυσαν τὰς ἐπικειμένας ζημίας τῷ εἰπόντι ἢ ἐπιψηφίσαντι ὑπὸ τῆς παρούσης ἐκπλήξεως καὶ ἐψηφίσαντο κινεῖν καὶ ναῦς πληροῦν οὐκ ὀλίγας, τῶν τε ἐν τῷ Πειραιῷ ἐφορμουσῶν τὰς μὲν ὁκτὼ ἤδη πέμπειν, αἱ ἀπολιποῦσαι τὴν φυ-

14. 1. τοῦ γενέσθαι Genet. der Absicht. — κελευόντων, sc. τούτων, οἷς προξυγγενέοντο.

2. βουλὴν [τε]. Ich habe dies τέ, sowie das nach ἄλλαι mit Krüg. eingeklammert, da die dadurch entstehenden Anakolutha sehr sonderbar wären. — γενομένων V. Vulg. λεγομένων.

3. διαβάντες τε V. Vulg. διαβάντες δέ. — ἐν — πάντες V. Vulg. πάντες ἐν τειχισμῷ.

15. 1. τὰ χίλια τέλαντα hängt von κινεῖν ab, der Satz εὐθύς ἔλυσαν κτέ. ist διὰ μέσου gesetzt.

vgl. zu 2, 62, 1, welche St. der unsrigen am ähnlichsten ist. Cobet nov. lect. p. 375 will λύσαντες lesen und das nächste καὶ streichen. Zur Sache 2, 24. Was aus den dort erwähnten hundert Reservetrieren geworden, sagt Thuk. nicht ausdrückl., doch waren sie höchst wahrsch. noch vorhanden und wurden nun eben auch benutzt; denn der Ausdr. ναῦς πληροῦν οὐκ ὀλίγας setzt einen bedeutenden Vorrath leerer Schiffe voraus. — Bei εἰπόντι (vorschlagen) καὶ ἐπιψ. ist schon das folg. κινεῖν zu denken. — οὐκ ὀλίγας V.

λακὴν τὰς μετὰ Χαλκιδέως διώξασαι καὶ οὐ καταλαβοῦσαι ἀνακεχωρήκεσαν (ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρομβιχίδης Διοτίμου), ἄλλας δὲ οὐ πολὺ ὕστερον βοηθεῖν δώδεκα μετὰ Θρασυκλέους, ἀπολιπούσας καὶ ταύτας τὴν ἐφόρμησιν. τὰς τε τῶν Χίων 2 ἐπτά ναῦς, αἱ αὐτοῖς ξυνεπολιόρκουν τὰς ἐν τῷ Πειραιῶ, ἀπαγαρόντες τοὺς μὲν δούλους ἐξ αὐτῶν ἡλευθέρωσαν, τοὺς δ' ἡλευθέρους κατέδησαν. ἐτέρας δ' ἀντὶ πασῶν τῶν ἀπελθουσῶν νεῶν ἐς τὴν ἐφόρμησιν τῶν Πελοποννησίων διὰ τάχους πληρώσαντες ἀντέπεμψαν καὶ ἄλλας διανοοῦντο τριάκοντα πληροῦν. καὶ πολλή ἦν ἡ προθυμία καὶ ὀλίγον ἐπράσσετο οὐδὲν ἐς τὴν βοήθειαν τὴν ἐπὶ τὴν Χίον.

16. Ἐν δὲ τούτῳ Στρομβιχίδης ταῖς ὁκτὼ ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Σάμον, καὶ προσλαβὼν Σαμίαν μίαν ἐπλευσεν ἐς Τέων καὶ ἡσυχάζειν ἡξίου αὐτούς. ἐκ δὲ τῆς Χίου ἐς τὴν Τέων καὶ ὁ Χαλκιδεύς μετὰ τριῶν καὶ εἴκοσι νεῶν ἐπέπλει, καὶ ὁ πεζὸς ἅμα ὁ τῶν Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων παρήει. προαισθηόμενος δὲ ὁ Στρομβιχίδης ἐξανήγετο, καὶ μετεωρί- 2 σθεις ἐν τῷ πελάγει ὥς ἑώρα τὰς ναῦς πολλὰς τὰς ἀπὸ τῆς Χίου, φυγὴν ἐποιεῖτο ἐπὶ τῆς Σάμου· αἱ δ' ἐδίωκον. τὸν δὲ 3 πεζὸν οἱ Τήσιοι τὸ πρῶτον οὐκ ἐσδεχόμενοι, ὥς ἔφυγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐσηγάγοντο. καὶ ἐπέσχον μὲν οἱ πεζοί, καὶ Χαλκιδεῖα ἐκ τῆς διώξεως περιμένοντες· ὥς δὲ ἐχρόνιζε, καθήρουν αὐτοὶ τε τὸ τεῖχος ὃ ἀνυποκόμισαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τησίαν πόλεως τὸ πρὸς ἡπειρον, ξυγκαθίσκουν δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπελθόντες οὐ πολλοί, ὧν ἦρχε Στάγης, ὑπαρχος Τισσαφέρνης.

Vulg. μὴ ὁλ. — βοηθεῖν, näml. ἐς Χίον.

2. ἀπαγαρόντες. Der Grund 10, 3. Was die Zahl der sämtlichen Schiffe betrifft, so waren es, wenn 10, 3 ἐπτά ohne τριάκοντα das Richtige ist, achtundzwanzig. Demnach wurden hier alle bis auf eins gewechselt. — ἐξ αὐτῶν. zu 17, 1. — ὀλίγον ἐπρ. οὐδέν. zu 7, 87, 6.

16. 2. ἐξανήγετο V. passender als die Vulg. προανήγετο. — πολὺς prädicativ: ὅτι αἱ νῆες ἦσαν πολλαί.

3. αὐτοὶ τε V. Vulg. ohne τέ.

Wenn diesem καθήρουν αὐτοὶ τε das ξυγκαθίσκουν δὲ αὐτοῖς entspricht, so wird dadurch uns. Angabe zu 1, 11, 1 nur scheinbar widerlegt; denn das letztere ist eben = ἅμα δὲ αὐτοῖς καθήρουν. — τῆς Τησίαν πόλεως, zu τὸ τεῖχος gehörig, ist in den Relativsatz gezogen. v. 6, 100, 1. 7, 43, 3 u. a. — τὸ πρὸς ἡπειρον genauere Bestimmung von τὸ τεῖχος: näml. den Theil nach dem Festlande zu. τό fehlt in den Codd. ausser V. Zur Sache vergl. zu 1, 56, 2. — Στάγης V. Denselben Namen hat Xen. Hell. 1, 2, 5. Vulg. ὁ Τάγης.

17. Χαλκιδεὺς δὲ καὶ Ἀλκιβιάδης ὡς κατεδίωξαν ἐς Σά-
 μον Στρομβιχίδην, ἐκ μὲν τῶν ἐκ Πελοποννήσου νεῶν τοὺς
 ναύτας ὀπλίσαντες ἐν Χίῳ καταλιμπάνουσιν, ἀντιπληρώσαν-
 τες δὲ ταύτας τε ἐκ Χίου καὶ ἄλλας εἰκοσιν ἔπλεον ἐς Μίλητον
 2 ὡς ἀποστήσοντες. ἐβούλετο γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὦν ἐπιτήδειος
 τοῖς προστιῶσι τῶν Μιλησίων, φθάσαι τὰς ἀπὸ τῆς Πελοπον-
 νήσου ναὺς προσαγαρόμενος αὐτοὺς καὶ τοῖς Χίοις καὶ ἐαυτῷ
 καὶ Χαλκιδεῖ καὶ τῷ ἀποστείλαντι Ἐνδίῳ, ὥσπερ ὑπέσχετο,
 τὸ ἀγώνισμα προσθεῖναι, ὅτι πλείστας τῶν πόλεων μετὰ τῆς
 3 Χίων δυνάμεως καὶ Χαλκιδέως ἀποστήσας. λαθόντες οὖν τὸ
 πλείστον τοῦ πλοῦ καὶ φθάσαντες οὐ πολὺ τὸν τε Στρομβιχί-
 δην καὶ τὸν Θρασυκλέα, ὃς ἔτυχεν ἐκ τῶν Ἀθηναίων δώδεκα
 ναυσὶν ἄρτι παρῶν καὶ ξυνδιώκων, ἀφιστάσι τὴν Μίλητον.
 καὶ οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας μιᾶς δεούσαις εἰκοσι ναυσὶν ἐπι-
 πλεύσαντες, ὡς αὐτοὺς οὐκ ἐδέχοντο οἱ Μιλησιοί, ἐν Λάδῃ τῇ
 4 ἐπικειμένῃ νήσῳ ἐφώρουν. καὶ ἡ πρὸς βασιλέα ξυμμαχία
 Λακεδαιμονίοις ἡ πρώτη Μιλησίων εὐθὺς ἀποστάντων διὰ
 Τισσαφέρνους καὶ Χαλκιδέως ἐγένετο ἥδε.

18. „Ἐπὶ τοῖσδε ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο πρὸς βασιλέα
 καὶ Τισσαφέρνην Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. ὁπόσῃν
 χώραν καὶ πόλεις βασιλεὺς ἔχει καὶ οἱ πατέρες οἱ βασιλέως
 εἶχον, βασιλέως ἔστω· καὶ ἐκ τούτων τῶν πόλεων ὁπόσα Ἀθη-
 ναίοις ἐφοῖτα χρήματα ἢ ἄλλο τι, κωλυόντων κοινῇ βασιλεὺς
 καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ὅπως μῆτε χρήματα λαμ-
 2 βάνωσιν Ἀθηναῖοι μῆτε ἄλλο μηδὲν. καὶ τὸν πόλεμον τὸν
 πρὸς Ἀθηναίους κοινῇ πολεμούντων βασιλεὺς καὶ Λακεδαι-
 μόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι· καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου πρὸς
 Ἀθηναίους μὴ ἐξέστω ποιεῖσθαι, ἣν μὴ ἀμφοτέροις δοκῇ, βα-
 3 σιλεῖ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. ἣν δέ τινες

17. 1. ἐκ — ὀπλίσαντες. zu 4, 9,
 1. vgl. auch 15, 2. Xen. Hell. 2,
 1, 31 τοὺς ἄδρας ἐξ αὐτῶν πάντας
 κατακρηνίσαιεν. — καταλιμπάνου-
 σιν zieml. seltene Nebenform von
 καταλείπω, wie φυγγάω von φεύγω.
 7, 44, 8.

2. τὰς ἀπὸ V. Vulg. τὰς τε ἀπὸ.
 — ὥσπερ ὑπ. C. 12.

3. τὸ πλείστον τ. π. Ueber den
 Acc. zu 4, 32, 1. — κατὰ πόδας,
 auf dem Fusse folgend. —

μιᾶς — ναυσὶν. Strombichides hatte
 acht, Thrasykles zwölf, eins blieb
 also einstweilen zu Samos zurück,
 kam aber bald nach, denn 24, 1
 sind es zwanzig. Nach P.

18. 1. ἐφοῖτα, regelmässig
 zukamen. v. 1, 4 τὰς προσόδους
 ἱέναι. 6, 71, 2 χρήματα ἔλθῃ. 4,
 27, 1 σίτος ἐσπλεῖ. — ἄλλο τι.
 Wohl richtig versteht Poppe „alia
 belli subsidia praeter pecunias, ve-
 lut copias navales et pedestres“.

ἀφιστῶνται ἀπὸ βασιλέως, πολέμιοι ἔστωσαν καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις. καὶ ἦν τινες ἀφιστῶνται ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων, πολέμιοι ἔστωσαν βασιλεῖ κατὰ ταυτά.“

19. Ἡ μὲν ξυμμαχία αὕτη ἐγένετο. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Χιοὶ εὐθὺς δέκα ἑτέρας πληρώσαντες ναῦς ἐπλευσαν εἰς Ἀναία, βουλόμενοι περὶ τε τῶν ἐν Μιλήτῳ πυθέσθαι καὶ τὰς πόλεις ἅμα ἀφιστάναι. καὶ ἐλθούσης παρὰ Χαλκιδέως ἀγγελίας αὐτοῖς 2 ἀποπλεῖν πάλιν καὶ ὅτι Ἀμόργης παρέσται κατὰ γῆν στρατιᾷ, ἐπλευσαν εἰς Διὸς ἱερόν· καὶ καθορῶσιν ἐκκαίδεκα ναῦς, ὧς ὕστερον ἔτι Θρασυκλέους Διομέδων ἔχων ἀπ' Ἀθηναίων προσ- ἐπλει. καὶ ὡς εἶδον, ἔφευγον μιᾷ μὲν νηὶ εἰς Ἐφεσον, αἱ δὲ 3 λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Τέω. καὶ τέσσαρας μὲν κενὰς οἱ Ἀθηναῖοι λαμβάνουσι, τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν γῆν φθασάντων· αἱ δ' ἄλλαι εἰς τὴν Τηίων πόλιν καταφεύγουσιν. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπὶ 4 τῆς Σάμου ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ Χιοὶ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ἀναγρόμενοι καὶ ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν Λέβεδον ἀπέστησαν καὶ αὐθις Ἐράς. καὶ μετὰ τοῦτο ἕκαστοι ἐπ' οἴκου ἀπεκομίσθησαν, καὶ ὁ πεζὸς καὶ αἱ νῆες.

20. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους αἱ ἐν τῷ Πειραιῷ εἰκοσι νῆες τῶν Πελοποννησίων, καταδιωχθεῖσαι τότε καὶ ἐφορμούμεναι Ἰσφ ἀριθμῷ ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐπέκπλουν ποιησάμεναι αἰφνίδιον καὶ κρατήσασαι νυνμαχίᾳ τέσσαράς τε ναῦς λαμβάνουσι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀποπλεύσασαι εἰς Κερχειᾶς τὸν εἰς τὴν Χίον καὶ τὴν Ἰωνίαν πλοῦν αὐθις παρεσκευάζοντο. καὶ ναύαρχος αὐτοῖς ἐκ Λακεδαιμόνος Ἀστυόχος ἐπῆλθεν, ὥπερ ἐρίγνετο ἤδη πᾶσα ἡ ναυαρχία.

19. 1. μετὰ δὲ τοῦτο V. Vulg. μετὰ δὲ ταῦτα. Derselbe Fall 7, 79, 5.

2. ἀποπλεῖν, sie sollten absegeln.

3. αἱ δὲ λοιπαί. Ohne Variation der Rede würde welcher Casus stehn? — φθασάντων prägnant für καταφγεῖν φθασάντων. vgl. zu 2, 91, 3.

4. ὁ πεζὸς μετ' αὐτῶν verb. mit dem Folg. Gemeint ist ὁ πεζὸς ὁ τῶν Κλαζομενίων καὶ Ἐρυθραίων. 16, 1.

20. 1. τότε — Ἰσφ ἀριθμῷ. C. 10.

THUCYDIDES. II. 2. 3. Aufl.

Die Zahl war zwanzig. Entweder war also die Ergänzung der sieben- und zwanzig weggezogenen Schiffe (C. 15) keine vollständige, oder es wurden, wenn man dies wegen ἀντὶ πασῶν (15, 2) annehmen zu müssen glaubt, nachher wieder acht entfernt. — ἤδη, nunmehr, nachdem des Melankrides Amtsführung (C. 6, 5) abgelauften war. vgl. zu 2, 80, 2. — πᾶσα, über die gesammte Flotte, nicht bloss über die spartanische, wie seinem Vorgänger, sondern auch über die der Bundesgenossen.

2 Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ ἐκ τῆς Τέω πεζοῦ καὶ Τισσαφέ-
νης αὐτὸς στρατιᾷ παραγεγόμενος καὶ ἐπικαθελὼν τὸ ἐν τῇ
Τέω τεῖχος, εἴ τι ὑπέλειφθη, ἀνεχώρησεν. καὶ Διομέδων
ἀπελθόντος αὐτοῦ οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναυσὶν Ἀθηναίων
ἀφικόμενος ἐσπείσατο Τηίοις ὥστε δέχεσθαι καὶ σφᾶς. καὶ
παραπλεύσας ἐπὶ Ἑρᾶς καὶ προσβαλὼν, ὥς οὐκ ἐλάμβανε τὴν
πόλιν, ἀπέπλευσεν.

21. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ ἡ ἐν Σάμῳ
ἐπανάστασις [ὑπὸ] τοῦ δήμου τοῖς δυνατοῖς μετὰ Ἀθηναίων,
οἳ ἔτυχον ἐν τρισὶ ναυσὶ παρόντες. καὶ ὁ δῆμος ὁ Σαμίων ἐς
διακοσίους μὲν τινας τοὺς πάντας τῶν δυνατῶν ἀπέκτεινε,
τετρακοσίους δὲ φυγῇ ζημιώσαντες καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν αὐτῶν
καὶ οἰκίας νεμιάμενοι, Ἀθηναίων τε σφίσις αὐτονομίαν μετὰ
ταῦτα ὥς βεβαίοις ἤδη ψηφισαμένων, τὰ λοιπὰ διφύκουν τὴν
πόλιν, καὶ τοῖς γεωμόροις μετεδίδοσαν οὔτε ἄλλον οὐδενός,
οὔτε ἐκδοῦναι οὐδ' ἀγαγέσθαι παρ' ἐκείνων οὐδ' ἐς ἐκείνους
οὐδενὶ ἐτι τοῦ δήμου ἐξῆν.

22. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θέρους οἱ Χῖοι, ὥσπερ
ἤρξαντο, οὐδὲν ἀπολείποντες προθυμίας, ἄνευ τε Πελοπον-
νησίων πλήθει παρόντες ἀποσιτῆσαι τὰς πόλεις καὶ βουλόμε-
νοι ἅμα ὥς πλείστους σφίσι ξυγκινδυνεύειν, στρατεύονται
αὐτοὶ τε τρισκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν Λέσβον, ὥσπερ εἶρητο
ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἵνα καὶ ἐκεῖ-
θεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ὁ περὶ ἅμα Πελοποννησίων
τε τῶν παρόντων καὶ τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων παρήει ἐπὶ
Κλαζομένων τε καὶ Κύμης· ἤρχε δ' αὐτοῦ Εὐάλας Σπαρτιά-
2 τής, τῶν δὲ νεῶν Δεινιάδας περίοικος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατα-
πλεύσασαι Μήθυμναν πρῶτον ἀφιστᾶσι, καὶ καταλείπονται

2. τοῦ πεζοῦ. 16, 1. 19, 3. — ἐπι-
καθελὼν erklärt sich aus 16, 3. —
Διομέδων. 19, 2.

21. [ὑπὸ] τοῦ δήμου. Die Präpos.
ist gut bezeugt und es lässt sich
schwer sagen, wie sie als Glossem
eingeschoben werden konnte; doch
sind die Stellen zu 1, 130, 1 etwas
verschieden. Mit Hünnekes ἐγένετο
ὑπὸ τοῦ δήμου zu verbinden erlaubt
wohl der Artik. ἡ u. die Wortstel-
lung nicht. — τοῖς δυνατοῖς von
ἡ ἐπανάστασις regiert: zu 1, 73, 1.

— μετεδίδοσαν κτέ. Ueb. die Satz-
bildung zu 1, 16. — ἐκδοῦναι —
ἐκείνους. Chiasmus. Die Ellipse von
τὰς θυγατέρας auch bei Herod. 5,
92, 5 ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἦγοντο ἐξ
ἁλλήλων. — οὐδ' ἄγ. Emend. von
Bekker für οὐτ' ἄγ.

22. 1. πλήθει παρόντες verwirft
Madvig als sinnwidrig u. als schlecht
construiert (mit dem Inf.). Er
schreibt πειθοῖ πειρώνται u. setzt
dann vor βουλ. ein Komma. —
ὥσπερ εἶρητο. C. 8, 2.

τέσσαρες νῆες ἐν αὐτῇ· καὶ αὐθις αἱ λοιπαὶ Μυτιλήνην ἀφιστάσιν.

23. Ἀστυόχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ναύαρχος τέσσαρσι ναυσίν, ὥσπερ ὥρμητο, πλέων ἐκ τῶν Κερχραιῶν ἀφικνεῖται ἐς Χίον. καὶ τρίτην ἡμέραν αὐτοῦ ἤκοντος αἱ Ἀττικαὶ νῆες, πέντε καὶ εἴκοσιν, ἔπλεον ἐς Λέσβον, ὧν ἦρχε Λέων καὶ Διομέδων· Λέων γὰρ ὕστερον δέκα ναυσὶ προσεβοήθησεν ἐκ τῶν Ἀθηναίων. ἀναγαγόμενος δὲ καὶ ὁ Ἀστυόχος τῇ αὐτῇ 2 ἡμέρᾳ ἐς ὅψέ, καὶ προσλαβὼν Χίαν ναὺν μίαν, ἔπλει ἐς τὴν Λέσβον, ὅπως ὠφελοίη, εἴ τι δύναιτο. καὶ ἀφικνεῖται ἐς τὴν Πύρραν, ἐκείθεν δὲ τῇ ὕστεραίᾳ ἐς Ἑρεσον, ἔνθα πυρνθάνεται ὅτι ἡ Μυτιλήνη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων αὐτοβοεῖ ἐάλωκεν· οἱ γὰρ 3 Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἔπλεον, ἀπροσδόκητοι κατασχόντες ἐς τὸν λιμένα τῶν τε Χίων νεῶν ἐκράτησαν καὶ ἀποβάντες τοὺς ἀντιστάοντας μάχῃ νικήσαντες τὴν πόλιν ἔσχον. ἃ πυρναθόμενος 4 ὁ Ἀστυόχος τῶν τε Ἑρεσίων καὶ τῶν ἐκ τῆς Μηθύμνης μετ' Εὐβούλου Χίων νεῶν, αἱ τότε καταλειφθεῖσαι καί, ὥς ἡ Μυτιλήνη ἐάλω, φεύγουσαι περιέτυχον αὐτῷ τρεῖς (μία γὰρ ἐάλω ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων), οὐκέτι ἐπὶ τὴν Μυτιλήνην ὥρμησεν, ἀλλὰ τὴν Ἑρεσον ἀποστήσας καὶ ὀπλίσας καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ νεῶν ὀπλίτας πεζῇ παραπέμπει ἐπὶ τὴν Ἀντισσαν καὶ Μήθυμναν, ἄρχοντα Ἑτεόνηκον προστάξας, καὶ αὐτὸς ταῖς τε μεθ' ἑαυτοῦ ναυσὶ καὶ ταῖς τρισὶ ταῖς Χίαις παρέπλει, ἐλπίζων τοὺς Μηθυμναίους θαρσύνειν τε ἰδόντας σφᾶς καὶ ἐμμενεῖν τῇ ἀποστάσει. ὥς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Λέσβῳ πάντα ἡγναντιοῦτο, 5 ἀπέπλευσε τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν πεζὸν ἀναλαβὼν ἐς τὴν Χίον. ἀπεκομίσθη δὲ πάλιν κατὰ πόλεις καὶ ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός,

23. 1. ὥσπερ ὥρμητο. 20, 1. — τρίτην — ἡκοντος eigtl.: als er den dritten Tag anwesend war, also: am dritten Tage nach seiner Ankunft. M. 425, 2, c. — πέντε καὶ εἴκοσιν. Diomedon erschien 19, 2 mit sechzehn Segeln, u. Leon hatte zehn; eins also fehlt hier aus einem nicht erwähnten Grunde.

2. ἐς ὅψέ auch 3, 108, 3.

3. ὥσπερ ἔπλεον fast in dem Sinne wie ὥσπερ εἶχον. zu 1, 134, 3. — τῶν Χίων νεῶν. Dies waren neun: C. 22. — ἐκράτησαν, bemächtigten sich.

4. τότε. 22, 2.

5. πεζόν fügt nur V. hinzu. Ueb. die Stellung zu C. 5, 5. — ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός. Insofern das Landheer (über welches C. 22, 1) zur Unterstützung der Flotte dienen, also in enger Verbindung mit derselben agieren sollte, konnte, scheint mir, ganz fügl. die Trennung desselben von den Schiffen mit Anwendung der bekannten Attract. durch ἀπεκομίσθη ὁ ἀπὸ τῶν νεῶν πεζός ausgedrückt werden: ὁ μετὰ τῶν νεῶν πεζός ἀπεκομίσθη ἀπὸ τῶν νεῶν.

ὅς ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐμέλλησεν ἵεναι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κερχραιᾷ ξυμμαχίδων Πελοποννησίων νεῶν ἀφικνοῦνται αὐτοῖς
 6 ἕξ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Χίον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ τε ἐν τῇ Λέσβῳ
 πάλιν κατεστήσαντο καὶ πλεύσαντες ἕξ αὐτῆς Κλαζομενίων τὴν
 ἐν τῇ ἡπείρῳ Πολίχραν τειχιζομένην ἐλόντες διεκόμισαν πάλιν
 αὐτοὺς ἐς τὴν ἐν τῇ νήσῳ πόλιν πλὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀπο-
 στάσεως· οὗτοι δὲ ἐς Λαφνούντα ἀπῆλθον. καὶ αὖθις Κλα-
 ζομεναὶ προσεχώρησαν Ἀθηναίοις.

24. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ τ' ἐπὶ Μιλήτῳ Ἀθηναῖοι
 ταῖς εἴκοσι ναυσὶν ἐν τῇ Λάδῃ ἐφοροῦντες ἀπόβασιν ποιη-
 σάμενοι ἐς Πάνορμον τῆς Μιλησίας Χαλκιδέα τε τὸν Λακεδαι-
 μόνιον ἄρχοντα μετ' ὀλίγων παραβοηθήσαντα ἀποκτείνουσι
 καὶ τροπαῖον τρίτῃ ἡμέρᾳ ὕστερον διαπλεύσαντες ἔστησαν, ὃ
 2 οἱ Μιλήσιοι ὥς οὐ μετὰ κράτους τῆς γῆς σταθὲν ἀνείλον· καὶ
 Λέων καὶ Διομέδων ἔχοντες τὰς ἐκ Λέσβου Ἀθηναίων ναῦς,
 ἕκ τε Οἰνουσσῶν τῶν πρὸ Χίου νήσων καὶ ἐκ Σιδούσης καὶ
 ἐκ Πτελεοῦ, ἃ ἐν τῇ Ἐρυθραίᾳ εἶχον τεῖχῃ, καὶ ἐκ τῆς Λέσβου
 ὀρμώμενοι τὸν πρὸς τοὺς Χίους πόλεμον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποι-
 οῦντο· εἶχον δὲ ἐπιβάτας τῶν ὀπλιτῶν ἐκ καταλόγου ἀναγκα-
 3 στούς. καὶ ἐν τε Καρδαμύλῃ ἀποβάντες καὶ ἐν Βολίσσῳ τοὺς
 προσβοηθήσαντας τῶν Χίων μάχῃ νικήσαντες καὶ πολλοὺς
 διαφθείραντες ἀνάστατα ἐποίησαν τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ ἐν
 Φάναις αὖθις ἄλλῃ μάχῃ ἐνίκησαν καὶ τρίτῃ ἐν Λευκανίῳ.
 καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν Χῖοι ἤδη οὐκέτι ἐπέξῃσαν, οἱ δὲ τὴν
 χώραν καλῶς κατεσκευασμένην καὶ ἀπαθὴ οὔσαν ἀπὸ τῶν
 4 Μηδικῶν μέχρι τότε διεπόρθησαν. Χῖοι γὰρ μόνοι μετὰ Λα-
 κεδαιμονίους ὧν ἐγὼ ἡσθόμην ἠνδαιμόνησάν τε ἅμα καὶ ἐσω-
 φρόνησαν, καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μείζον,
 5 τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο ἐχυρώτερον. καὶ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀπό-

6. τειχιζομένην. Ueb. die Stellung zu 1, 11, 3. Zur Sache 14, 3.

24. 1. εἴκοσι. zu 17, 3. — διαπλεύσαντες, wieder hinüberfahrend von Lade nach dem Gebiete von Milet. — οὐ μετὰ κράτους = οὐ κρατούντων αὐτῶν.

2. ἐκ καταλ. ἀναγκ., aus der Stammrolle zwangsweise ausgehobene. Diese Zwangsmaassregel war durch die Gefahr ge-

rechtfertigt. In der Regel wurden die Marinesoldaten (ἐπιβάται) aus den Leuten der vierten Classe (den θῆτες) genommen, die nicht zum κατάλογος gehörten.

3. ἐν bei ἀποβαίνειν hat Thuk. sonst nicht, doch Xen. Hell. 1, 3, 22.

4. ἠνδαιμόνησάν τε V. gut statt der Vulg. εὐδαιμονήσαντες. — τόσῳ. zu 4, 28, 3.

στασιν, εἰ τοῦτο δοκοῦσι παρὰ τὸ ἀσφαλέστερον πρᾶξαι, πρό-
τερον ἐτόλμησαν ποιήσασθαι ἢ μετὰ πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν
ξυμμάχων ἐμελλόν ξυγκινδυνεύσειν καὶ τοὺς Ἀθηναίους
ῥησθάνοντο οὐδ' αὐτοὺς ἀντιλέγοντας ἔτι μετὰ τὴν Σικελικὴν
ξυμφορὰν ὥς οὐ πάνν πόνηρα σφῶν βεβαίως τὰ πράγματα
εἶη. εἰ δέ τι ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις τοῦ βίου παραλόγοις ἐσφά-
λησαν, μετὰ πολλῶν οἷς ταῦτ' ἔδοξε, τὰ τῶν Ἀθηναίων ταχὺ
ξυναναιρεθήσεσθαι, τὴν ἀμαρτίαν ξυνέγνωσαν. εἰργομένοις 6
οὖν αὐτοῖς τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ γῆν πορθουμένοις ἐνεχεί-
ρησάν τινες πρὸς Ἀθηναίους ἀγαγεῖν τὴν πόλιν· οὓς αἰσθό-
μενοι οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ μὲν ἡσύχασαν, Ἀστύχοι δὲ ἐξ Ἑρ-
θῶν τὸν ναύαρχον μετὰ τεσσάρων νεῶν, αἱ παρήσαν αὐτῶ,
κομίσαντες ἐσκόπονν ὅπως μετριάτατα ἢ ὀμῆρων λήψει ἢ ἄλλῳ
τῷ τρόπῳ καταπαύδουσιν τὴν ἐπιβουλὴν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα
ἔπρασσον.

25. Ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος
χίλιοι ὀπλίται Ἀθηναίων καὶ πεντακόσιοι καὶ χίλιοι Ἀργείων
(τοὺς γὰρ πεντακοσίους τῶν Ἀργείων ψιλούς ὄντας ὥπλισαν
οἱ Ἀθηναῖοι) καὶ χίλιοι τῶν ξυμμάχων ναυσὶ δυοῖν δεοῦσαις
πεντήκοντα, ὧν ἦσαν καὶ ὀπλιταγωγοί, Φρυνίχον καὶ Ὀνο-
μακλέους καὶ Σκιρωνίδου στρατηγούντων κατέπλευσαν ἐς
Σάμον, καὶ διαβάντες ἐς Μίλητον ἐστρατοπεδεύσαντο. Μ- 2
λήσιοι δὲ ἐξελθόντες αὐτοὶ τε, ὀκτακόσιοι ὀπλίται, καὶ οἱ
μετὰ Χαλκιδέως ἐλθόντες Πελοποννήσιοι καὶ Τισσαφέρνους
τι ξενικὸν ἐπικουρικὸν καὶ αὐτὸς Τισσαφέρνους παρὼν καὶ ἡ
ἵππος αὐτοῦ ξυνέβαλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις.
καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι τῷ σφετέρῳ αὐτῶν κέρει προεξάξαντες καὶ 3
καταφρονήσαντες, ὥς ἐπὶ Ἰωνάς τε καὶ οὐ δεξιόμενους ἀτα-

5. ξυγκινδυνεύειν Conj. von Bekker. V. ξυγκινδυνεύειν. Vulg. κινδυνεύειν. — ὥς οὐ nach ἀντι-
λέγοντας. zu 1, 28, 5. — βεβαίως,
entschieden. v. 4, 72, 4. 126, 4. —
ξυναναιρεθήσεσθαι V. Vulg. ξυναι-
ρεθήσεσθαι. — τὴν ἀμ. ξυνέγνω-
σαν, sie theilten die irrige
Meinung. zu 7, 73, 2.

6. εἰργομένοις — αὐτοῖς. Ueber
den Dativ M. 562, 2.

25. 1. πεντακόσιοι καὶ χίλιοι ge-
hört zusammen.

2. Χαλκιδέως. C. 17.

3. προεξάξαντες, vorstürmend
aus der Schlachtlinie heraus. vgl.
Herod. 9, 62, 5 προεξάισοντες —
ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας. Die

α
Codd. ausser V., welcher προεξεί-
ξαντες hat, lesen προεξάξαντες.
Aber, abgesehen von der durch das
selbst verdächtige προσήξαν (2, 97,
3) nicht geschützten Form, ge-
braucht Th. das Activ προεξάγειν
nur transit.; auch wäre es matt
gegen das mit καὶ καταφρονήσαντες
treffend verbundene προεξάξαντες.
— ὥς ἐπὶ Ἰωνας. zu 6, 77, 1.

κρίτερον χωροῦντες, νικῶνται ὑπὸ τῶν Μιλησίων καὶ δια-
 4 φθείρονται αὐτῶν ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων ἀνδρῶν. Ἀθη-
 ναῖοι δὲ τοὺς τε Πελοποννησίους πρώτους νικήσαντες καὶ
 τοὺς βαρβάρους καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον ἐσάμενοι, τοῖς Μιλη-
 σίοις οὐ ξυμίζαντες, ἀλλ' ὑποχωρησάντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς
 τῶν Ἀργείων τροπῆς ἐς τὴν πόλιν, ὥς ἐώρων τὸ ἄλλο σφῶν
 ἡσώμενον, πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Μιλησίων κρατοῦντες
 5 ἤδη τὰ ὄπλα τίθενται. καὶ ξυνέβη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ τοὺς
 Ἴωνας ἀμφοτέρωθεν τῶν Δωριῶν κρατῆσαι· τοὺς τε γὰρ
 κατὰ σφᾶς Πελοποννησίους οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκων καὶ τοὺς Ἀρ-
 γείους οἱ Μιλήσιοι. στήσαντες δὲ τροπαῖον τὸν περικτελισμὸν
 ἰσθμώδους ὄντος τοῦ χωρίου οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο,
 νομίζοντες, εἰ προσαγάγοιντο Μίλητον, ῥαδίως ἂν σφίσι καὶ
 τᾶλλα προσχωρήσειν.

26. Ἐν τούτῳ δὲ περὶ δαίλην ἤδη ὀψίαν ἀγγέλλεται αὐτοῖς
 τὰς ἀπὸ Σικελίας καὶ Πελοποννήσου πέντε καὶ πεντήκοντα
 ναῦς ὅσον οὐ παρεῖναι. τῶν τε γὰρ Σικελιωτῶν, Ἐρμοκρά-
 τος τοῦ Συρακοσίου μάλιστα ἐνάγοντος ξυνεπιλαβέσθαι καὶ
 τῆς ὑπολοίπου Ἀθηναίων καταλύσεως, εἰκοσι νῆες Συρακο-
 σίων ἦλθον καὶ Σελινούντιαι δύο, αἱ τε ἐκ Πελοποννήσου, ἃς
 παρεσκευάζοντο, ἐτοίμαι ἤδη οὔσαι· καὶ Θηριμένει τῷ Λακε-
 δαιμονίῳ ξυναμφοτέραι ὥς Ἀστύοχον τὸν ναύαρχον προστα-
 χθεῖσαι κομίσαι, κατέπλευσαν ἐς Λέρον πρῶτον τὴν πρὸ Μιλήτου
 2 νῆσον. ἔπειτα ἐκεῖθεν αἰσθόμενοι ἐπὶ Μιλήτῳ ὄντας Ἀθη-
 ναίους ἐς τὸν Ἰασικὸν κόλπον πρότερον πλεύσαντες ἐβούλοντο
 3 εἰδέναι τὰ περὶ τῆς Μιλήτου. ἐλθόντος δὲ Ἀλκιβιάδου ἱππῶ
 ἐς Τειχιούσσαν τῆς Μιλησίας, οἵπερ τοῦ κόλπου πλεύσαντες

5. ἀμφοτέρωθεν V. Vulg. ἀμφο-
 τέρων. — ἂν προσχωρήσειν. zu 2,
 80, 8.

26. 1. Σικελίας καὶ Πελ. V.
 Vulg. Πελ. καὶ Σικ. — ὅσον οὐ.
 zu 4, 125, 1. — καὶ τῆς V. Vulg.
 ohne καί. — ἃς παρεσκευάζοντο.
 C. 6, 4. 5. An Zahl waren es also
 dreiunddreissig. — Θηριμένει. So
 hiess der im Folg. noch mehrfach
 erwähnte Laked. dieses Namens
 nach mehreren Codd., während ihn
 die Vulg. Θηραμένης, wie den

bekannten Ath., nennt. — Λέρον
 V. Vulg. Ἐλεόν, ein ganz unbe-
 kannter Name. Für Λέρον spricht
 vor Allem 27, 1 ὡς ἀπὸ τῆς Λέρον
 ἐπύθετο κτ., ferner dass es nahe
 am Eingang des gleich erwähnten
 iasischen Busens lag. Wenn schon
 noch 350 Stadien von Milet ent-
 fernt, konnte Leros dennoch fagl.
 „die Insel vor Milet“ genannt
 werden, weil es für eine vom Pe-
 loponnes kommende Flotte in der
 That die letzte bedeutende Insel
 vor Milet war.

ἠγλίσαντο, πυνθάνονται τὰ περὶ τῆς μάχης· παρῆν γὰρ ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ξυνεμάχετο τοῖς Μιλησίοις καὶ Τισσαφέρνει· καὶ αὐτοῖς παρήγει, εἰ μὴ βούλονται τά τε ἐν Ἰωνίᾳ καὶ τὰ ξύμπαντα πράγματα διολέσαι, ὥς τάχιστα βοηθεῖν Μιλήτῳ καὶ μὴ περιδεῖν ἀποτειχισθεῖσαν.

27. Καὶ οἱ μὲν ἅμα τῇ ἔφ' ἔμελλον βοηθήσειν· Φρύνιχος δὲ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ὥς ἀπὸ τῆς Λέρου ἐπύθετο τὰ τῶν νεῶν σαφῶς, βουλομένων τῶν ξυναρχόντων ὑπομείναντας διανανμαχεῖν, οὐκ ἔφη οὐτ' αὐτὸς ποιήσειν τοῦτο οὐτ' ἐκείνοις οὐδ' ἄλλῳ οὐδενὶ ἐς δύναμιν ἐπιτρέψειν. ὅπου 2 γὰρ ἔξεστιν ἐν ὑστέρῳ, σαφῶς εἰδότας πρὸς ὁπόσας τε ναῦς πολεμίας καὶ ὅσαις πρὸς αὐτὰς ταῖς σφετέραις, ἱκανῶς καὶ καθ' ἡσυχίαν παρασκευασαμένους ἀγωνίσασθαι, οὐδέποτε τῷ αἰσχυρῷ ὀνειδεῖ εἰζας ἀλόγως διακινδυνεύσειν. οὐ γὰρ αἰσχυρὸν 3 εἶναι Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἰσχίον ξυμβήσεσθαι ἢ ἡσθηθῶσι· καὶ τὴν πόλιν οὐ μόνον τῷ αἰσχυρῷ, ἀλλὰ καὶ τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ περιπίπτειν· ἥ μάλιστα ἐπὶ ταῖς γεγεννημέναις ξυμφοραῖς ἐνδέχεσθαι μετὰ βεβαίου παρασκευῆς καθ' ἐκουσίαν, ἢ πάννυ γε ἀνάγκη, προτέρα ποι ἐπιχειρεῖν, ποῦ δὴ μὴ βιαζομένη γε πρὸς

3. παρῆν, er war zugegen gewesen, näml. in der Schlacht. — καὶ αὐτοῖς παρήγει ist Fortsetzung von πυνθάνονται τὰ περὶ τῆς μάχης.

27. 1. ὑπομείναντας wie wenn der Subjectsacc. σφῶς dabeistände. — οὐδ' Conj. von Bekker für οὐτ'. Die Distribution ist nur zweigliedrig. vgl. C. 21 zu E.

2. ὅπου, jetzt wo. v. 8, 96, 2. — σφετέραις. Hier ist aus dem folg. ἀγωνίσασθαι zu denken ἀγωνιοῦνται. — παρασκευασαμένους habe ich jetzt mit Dobree geschrieben. D. Hh. παρασκευασαμένους ἔσται, was als eine Epanalepsis von ἔξεστιν zu erklären mir nicht mehr statthaft scheint.

3. μετὰ ὁτουοῦν τρόπου verb. mit ἡσθηθῶσι. Warum es vorangestellt u. warum in ungewöhl. Weise μετὰ τρόπου gesagt ist, liegt auf der Hand. — αἰσχίον. Ueb. den Compar. zu 2, 40, 1. —

ξυμβήσεσθαι = γενήσεσθαι. — τῷ αἰσχυρῷ gehört nicht zu κινδύνῳ, sond. ist Neutr. — ἥ μάλιστα κτέ. Bei der gewöhl. Interpunct., die ein Komma vor ἥ setzt, erscheint der folg. Fragesatz zu abgerissen. Dagegen ist die asyndetische Anfügung eines epexegetischen Satzes nicht eine Härte, sondern die Regel. zu 2, 60, 4. — ἐνδέχεσθαι. Ueb. den Inf. im Relativsatze zu 1, 91, 5. — καθ' ἐκουσίαν. Aehnlg. gebildete adverbiale Ausdrücke zu 1, 14, 2. — ἢ πάννυ γε ἀνάγκη, oder sonst höchstens aus dringender Noth, näml. wenn sie ohne eine nachhaltige Rüstung sei. — ποῦ δὴ annähernd = πῶς δὴ. Auch hier ist noch zu denken ἐνδέχεσθαι. Uebrigens ist die Lesart beim Schwanken der Hh. unsicher. Madvig schreibt οὐ für ποῦ, so dass dann das Ganze bis ἐνναυ relativ Satztheil wäre. Herwerden verm. ἢ που δὴ.

4 αὐθαιρέτους κινδύνους ἰέναι; ὥς τάχιστα δὲ ἐκέλευε τοὺς τε τραυματίας ἀναλαβόντας καὶ τὸν πεζὸν καὶ τῶν σκευῶν ὅσα ἦλθον ἔχοντες, ἃ δ' ἐκ τῆς πολεμίας εἰλήφασιν καταλιπόντας, ὅπως κοῦφαι ᾧσιν αἱ νῆες, ἀποπλεῖν ἐς Σάμον, κἀκεῖθεν ἥδη ξυναγαρόντας πάσας τὰς ναῦς τοὺς ἐπίπλους, ἦν πον καιρὸς
 5 ἢ, ποιεῖσθαι. ὥς δὲ ἔπεισε, καὶ ἔδρασε ταῦτα· καὶ ἔδοξεν οὐκ ἐν τῷ ἀντίκα μᾶλλον ἢ ὕστερον, οὐκ ἐς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς ὅσα ἄλλα Φρύνιχος κατέστη, οὐκ ἀξύνετος εἶναι.
 6 καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀφ' ἐσπέρας εὐθὺς τοῦτ' αὖ τῷ τρόπῳ ἀτελεῖ τῇ νίκῃ ἀπὸ τῆς Μιλήτου ἀνέστησαν, καὶ οἱ Ἀργεῖοι κατὰ τάχος καὶ πρὸς ὀργὴν τῆς ξυμφορᾶς ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σάμου ἐπ' οἶκον.

28. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἅμα τῇ ἔφ' ἐκ τῆς Τειχιούσης ἄραντες ἐπικατάργονται, καὶ μέιναντες ἡμέραν μίαν τῇ ὕστεραίᾳ καὶ τὰς Χίας ναῦς προσλαβόντες τὰς μετὰ Χαλκιδέως τὸ πρῶτον ξυγκαταδιωχθείσας ἐβούλοντο πλεῦσαι ἐπὶ τὰ σκεῦη
 2 ἃ ἐξείλοντο ἐς Τειχιούσσαν πάλιν. καὶ ὥς ἦλθον, Τισσαφέρους τῷ πεζῷ παρελθὼν πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Ἰάσον, ἐν ᾗ Ἀμόργης πολέμιος ὢν κατεῖχε, πλεῦσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ Ἰάσῳ αἰφνίδιοι καὶ οὐ προσδεχομένων ἀλλ' ἢ Ἀττικὰς τὰς ναῦς εἶναι αἰροῦσιν· καὶ μάλιστα ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Συρακόσιοι ἐπὴνέ-
 3 θησαν. καὶ τὸν τε Ἀμόργην ζῶντα λαβόντες, Πισσοῦθνον νόθον νῖόν, ἀφεστῶτα δὲ βασιλέως, παραδιδόασιν οἱ Πελοποννήσιοι Τισσαφέρει ἀπαγαγεῖν, εἰ βούλεται, βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτῷ προσέταξε, καὶ τὴν Ἰάσον διεπόρθησαν καὶ χρήματα πάννυ πολλὰ ἢ στρατιὰ ἔλαβε· παλαιόπλοτον γὰρ ἦν τὸ
 4 χωρίον. τοὺς τ' ἐπικούρους τοὺς περὶ τὸν Ἀμόργην παρὰ σφᾶς αὐτοὺς κομίσαντες καὶ οὐκ ἀδικήσαντες ξυνέταξαν, ὅτι

4. ὅσα ἦλθον ἔχοντες die häufigste Wortstellung. zu 1, 9, 2.

5. καὶ ἔδρασε, that er auch. zu 5, 27, 1. — οὐκ ἐς. Kr. verm. wohl richtig οὐδ' ἐς. — κατέστη, sich einliess.

6. ἀτελεῖ τῇ ν., bei dem unvollständigen S. — πρὸς ὀργήν. zu 2, 65, 8.

28. 1. Τειχιούσης. 26, 3. — ἐπικατάργονται, landen nach der Abfahrt der Ath. v. 3, 49, 4.

— τὸ πρῶτον. C. 17. — ξυγκαταδιωχθείσας ein nur aus dieser St. bekanntes Compositum. — ἐξείλοντο, ausgeladen hatten, um die Schiffe zu erleichtern. — πάλιν verb. mit πλεῦσαι.

2. Ἀμόργης. C. 5, 5. — κατεῖχε, sich hielt. zu 6, 95, 2. — ἀλλ' ἢ. zu 5, 60, 1.

3. νόθον νῖόν. zu C. 5, 5. — παλαιόπλοτον sonst nur bei Spätern.

4. ξυνέταξαν, nahmen sie in

ἦσαν οἱ πλείστοι ἐκ Πελοποννήσου· τό τε πόλισμα Τισσαφέρνηι παραδόντες καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα, καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα, ὧν καθ' ἕναστος στατήρα δαρεικὸν παρ' αὐτοῦ ξυνέβησαν λαβεῖν, ἔπειτα ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Μίλητον. καὶ 5 Πεδαρίτον τε τὸν Λέοντος ἐς τὴν Χίον ἄρχοντα Λακεδαιμονίων πεμψάντων ἀποστέλλουσι περὶ μέχρι Ἑρυνθίων ἔχοντα τὸ παρὰ Ἀμόργου ἐπικουρικόν, καὶ ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ Φίλιππον καθιστᾶσιν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

29. Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου χειμῶνος, ἐπειδὴ τὴν Ἰασον κατεστήσατο ὁ Τισσαφέρνης ἐς φυλακὴν, παρῆλθεν ἐς τὴν Μίλητον, καὶ μηνὸς μὲν τροφήν, ὥσπερ ὑπέστη ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἐς δραχμὴν Ἀττικὴν ἐκάστω πάσαις ταῖς ναυσὶ διέδωκε, τοῦ δὲ λοιποῦ χρόνου ἐβούλετο τριώβολον διδόναι, ἕως ἂν βασιλεία ἐπέρῃται· ἣν δὲ κελεύῃ, δώσειν ἔφη ἐντελὴ τὴν δραχμὴν. Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος, τοῦ Συρακοσίου στρατηγοῦ, (ὁ γὰρ Θηριμένης οὐ ναύαρχος ὢν, ἀλλ' Ἀστυνόχῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς ξυμπλέων, μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ) ὅμως δὲ παρὰ πέντε ναῦς πλέον ἀνδρὶ ἐκάστω ἢ

ihre Reihen auf. — καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα ohne Art. angeschlossen. zu 1, 49, 5. — καθ' ἕναστος im distributiven Sinne, hier als Vertreter des Genet. *quorum singulorum*. zu 2, 39, 2. — στατήρα δαρεικόν, ein Goldstück, zwanzig attische Drachmen an Werth.

5. ἐς τὴν Μίλητον αὐτοῦ, zu Milet selbst. In den übrigen Stellen ähnlicher Art stimmt die Präpos. genauer mit dem Adv., wie 3, 81, 3 ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ, 5, 83, 1 ἐκ τοῦ Ἀργεῖος αὐτόθεν. Es sind also an uns. St. gleichsam die Constr. καθιστάναι εἰς τόπον u. καθ. ἐν τόπῳ verschmolzen. v. 97, 1.

29. 1. κατεστ. — ἐς φυλακὴν, richtete er zu einem Besatzungsposten ein. Auch hier bezeichnet also ἐς das Resultat. vgl. zu 7, 87, 1. — ἐς δραχμὴν, zum Belauf einer Drachme. — τριώβολον. Dies war der zu Athen übl. Sold der Seeleute: zu 3, 17, 3. — δώσειν ἔφη V. Vulg. ἔφη δώσειν.

2. οὐ ναύαρχος — ξυμπλέων. Hierdurch soll seine Nachgiebigkeit hinsichtlich des Soldes motiviert werden. — ὅμως δέ, dennoch, obgleich er eigentlich nur drei Obolen geben wollte. Wegen der Parenthese ist ein epanaleptisches δέ hinzugefügt. zu 7, 33, 2. — παρὰ πέντε ναῦς κτέ. In dieser viel behandelten Stelle habe ich mich jetzt Madvigs glücklicher Verbesserung u. Erklärung angeschlossen, die ich mit seinen eigenen Worten hersetze. „Primum necessario retinendum παρὰ πέντε ναῦς πλέον (alioquin enim plane non indicatur, quanto plus Tissaphernes dederit); deinde scribendum est: ἐς γὰρ πέντε ναῦς καὶ πενήκοντα (sic codd.) τριᾶκοντα (codd. praeter Vatic. τρία) τάλαντα ἐδίδον τοῦ μηνός. Triginta talenta stipendium menstruum erat sexaginta navium, si bini (lies: terni) oboli in diem darentur; cum igitur hoc in quinquaginta quinque naves daretur, nautae παρὰ πέντε ναῦς plus accipiebant (um fünf Schiffe mehr),

τρεις ὀβολοὶ ὁμολογήθησαν. ἐς γὰρ πέντε ναῦς καὶ πεντήκοντα τριάκοντα τάλαντα ἐδίδου τοῦ μηνός· καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσῳ πλείους νῆες ἦσαν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦτον ἐδίδото.

30. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ Ἀθηναίοις προσφιγμένοι γὰρ ἦσαν καὶ οἰκοθεν ἄλλαι νῆες πέντε καὶ τριάκοντα καὶ στρατηγοὶ Χαρμῖνος καὶ Στρομβιχίδης καὶ Εὐκτῆμων, καὶ τὰς ἀπὸ Χίου καὶ τὰς ἄλλας πάσας ξυναγαρόντες, ἐβούλοντο διακληρωσάμενοι ἐπὶ μὲν τῇ Μιλήτῳ τῷ ναυτικῷ ἐφορμεῖν, πρὸς δὲ τὴν Χίον καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πέμψαι.
2 καὶ ἐποίησαν οὕτως· Στρομβιχίδης μὲν γὰρ καὶ Ὀνομακλῆς καὶ Εὐκτῆμων τριάκοντα ναῦς ἔχοντες καὶ τῶν ἐς Μίλητον ἐλθόντων χιλιῶν ὀπλιτῶν μέρος ἄγοντες ἐν ναυσὶν ὀπλιταγογοῖς ἐπὶ Χίον λαχόντες ἔπλεον, οἱ δ' ἄλλοι ἐν Σάμῳ μένοντες τέσσαρσι καὶ ἐβδομήκοντα ναυσὶν ἐθαλασσοκράτουν, καὶ ἐπίπλους τῇ Μιλήτῳ ἐποιοῦντο.

31. Ὁ δ' Ἀστυόχος ὡς τότε ἐν τῇ Χίῳ ἔτυχε διὰ τὴν προδοσίαν τοὺς δμήρους καταλερόμενος, τούτου μὲν ἐπέσχευ, ἐπειδὴ ἥσθετο τὰς τε μετὰ Θηριμένους ναῦς ἡκούσας καὶ τὰ περὶ τὴν ξυμμαχίαν βελτίῳ ὄντα, λαβὼν δὲ ναῦς τὰς τε Πε-
2 λοποννησίων δέκα καὶ Χίας δέκα ἀνάγεται· καὶ προσβαλὼν Πτελεῶ καὶ οὐχ ἑλὼν παρέπλευσεν ἐπὶ Κλαζομενάς, καὶ ἐκέλευεν αὐτῶν τοὺς τὰ Ἀθηναίων φρονοῦντας ἀνοικίζεσθαι ἐς τὸν Λαφροῦντα καὶ προσχωρεῖν σφίσι· ξυνέκλενε δὲ καὶ
3 Ταμῶς, Ἰωνίας ὑπαρχος ὢν. ὡς δ' οὐκ ἐσήκουν, ἐσβολὴν ποιησάμενος τῇ πόλει οὔση ἀτειχίστῳ καὶ οὐ δυνάμενος ἐλεῖν,

id est, tanto plus, quantum adiciebat quinque navium stipendium in reliquas quinquaginta quinque distributum. Cum excidisset τριάκοντα post πεντήκοντα, id mendum in Vaticano relictum est, in ceteris occultatum, addito infelicitur τρία. — ὁμολογήθησαν hat sich im Num. dem letzten Subj. accommodiert: v. 7, 27, 5. zu 7, 37, 2.

30. 1. Ueb. die Formation des ersten Satzes mit γὰρ vgl. zu 1, 31, 2. καὶ vor τὰς ἀπὸ scheint in der Weise gesetzt zu sein wie 1, 72, 1. — τὰς ἀπὸ Χίου. 24, 2. — διακληρωσάμενοι. v. 6, 42, 1. 62, 1.

2. τῶν — ὀπλιτῶν. 25, 1. — ἄγοντες für ἀγαρόντες (V. unrichtig ἀπολιπόντες) und nachher ἐπίπλους für ἐπίπλων Verbesserungen von Kr. Herwerden tilgt ἀγαρόντες.

31. 1. τότε. 24, 6. — τὰς τε — ἡκούσας. C. 26. — τὰς τε Πελοδία. 24, 6. 23, 5.

2. ἀνοικίζεσθαι, sich weiter landeinwärts ansiedeln. v. 1, 7. 58, 2. — Das Subj. zu προσχωρεῖν sind d. übrigen Klazomenier.

3. ἐσβολὴν ungewöhnlich statt προσβολήν, doch s. zu 4, 25, 8, wo ἐσβάλλω in gleicher Weise steht, wie auch mehrmals bei Herodot.

ἀπέπλευσεν ἀνέμῳ μεγάλῳ αὐτὸς μὲν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην, αἱ δὲ ἄλλαι νῆες κατήσαν ἐς τὰς ἐπικειμένας ταῖς Κλαζομεναῖς νήσους Μαράθουσσαν καὶ Πήλην καὶ Δρύμουσσαν. καὶ 4 ὅσα ὑπέξέκειτο αὐτόθι τῶν Κλαζομενίων, ἡμέρας ἐμμείναντες διὰ τοὺς ἀνέμους ὁπῶ τὰ μὲν διήρπασαν καὶ ἀνάλωσαν, τὰ δὲ ἐσβαλόμενοι ἀπέπλευσαν ἐς Φώκαιαν καὶ Κύμην ὡς Ἀστύοχον.

32. Ὅντος δ' αὐτοῦ ἐνταῦθα Λεσβίων ἀφικνοῦνται πρέσβεις βουλόμενοι αὐτοῖς ἀποστῆναι· καὶ αὐτὸν μὲν πείθουσιν, ὡς δ' οἱ τε Κορίνθιοι καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀπρόθυμοι ἦσαν διὰ τὸ πρότερον σφάλμα, ἄρας ἐπλεῖ ἐπὶ τῆς Χίου. καὶ χειμασθεισῶν τῶν νεῶν ὕστερον ἀφικνοῦνται ἄλλαι ἄλλοθεν ἐς τὴν Χίον. καὶ μετὰ τοῦτο Πεδάριτος, τότε 2 παριὼν πεξῇ ἐκ τῆς Μιλήτου, γενόμενος ἐν Ἐρυθραῖς διαπεραιοῦται αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ ἐς Χίον· ὑπῆρχον δ' αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν πέντε νεῶν στρατιῶται ὑπὸ Χαλκιδέως ἐς πεντακοσίους ξὺν ὅπλοις καταλειφθέντες. ἐπαγγελλομένων δέ τινων 3 Λεσβίων τὴν ἀπόστασιν, προσφέρει τῷ τε Πεδάρτῳ καὶ τοῖς Χίοις ὁ Ἀστύοχος τὸν λόγον ὡς χρὴ παραγενομένους ταῖς ναυσὶν ἀποστῆσαι τὴν Λέσβον· ἢ γὰρ ξυμμάχους πλείους σφᾶς ἔξειν ἢ τοὺς Ἀθηναίους, ἣν τι σφάλλονται, κακώσκειν. οἱ δ' οὐκ ἐσήκουον, οὐδὲ τὰς ναῦς ὁ Πεδάριτος ἔφη τῶν Χίων αὐτῷ προήσειν.

33. Κάκεινος λαβὼν τὰς τε τῶν Κορινθίων πέντε καὶ ἑκτὴν Μεγαρίδα καὶ μίαν Ἑρμιονίδα καὶ ἄς αὐτὸς Λακωνικάς ἔχων ἤλθεν, ἐπλεῖ ἐπὶ τῆς Μιλήτου πρὸς τὴν ναυαρχίαν, πολλὰ ἀπειλήσας τοῖς Χίοις ἢ μὴν μὴ ἐπιβοηθήσειν, ἣν τι δέονται. καὶ προσβαλὼν Κορύκῳ τῆς Ἐρυθραίας ἐνηυλί- 2

— αἱ δὲ ἄλλαι. Der Satz wird so fortgeführt, als wenn vorher αὐτὸς μὲν ἀπέπλευσεν gestellt wäre. zu 1, 16.

4. ἐσβαλόμενοι, brachten sie an Bord.

32. 1. βουλόμενοι auf πρέσβεις bezogen anstatt auf Λεσβίων, insofern die Gesandten dem ganzen Volke gleichgestellt werden. — αὐτοῖς mit Bezug auf 22, 2. 23, 4.

2. τότε. 28, 5. — ὑπῆρχον, näml.

in Chios. — ἐκ — νεῶν. 17, 1. — ἐς πεντακοσίους V. Vulg. ὡς ἐς πεντακοσίους.

3. ὁ Ἀστ. τὸν λόγον V. Vulg. Ἀστ. λόγον.

33. 1. πέντε ist als Appos. zu fassen, wie πέντε καὶ εἴκοσι 23, 1. εἴκοσι 41, 3; also = πέντε οὖσας; denn dass die Korinth. fünf Schiffe geschickt, war vorher noch nicht gesagt. — Λακωνικάς, vier: 23, 1. — ἔχων ἤλθεν V. d. seltene Stellung. Vulg. ἤλθεν ἔχων. zu 1, 9, 2.

σατο. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Σάμου Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν Χίον πλείοντες
τῇ στρατιᾷ καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα λόφου διείργοντος
3 καθωρμίσαντο, καὶ ἐλελήθεσαν ἀλλήλους. ἐλθούσης δὲ παρὰ
Πεδάριτου ὑπὸ νύκτα ἐπιστολῆς ὡς Ἐρυθραίων ἄνδρες αἰχμάλωτοι ἐκ Σάμου ἐπὶ προδοσίᾳ ἐς Ἐρυθρὰς ἦκουσιν ἀφειμένοι,
ἀνάγεται ὁ Ἀστύοχος εὐθὺς ἐς τὰς Ἐρυθρὰς πάλιν, καὶ παρὰ
4 τοσοῦτον ἐγένετο αὐτῷ μὴ περιπεσεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. δια-
πλεύσας δὲ καὶ ὁ Πεδάριτος πρὸς αὐτὸν καὶ ἀναζητήσαντες τὰ
περὶ τῶν δοκούντων προδιδόναι, ὡς εὖρον ἅπαν ἐπὶ σωτηρίᾳ
τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς Σάμου προφασισθέν, ἀπολύσαντες τῆς
αἰτίας ἀπέπλευσαν ὁ μὲν ἐς τὴν Χίον, ὁ δὲ ἐς τὴν Μίλητον
ἐκομίσθη, ὥσπερ διενοεῖτο.

34. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων στρατιὰ ταῖς να-
σὶν ἐκ τοῦ Κωρύκου περιπλέονσα κατ' Ἀργίνον ἐπιτυγχάνει
τρισὶ ναυσὶ τῶν Χίων μακροαῖς, καὶ ὡς εἶδον, ἐδίωκον· καὶ
χειμῶν τε μέγας ἐπιγίγνεται καὶ αἱ μὲν τῶν Χίων μόλις κατα-
φεύγουσιν ἐς τὸν λιμένα, αἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων αἱ μὲν μάλιστα
ὀρμήσασαι τρεῖς διαφθείρονται καὶ ἐκπίπτουσι πρὸς τὴν πόλιν
τῶν Χίων, καὶ ἄνδρες οἱ μὲν ἀλίσκονται οἱ δ' ἀποθνήσκουσιν,
αἱ δ' ἄλλαι καταφεύγουσιν ἐς τὸν ὑπὸ τῷ Μίμαντι λιμένα,
Φοινικοῦντα καλούμενον. ἐντεῦθεν δ' ὕστερον ἐς τὴν Λέσβον
καθορμίσάμενοι παρεσκευάζοντο ἐς τὸν τειχισμόν.

35. Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος Ἴππο-
κράτης ὁ Λακεδαιμόνιος ἐκπλεύσας δέκα μὲν Θουρίαις ναυσὶν,

2. ἐκ τοῦ ἐπὶ θ., von der ent-
gegengesetzten Seite her,
verb. mit καθωρμίσαντο, sc. ἐν Κω-
ρύκῳ. — διείργοντος Conj. von Kr.
statt διείργοντο καί, das nicht wohl
erklärbar ist.

3. ἀφειμένοι, näml. von den Ath.
— παρὰ τοσοῦτον κτέ. zu 3, 49, 4.

4. πρὸς αὐτόν V. Vulg. παρ'
αὐτῶν. — ἐκ τῆς Σάμου verb. mit
σωτηρίᾳ. — ἀπέπλευσαν ist ge-
setzt, als wenn es beiden folg.
Subj. gemeinsam sein sollte; aber
ὁ δὲ erhält dennoch sein eignes
Prädicat. zu 1, 16. Wenn der
Plural ungerechtfertigt erscheinen
sollte, so könnte man durch die
geringe Aenderung ἀπέπλευσεν ge-

nau dieselbe Sprechweise herstellen
wie 31, 3. Mit Kr. eins der beiden
Verba zu streichen, wozu auch P.
neigt, sehe ich keinen Grund.

34. ὡς εἶδον, ἐδίωκον V. Vulg.
ὥσπερ ἰδόντες αὐτὰς ἐπεδίωκον,
ungrammatisch. — τὸν τειχισμόν,
sc. τοῦ Δελφινίου: 38, 2.

35. 1. Θουρίαις. Im vorherge-
henden Jahre standen die Thurier
entschieden zu Athen: 7, 33, 5. 6.
Seitdem waren aber die damals
vertriebenen Feinde der Ath. zu-
rückgekehrt u. hatten nun wieder
ihre politischen Gegner exiliert:
Plut. Leben der zehn Redner p. 231
Hutt.

ὧν ἦρχε Δωριεύς ὁ Διαγόρου τρίτος αὐτός, μιᾷ δὲ Λακωνικῇ, μιᾷ δὲ Συρακοσίᾳ, καταπλεῖ ἐς Κνίδον· ἣ δ' ἀφεστήκει 2 ἤδη ὑπὸ Τισσαφέρνους. καὶ αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἦσθοντο, ἐκέλευον ταῖς μὲν ἡμισείαις τῶν νεῶν Κνίδον φυλάσσειν, ταῖς δέ, περὶ Τριόπιον οὔσαις, τὰς ἀπ' Αἰγύπτου ὀλκάδας προσβαλλούσας ξυλλαμβάνειν· ἔστι δὲ τὸ Τριόπιον 3 ἄκρα τῆς Κνιδίας προὔχουσα, Ἀπόλλωνος ἱερὸν. πνθόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πλεύσαντες ἐκ τῆς Σάμου λαμβάνουσι τὰς ἐπὶ τῷ Τριοπίῳ φρουρούσας ἕξ ναῦς· οἱ δ' ἄνδρες ἀποφεύγουσιν ἕξ αὐτῶν. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Κνίδον καταπλεύσαντες καὶ προσβαλόντες τῇ πόλει, ἀτειχίστῳ οὔσῃ, ὀλίγον εἶλον. τῇ δ' ὑστεραία αὖθις προσέβαλλον, καὶ ὡς ἄμεινον 4 φραξαμένων αὐτῶν ὑπὸ νύκτα καὶ ἐπεισελθόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ τοῦ Τριοπίου ἐκ τῶν νεῶν διαφυγόντων οὐκέθ' ὁμοίως ἐβλαπτον, ἀπελθόντες καὶ δηώσαντες τὴν τῶν Κνιδίων γῆν ἐς τὴν Σάμον ἀπέπλευσαν.

36. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀστυόχου ἡκοντος ἐς τὴν Μίλητον ἐπὶ τὸ ναυτικόν, οἱ Πελοποννήσιοι εὐπόρως ἔτι εἶχον ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. καὶ γὰρ μισθὸς ἐδίδοτο ἀρκούντως, καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἰάσου μεγάλα χρήματα διαρπασθέντα ὑπῆν τοῖς στρατιώταις, οἱ τε Μιλήσιοι προθύμως τὰ τοῦ πολέμου ἔφερον. πρὸς δὲ τὸν Τισσαφέρνην ἐδόκουν ὅμως τοῖς 2 Πελοποννησίοις αἱ πρῶται ξυνθῆκαι, αἱ πρὸς Χαλκιδέα γενόμεναι, ἐνδεεῖς εἶναι καὶ οὐ πρὸς σφῶν μᾶλλον, καὶ ἄλλας ἔτι Θηριμένους παρόντος ἐποίουν· καὶ εἰσὶν αἶδε.

37. „Ξυνθῆκαι Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς βασιλέα Δαρεῖον καὶ τοὺς παῖδας τοὺς βασιλέως καὶ Τισσα-

2. ὑπὸ Conj. von Palmerius für ἀπὸ. Nicht vom Tissaph. war Knidos abgefallen, sondern durch ihn (angeregt) von den Ath. — περὶ Τρ. οὔσαις — ξυλλ., sie sollten, bei Τρ. aufgestellt, — kapern. — ὀλκάδας, Getreideschiffe. zu 4, 53, 3. Die Zufuhr war ohne Zweifel für die Athener bestimmt. — προσβαλλούσας wohl besser mit ξυλλαμβάνειν zu verbinden: beim Landen, als nach Anm. zu 1, 11, 3 zu fassen.

36. 1. Ἀστυόχου. 33, 4. — διαρπασθέντα nachgestellt: zu 1, 11, 3. — ὑπῆν, was sonst ὄπῃχε.

2. πρὸς δὲ τὸν Τ. „Die Stellung drückt aus, was wir schlep- pend umschreiben: was aber den Τ. anbelangt, so schien der erste Vertrag mit demselben. vgl. Gr. 50, 10, 1.“ Κ. — ἐποίουν. Weg. des Activs s. zu 2, 34, 1. D. Impf. scheint das Mühevoll- der Verhandlungen auszudrücken.

3. τῷ Τριοπίῳ V. Vulg. ohne τῷ.

37. 1. τοὺς βασιλέως Conj. von

2 φέρων, σπονδὰς εἶναι καὶ φιλίαν κατὰ τὰδε. ὁπόση χώρα
καὶ πόλεις βασιλέως εἰσὶ Δαρείου ἢ τοῦ πατρὸς ἦσαν ἢ τῶν
προγόνων, ἐπὶ ταύτας μὴ ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ μηδενὶ
μήτε Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τοὺς Λακεδαιμο-
νίων, μηδὲ φόρους πρᾶσσεσθαι ἐκ τῶν πόλεων τούτων μήτε
Λακεδαιμονίους μήτε τοὺς ξυμμάχους τῶν Λακεδαιμονίων·
μηδὲ Δαρεῖον βασιλέα μηδὲ ὧν βασιλεὺς ἄρχει ἐπὶ Λακεδαι-
μονίους μηδὲ τοὺς ξυμμάχους ἰέναι ἐπὶ πολέμῳ μηδὲ κακῷ
3 μηδενί. ἦν δέ τι δέονται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι βασι-
λέως, ἢ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων, ὅ τι ἂν
4 πείθωσιν ἀλλήλους, τοῦτο ποιοῦσι καλῶς ἔχειν. τὸν δὲ πό-
λεμον τὸν πρὸς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ξυμμάχους κοινῇ ἀμφο-
τέρους πολεμεῖν· ἦν δὲ κατάλυσιν ποιῶνται, κοινῇ ἀμφοτέρους
ποιεῖσθαι. ὁπόση δ' ἂν στρατιὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ βασιλείᾳ ἢ
μεταπεμψαμένου βασιλέως, τὴν δαπάνην βασιλέα παρέχειν.
5 ἦν δέ τις τῶν πόλεων ὁπόσαι ξυνέθεντο βασιλεῖ ἐπὶ τὴν βα-
σιλέως ἢ χώραν, τοὺς ἄλλους κωλύειν καὶ ἀμύνειν βασιλεῖ
κατὰ τὸ δυνατόν· καὶ ἦν τις τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρᾳ ἢ ὅσης
βασιλεὺς ἄρχει ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων ἢ ἢ τῶν ξυμμάχων,
βασιλεὺς κωλύτω καὶ ἀμυνέτω κατὰ τὸ δυνατόν.“

38. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ξυνθήκας Θηριμένης μὲν παρα-
2 δους Ἀστυνόφω τὰς ναῦς ἀποπλέων ἐν κέλητι ἀφανίζεται. οἱ
δ' ἐκ τῆς Λέσβου Ἀθηναῖοι ἤδη διαβεβηκότες ἐς τὴν Χίον τῇ
στρατιᾷ καὶ κρατοῦντες καὶ γῆς καὶ θαλάσσης Δελφίνιον
ἐτείχιζον, χωρίον ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερόν καὶ λιμένας ἔχον
3 καὶ τῆς τῶν Χίων πόλεως οὐ πολὺ ἀπέχον. οἱ δὲ Χῖοι ἐν πολ-
λαῖς ταῖς πρὶν μάχαις πεπληγμένοι, καὶ ἄλλως ἐν σφίσι ἀν-
τοῖς οὐ πάντ' εὖ διακείμενοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ Τυδέως τοῦ

Bekker für τοῦ βασιλέως. Bekanntl.
pflegt vom persischen Könige nur
βασιλεὺς gesagt zu werden. Und
so überall in uns. Cap., nachdem
§. 2 die Vulg. ὧν ὁ βασιλεὺς eben-
falls nach V. u. zwei and. Codd.
geändert ist. vgl. auch 18, 1 οἱ
πατέρες οἱ βασιλέως.

2. μηδὲ φόρους Conj. von Bekker
für μήτε φόρους.

5. βασιλεὺς κωλύτω. Ein Wechsel
zwischen or. obliqua u. or. recta

findet sich namentl. in Verträgen
häufig: 5, 18, 4. 23, 4. 47.

38. 1. Θηριμένης. 26, 1. — ἀφα-
νίζεται, verschwindet; offenbar
gieng seine Jacht unter.

2. ἐκ τῆς Λέσβου. C. 34. — ἐς
τὴν Χ. Conj. von Duker. Vulg.
ohne ἐς. — καὶ γῆς V. Vulg.
ohne καί.

3. ταῖς πρὶν μάχαις. 24, 3. —

Ἰωνος ἤδη ὑπὸ Πεδαρίτου ἐπ' ἀττικισμῷ τεθνεώτων καὶ τῆς ἄλλης πόλεως κατ' ἀνάγκην ἐς ὀλίγον κατεχομένης ὑπόπτως διακείμενοι ἀλλήλοις ἡσύχαζον, καὶ οὐτ' αὐτοὶ διὰ ταῦτα οὐτε οἱ μετὰ Πεδαρίτου ἐπίκουροι ἀξιόμαχοι αὐτοῖς ἐφαίνοντο. ἐς 4 μέντοι τὴν Μίλητον ἔπεμπον, κελεύοντες σφίσι τὸν Ἀστυόχον βοηθεῖν· ὥς δ' οὐκ ἐσήκουεν, ἐπιστέλλει περὶ αὐτοῦ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ὁ Πεδάριτος ὡς ἀδικοῦντος. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ 5 Χίῳ ἐς τοῦτο καθειστήκει τοῖς Ἀθηναίοις· αἱ δ' ἐκ τῆς Σάμου νῆες αὐτοῖς ἐπίπλους μὲν ἐποιοῦντο ταῖς ἐν τῇ Μιλήτῳ, ἐπεὶ δὲ μὴ ἀντανάγοιεν, ἀναχωροῦντες πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἡσύχαζον.

39. Ἐκ δὲ τῆς Πελοποννήσου ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι αἱ τῷ Φαρναβάζῳ ὑπὸ Καλλιγείτου τοῦ Μεγαρέως καὶ Τιμαγόρου τοῦ Κυζικηνοῦ πρᾶσσόντων παρασκευασθεῖσαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐπτά καὶ εἴκοσι νῆες ἄρσσαι ἔπλεον ἐπὶ Ἰωνίας περὶ ἡλίου τροπάς, καὶ ἄρχων ἐπέπλει αὐτῶν Ἀντισθένης Σπαρτιάτης. ξυνέπεμψαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἑνδεκα ἄνδρας 2 Σπαρτιατῶν ξυμβούλους Ἀστυόχῳ, ὃν εἷς ἦν Αἰχας ὁ Ἀρκεσίδαου. καὶ εἰρητο αὐτοῖς ἐς Μίλητον ἀφικομένους τῶν τε ἄλλων ξυνεπιμελεῖσθαι ἢ μέλλει ἄριστα ἔξειν, καὶ τὰς ναῦς ταύτας ἢ αὐτὰς ἢ πλείους ἢ καὶ ἐλάσσους ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὡς Φαρναβάζον, ἣν δοκῇ, ἀποπέμπειν, Κλέαρχον τὸν Ῥαμφίου, ὃς ξυνέπλει, ἄρχοντα προστάξαντας, καὶ Ἀστυόχον, ἣν δοκῇ τοῖς ἑνδεκα ἀνδράσι, παύειν τῆς ναυαρχίας, Ἀντισθένην δὲ καθιστάναι· πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολάς ὑπόπτευν αὐτόν. πλέουσαι οὖν αἱ νῆες ἀπὸ Μαλέας πελάγαι 3 Μήλῳ προσέβαλον, καὶ περιτυχόντες ναυσὶ δέκα Ἀθηναίων

Ἰωνος ist nom. propr. — ἐς ὀλίγον κατεχομένης, oligarchisch regiert wurde. Ueb. den Ausdruck zu 2, 37, 1. — διακείμενοι nach so kurzem Zwischenraume wiederholt dürfte eine Spur des Mangels der letzten Hand sein.

4. ἔπεμπον. zu 1, 26, 1.

5. ἐκ τῆς Σάμου. 35, 4.

39. 1. ὑπὸ Καλλιγείτου κτέ. Zur Sache C. 6, 1. 8, 1. Wenn das doppelte ὑπό ächt ist, so muss man erklären: die infolge der Unterhandlungen des Kalli-

geitos — von den Lak. gerüsteten Schiffe. Poppo will entw. das erste ὑπό tilgen oder für das zweite ἀπό lesen.

2. ξυμβούλους. zu 2, 85, 1. Die Zahl derselben ist hier ungewöhnl. gross. — ξυνεπιμελεῖσθαι i. e. ἐπιμελεῖσθαι ξὺν τῷ Ἀστυόχῳ. — τοῖς ἑνδεκα ἀνδράσι sollte man nach vorangegangennem εἰρητο αὐτοῖς hier um so weniger erwarten, da es so eben bei ἣν δοκῇ nicht stand. — πρὸς, im Hinblick auf, gemäss.

3. Μήλῳ. Diese Insel war seit

τὰς τρεῖς λαμβάνουσι κενὰς καὶ κατακαίουσιν. μετὰ δὲ τοῦτο δεδιότες μὴ αἱ διαφυγεῖν τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῆς Μήλου νῆες, ὅπερ ἐγένετο, μὴνύσωσι τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ τὸν ἐπίπλοον αὐτῶν, πρὸς τὴν Κρήτην πλεύσαντες καὶ πλείω τὸν πλοῦν διὰ φυλά-
 4 κῆς ποιησάμενοι ἐς τὴν Καῦνον τῆς Ἀσίας κατῆραν. ἐντεῦθεν δὴ, ὥς ἐν ἀσφαλὲι ὄντες, ἀγγελίαν ἔπεμπον ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Μιλήτῳ ναῦς τοῦ ξυμπαροκομισθῆναι.

40. Οἱ δὲ Χῖοι καὶ Πεδάριτος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐδὲν ἥσσαν, καίπερ διαμέλλοντα, τὸν Ἀστυόχον πέμποντες ἀγγέλους ἡξίουσαν σφίσι πολιορκουμένοις βοηθῆσαι ἀπάσαις ταῖς ναυσὶ καὶ μὴ περιδεῖν τὴν μερίστην τῶν ἐν Ἰωνίᾳ ξυμ-
 2 μαχίδων πόλεων ἐκ τε θαλάσσης εἰργομένην καὶ κατὰ γῆν ληστείαις πορθουμένην. οἱ γὰρ οἰκείται τοῖς Χίοις πολλοὶ ὄντες καὶ μᾶ γὰρ πόλει πλὴν Λακεδαιμονίων πλεῖστοι γενόμενοι καὶ ἅμα διὰ τὸ πλῆθος χαλεπωτέρας ἐν ταῖς ἀδικίαις κολα-
 3 ζόμενοι, ὥς ἡ στρατιὰ τῶν Ἀθηναίων βεβαίως ἔδοξε μετὰ τεί-
 3 χους ἰδρῦσθαι, εὐθὺς αὐτομολίᾳ τε ἐχώρησαν οἱ πολλοὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ πλεῖστα κακὰ ἐπιστάμενοι τὴν χώραν οὗτοι ἔδρα-
 3 σαν. ἔφασαν οὖν χρῆναι οἱ Χῖοι, ἕως ἔτι ἐλπίς καὶ δυνατόν κωλύσαι, τειχιζομένου τοῦ Δελφινίου καὶ ἀτελοῦς ὄντος, καὶ στρατοπέδῳ καὶ ναυσὶν ἐρύματος μεζονος προσπεριβαλλομένον, βοηθῆσαι σφίσιν. ὁ δὲ Ἀστυόχος καίπερ οὐ διανοούμενος διὰ τὴν τότε ἀπειλήν, ὥς ἑώρα καὶ τοὺς ξυμμάχους προθύμους ὄντας, ὥρμητο ἐς τὸ βοηθεῖν.

41. Ἐν τούτῳ δὲ ἐκ τῆς Καῦνον παραγίγνεται ἀγγελία ὅτι αἱ ἐπὶ καὶ εἴκοσι νῆες καὶ οἱ τῶν Λακεδαιμονίων ξύμ-
 3 βουλοι πάρεσι· καὶ νομίσας πάντα ὕστερα εἶναι τᾶλλα πρὸς τὸ ναῦς τε, ὅπως θαλασσοκρατοῖεν μᾶλλον, τοσαύτας ξυμ-
 3 παρακομίσαι καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἳ ἤγον κατάσκοποι

dem J. 416 im Besitz der Athener: 5, 116, 4. — τὰς τρεῖς. Schon hier ist das folg. αἱ διαφυγεῖν dem Geiste gegenwärtig; daher der Artikel. zu 1, 116, 1. — πλείω verb. mit ποιησάμενοι. Richtig Dukas: ἐπιμνηνάντες τὴν ὁδὸν φυλαττόμενοι πανταχῇ. Der gerade Weg hätte sie nicht über Kreta geführt.

4. τοῦ ξυμπ., um Geleit zu erhalten.

40. 2. μᾶ γὰρ — πλεῖστοι. zu

3, 39, 1. — χαλεπωτέρας. Ueber die Form zu 1, 130, 1. — ἐν. Herwerden verm. nicht übel ἐπὶ. — μετὰ τείχους, unterstützt von einer Feste. — τὴν χώραν verb. mit ἐπιστάμενοι.

3. προσπεριβαλλομένον, noch dazu herumgelegt, ausserdem herumgeführt würde, nämlich ausser der Befestigung des Delphinion. — τότε. 33, 1.

41. 1. πρὸς, im Vergleich zu,

αὐτοῦ, ἀσφαλῶς περαιωθῆναι, εὐθὺς ἀφείλ τὸ ἐς τὴν Χίον
 ἐπλεῖ ἐς τὴν Καῦνον. καὶ ἐς Κῶν τὴν Μεροπίδα ἐν τῷ παρὰ- 2
 πλῶ ὑποβάς τὴν τε πόλιν ἀτείχιστον οὖσαν καὶ ὑπὸ σεισμοῦ,
 ὃς αὐτοῖς ἔτυχε μέγιστός γε δὴ ὢν μεμνημέθα γενόμενος,
 ξυμπεπτωκυῖαν ἐκπορθεῖ, τῶν ἀνθρώπων ἐς τὰ ὄρη πεφευ-
 γότων, καὶ τὴν χώραν καταδρομαῖς λείαν ἐποιεῖτο, πλὴν τῶν
 ἐλευθέρων· τούτους δὲ ἀφίει. ἐκ δὲ τῆς Κῶ ἀφικόμενος ἐς τὴν 3
 Κνίδον νυκτὸς ἀναγκάζεται ὑπὸ τῶν Κνιδίων παραινούντων
 μὴ ἐκβιβᾶσαι τοὺς ναύτας, ἀλλ' ὥσπερ εἶχε πλεῖν εὐθὺς ἐπὶ
 τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς εἰκοσιν, ἃς ἔχων Χαρμῖνος, εἰς τῶν
 ἐκ Σάμου στρατηγῶν, ἐφύλασσε ταύτας τὰς ἐπὶ καὶ εἰκοσι
 ναῦς ἐκ τῆς Πελοποννήσου προσπλεύσας, ἐφ' ὅσπερ καὶ ὁ
 Ἀστύχοχος παρέπλει. ἐπύθοντο δὲ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ ἐκ τῆς Μήλου 4
 τὸν ἐπίπλου αὐτῶν, καὶ ἡ φυλακὴ τῷ Χαρμῖνῳ περὶ τὴν
 Σύμην καὶ Χάλκην καὶ Ῥόδον καὶ περὶ τὴν Λυκίαν ἦν· ἥδη
 γὰρ ἡσθάνετο καὶ ἐν τῇ Καύνῳ οὖσας αὐτάς.

42. Ἐπέπλει οὖν ὥσπερ εἶχε πρὸς τὴν Σύμην ὁ Ἀστύχοχος
 πρὶν ἐκπυστος γενέσθαι, εἰ πως περιλάβοι πον μετεώρους τὰς
 ναῦς. καὶ αὐτῷ ὑετός τε καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννέφελα
 ὄντα πλάνησιν τῶν νεῶν ἐν τῷ σκότει καὶ ταραχὴν παρέσχεν.
 καὶ ἅμα τῇ ἔφ, διεσπασμένου τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τοῦ μὲν 2
 φανεροῦ ἥδη ὄντος τοῖς Ἀθηναίοις, τοῦ εὐωνύμου κέρως, τοῦ
 δὲ ἄλλου περὶ τὴν νῆσον ἔτι πλανωμένου, ἐπανάρονται κατὰ
 τάχος ὁ Χαρμῖνος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάσσοσιν ἢ ταῖς εἰκοσι
 ναυσί, νομίσαντες ὥσπερ ἐφύλασσαν ναῦς τὰς ἀπὸ τῆς Καύνου
 ταύτας εἶναι. καὶ προσπεσόντες εὐθὺς κατέδυσάν τε τρεῖς καὶ 3
 κατετρανυμάτισαν ἄλλας, καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἐπεκράτουν, μέχοι
 οὗ ἐπεφάνησαν αὐτοῖς παρὰ δόξαν αἱ πλείους τῶν νεῶν καὶ
 πανταχόθεν ἀπεκλήγοντο. ἔπειτα δὲ ἐς φνγὴν καταστάντες 4
 μὲν ναῦς ἀπολλύασι, ταῖς δὲ λοιπαῖς καταφεύγουσιν ἐς τὴν
 Τεῦτλουσσαν νῆσον, ἐντεῦθεν δὲ ἐς Ἀλικαρνασόν. μετὰ δὲ 5
 τοῦτο οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐς Κνίδον κατάραντες καὶ ξυμμι-

prae. — τὸ ἐς τὴν X., sc. πλεῖν.
 zu 2, 89, 5.

2. λείαν ἐποιεῖτο. v. 62, 2 ἀν-
 δράποδα ἀρπαγὴν ποιησάμενος. zu
 4, 15, 2.

3. ὥσπερ εἶχε, wie er eben
 war. zu 1, 134, 3. — εἰκοσι. zu
 38, 1.

4. ἐκ τῆς M. 39, 3.

42. 1. τὰ ἐκ τοῦ οὐρ. Die Prä-
 pos. ist mit Beziehung auf παρέσχεν
 gesetzt.

2. τοῦ εὐ. κ. Ueb. diese Stellung
 der Appos. zu 6, 57, 4. — ταῖς
 εἰκοσι v. weist zurück auf 41, 3.

ρεισῶν τῶν ἐκ τῆς Καύνου ἐπὶ καὶ εἴκοσι νεῶν αὐτοῖς, ξυμπάσαις πλεύσαντες καὶ τροπαῖον ἐν τῇ Σύμῃ στήσαντες πάλιν ἐς τὴν Κνίδον καθαρμίσαντο.

43. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ τῆς Σάμου ναυσὶ πάσαις, ὡς ἦσθοντο τὰ τῆς ναυμαχίας, πλεύσαντες ἐς τὴν Σύμην καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἐν τῇ Κνίδῳ ναυτικὸν οὐχ ὀρμήσαντες, οὐδ' ἐκείνοι ἐπ' ἐκείνους, λαβόντες δὲ τὰ ἐν τῇ Σύμῃ σκευὴ τῶν νεῶν καὶ Λωρῦμοις τοῖς ἐν τῇ ἡπείρῳ προσβαλόντες, ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Σάμον.

- 2 Ἄπασαι δ' ἤδη οὖσαι ἐν τῇ Κνίδῳ αἱ τῶν Πελοποννησίων νῆες ἐπεσκευάζοντό τε εἴ τι ἔδει, καὶ πρὸς τὸν Τισσαφέρην (παρεγένετο γάρ) λόγους ἐποιούντο οἱ ἔνδεκα ἄνδρες τῶν Λακεδαιμονίων περὶ τε τῶν ἤδη πεπραγμένων, εἴ τι μὴ ἦρεσκεν αὐτοῖς, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος πολέμου, ὅτῳ τρόπῳ
- 3 ἄριστα καὶ ξυμφορώτατα ἀμφοτέροις πολεμήσεται. μάλιστα δὲ ὁ Λίχας ἐσκόπει τὰ ποιούμενα, καὶ τὰς σπονδὰς οὐδετέρας, οὔτε τὰς Χαλκιδέας οὔτε τὰς Θηριμένους, ἔφη καλῶς ξυγκείσθαι, ἀλλὰ δεινὸν εἶναι εἰ χώρας ὅσης βασιλεὺς καὶ οἱ πρόγονοι ἤρξαν πρότερον, ταύτης καὶ νῦν ἀξιώσει κρατεῖν· ἐνεῖναι γὰρ καὶ νήσους ἀπάσας πάλιν δουλεύειν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Λοκροὺς καὶ τὰ μέχρι Βοιωτῶν· καὶ ἀντ' ἐλευθερίας ἂν Μηδικὴν ἀρχὴν τοῖς Ἑλλήσι τοὺς Λακεδαιμονίους περιθεῖναι.
- 4 ἐτέρας οὖν ἐκέλευε βελτίους σπένδεσθαι, ἢ ταύταις γε οὐ χρήσεσθαι, οὐδὲ τῆς τροφῆς ἐπὶ τούτοις δεῖσθαι οὐδέν. ἀγανακτῶν δὲ ὁ μὲν Τισσαφέρης ἀπεχώρησεν ἀπ' αὐτῶν δι' ὀργῆς καὶ ἄπρακτος.

44. Οἱ δ' ἐς τὴν Ῥόδον, ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν, τὴν γνώμην εἶχον πλεῖν, ἐλπίζοντες νῆσόν τε οὐκ ἀδύνατον καὶ ναυβατῶν πλήθει καὶ πεζῷ προσάξεσθαι, καὶ ἅμα ἡγρούμενοι αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης ξυμ-

43. 1. οὐδ' — ἐκείνοις ist fast parenthetisch dazwischengeschoben, ohne die übrige Constr. zu stören: sowie auch jene nicht gegen sie. Als Prädic. ist natürl. nicht ὀρμήσαντες hinzuzudenken, sondern ὠρμήσαν.

2. οἱ ἔνδεκα ἄ. 39, 2. — πολεμήσεται passiv auch 1, 68, 3.

3. οὔτε κτέ. C. 18. 37. — ἐνεῖναι

Conj. von Bekker für das wohl nicht statthafte ἐνῆν. Oder viell. ἐνείη? zu 2, 72, 2. — νήσους κτέ. Wann waren die genannten Gegenden den Persern unterworfen gewesen?

4. δι' ὀργῆς, im Zorne. v. 56, 6. 6, 57, 3.

44. 1. ἐπικηρυκευομένων, sc. τι νῶν. A. verb. es mit ἀνδρῶν.

μαχίας δυνατοὶ ἔσεσθαι, Τισσαφέρην μὴ αἰτοῦντες χρήματα, τρέφειν τὰς ναῦς. πλεύσαντες οὖν εὐθύς ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ² ἐκ τῆς Κνίδου, καὶ προσβαλόντες Καμείρω τῆς Ῥοδίας πρῶτον ναυσὶ τέσσαρσι καὶ ἐνενήκοντα, ἐξεφόβησαν μὲν τοὺς πολλοὺς οὐκ εἰδότες τὰ πρᾶσσόμενα, καὶ ἔφρουγον, ἄλλως τε καὶ ἀτειχίστου οὗσης τῆς πόλεως· εἶτα ξυγκαλέσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι τούτους τε καὶ τοὺς ἐκ τοῖν δυοῖν πολέειν, Αἰνδον καὶ Ἰηλυσοῦ, Ῥοδίους ἔπεισαν ἀποστῆναι Ἀθηναίων. καὶ προσεχώρησε Ῥόδος Πελοποννησίοις. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ ³ τὸν καιρὸν τοῦτον ταῖς ἐκ τῆς Σάμου ναυσὶν αἰσθόμενοι ἔπλευσαν μὲν βουλόμενοι φθάσαι καὶ ἐφάνησαν πελάγιοι, ὕστερήσαντες δὲ οὐ πολλῷ τὸ μὲν παραχορῆμα ἀπέπλευσαν ἐς Χάλκην, ἐντεῦθεν δ' ἐς Σάμον, ὕστερον δὲ ἐκ τῆς Χάλκης καὶ ἐκ τῆς Κῶ καὶ ἐκ τῆς Σάμου τοὺς ἐπίπλους ποιοῦμενοι ἐπὶ τὴν Ῥόδον ἐπολέμουν. οἱ δὲ χρήματα μὲν ἐξέλεξαν ἐς δύο ⁴ καὶ τριάκοντα τάλαντα οἱ Πελοποννήσιοι παρὰ τῶν Ῥοδίων, τὰ δ' ἄλλα ἡσύχαζον ἡμέρας ὀγδοήκοντα, ἀνεγκύσαντες τὰς ναῦς.

45. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, πρὶν ἐς τὴν Ῥόδον αὐτοὺς ἀναστῆναι, τάδε ἐπράσσετο. Ἀλκιβιάδης μετὰ τὸν Χαλκιδέως θάνατον καὶ τὴν ἐν Μιλήτῳ μάχην τοῖς Πελοποννησίοις ὑποπτος ὢν, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀφικομένης ἐπιστολῆς πρὸς Ἀστυόχον ἐκ Λακεδαιμόνος ὥστ' ἀποκτεῖναι (ἦν γὰρ καὶ τῷ Ἀγιδι ἐχθρὸς καὶ ἄλλως ἄπιστος ἐφαίνετο), πρῶτον μὲν ὑποχωρεῖ δέισας παρὰ Τισσαφέρην, ἔπειτα ἐκάκου πρὸς αὐτὸν ὅσον ἐδύνατο μάλιστα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα, καὶ διδάσκαλος πάντων γιγνόμενος τὴν τε μισθοφορὰν ξυνέ- ² τεμεν, ἀντὶ δρακμῆς Ἀττικῆς ὥστε τριώβολον, καὶ τοῦτο μὴ

2. πρῶτον habe ich aus V. und einem and. guten Cod. aufgenommen statt der Vulg. *πρώτη*, da es wahrscheinlicher ist, dass ersteres in letzteres corrumptiert wurde als umgekehrt. Wegen des Adverb. vgl. zu 6, 3, 1. — *ἔφρουγον*. Wechsel des Subj. Das Impf. *de conatu* (zu 1, 105, 6); denn das Folg. zeigt, dass sie nicht wirkl. flohen. — *ἐκ τοῖν δ. π.*, aus den beiden Städten, die ausser Kameiros noch auf der Insel waren. Die Stadt Rhodos wurde erst im J. 408 ge-

gründet. — Ἰηλυσοῦ ion. Form. zu 1, 64, 2.

3. ἐπὶ τὴν Ῥ. verb. mit dem Vorherg.

4. οἱ Πελοποννήσιοι. Wegen der Stellung zu 6, 57, 4.

45. 1. μετὰ — μάχην. C. 24. 25. — ἀπ' αὐτῶν, von den Peloponnesiern, dann noch genauer bestimmt durch ἐκ Λακεδαιμόνος. — τῷ Ἀγιδι. 12, 2.

2. Dem τὴν τε entspricht καὶ τοὺς τριηράρχους §. 3. — *ξυνέτεμεν*.

- ξυνεχῶς, δίδοσθαι, λέγειν κελεύων τὸν Τισσαφέρην πρὸς αὐτοὺς ὡς Ἀθηναῖοι ἐκ πλείονος χρόνου ἐπιστήμονες ὄντες τοῦ ναυτικοῦ τριώβολον τοῖς ἑαυτῶν διδῶσιν, οὐ τοσοῦτον πενία ὅσον ἵνα αὐτῶν μὴ οἱ ναῦται, ἐκ περιουσίας ὑβρίζοντες, οἱ μὲν τὰ σώματα χεῖρω ἔχωσι, δαπανῶντες ἐς τοιαῦτα ἀφ' ὧν ἡ ἀσθένεια ξυμβαίνει, οἱ δὲ τὰς ναῦς ἀπολείπωσιν οὐχ ὑπολιπόντες ἐς ὀμηρεῖαν τὸν προσοφειλόμενον μισθόν.
- 3 καὶ τοὺς τριηράρχους καὶ τοὺς στρατηγούς τῶν πόλεων ἐδίδασκεν ὥστε δόντα χρήματα αὐτὸν πείσαι ὥστε ξυγχαρῆσαι ταῦτα ἑαυτῷ, πλὴν τῶν Συρακοσίων· τούτων δὲ Ἑρμοκράτης, στρατηγὸς ὧν, ἡναντιοῦτο ὑπὲρ τοῦ παντός ξυμμαχικῶν.
- 4 τὰς τε πόλεις δεομένας χρημάτων ἀπήλασεν, αὐτὸς ἀντιλέγων ὑπὲρ τοῦ Τισσαφέρην ὡς οἱ μὲν Χῖοι ἀναίσχυντοι εἶεν, πλουσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων, ἐπικουρίᾳ δὲ ὅμως σωζόμενοι ἀξιοῦσι καὶ τοῖς σώμασι καὶ τοῖς χρήμασι ἄλλους ὑπὲρ τῆς
- 5 ἐκείνων ἐλευθερίας κινδυνεύειν· τὰς δ' ἄλλας πόλεις ἐφη ἀδικεῖν, αἱ ἐς Ἀθηναίους πρότερον ἢ ἀποστήναι ἀνάλουν, εἰ μὴ καὶ νῦν τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἐθελήσουσιν
- 6 ἐσφέρειν. τὸν τε Τισσαφέρην ἀπέβαινε νῦν μὲν, τοῖς ἰδίῃς χρήμασι πολεμοῦντα, εἰκότως φειδόμενον, ἦν δὲ ποτε τροφὴ καταβῆ παρὰ βασιλέως, ἐντελῇ αὐτοῖς ἀποδώσειν τὸν μισθὸν καὶ τὰς πόλεις τὰ εἰκότα ὠφελήσειν.

zu 7, 36, 2. — δαπανῶντες — ξυμβαίνει. Dies würden sie thun, wenn sie mehr als ein Triobolon erhielten. — ἀπολείπωσιν — μισθόν. Dies würde geschehn, wenn sie den Sold regelmässig (ξυνεχῶς) bekämen. Also um das Desertieren zu vermeiden, wurde zeitweise der Sold zurückgehalten, sodass man in demselben ein Pfand ihrer Treue besass. ἀπολείπωσιν οὐχ ὑπολιπόντες ist die Lesart des V. Vulg. bloss ὑπολιπόντες ohne Sinn. οὐχ ist die richtige Negat., nicht μή, da das Partic. causal ist: da sie dann nicht zurückliessen.

3. τοὺς — στρατηγούς ist Obj. von πείσαι. — Das zweite ὥστε lässt V. aus. Lieber würde man mit Reiske das erste weg wünschen.

— τούτων gen. part. — στρατηγός — παντός. So V. Vulg. τὲ ἡναντιοῦτο μόνος ὑπὲρ τοῦ ξύμπαντος, worin τέ unbrauchbar ist.

4. ἀπήλασεν, sc. ὁ Ἄλκιβ. — ἀναίσχυντοι εἶεν. Es scheint unnöthig, mit Bauer εἰ nach εἶεν einzufügen oder mit Madvig ἀναίσχυντοῖεν εἰ zu lesen. — ὅμως. Ueber d. Stellung zu 7, 75, 6. — τοῖς σώμασι — κινδ. zu 2, 65, 7. — ἐκείνων für σφῶν vom Standpunkt der ἄλλοι. zu 2, 11, 6.

5. τὰς δ' ἄλλας κτέ. „Mutata est oratio, quae propter superiora ὡς οἱ μὲν Χῖοι κτέ. proprie sic debet procedere: αἱ δ' ἄλλαι πόλεις ἀδικοῦεν.“ P. — ἀποστήναι. Ueb. den Inf. nach πρότερον ἢ zu 1, 69, 5.

46. Παρήνει δὲ καὶ τῷ Τισσαφέρνει μὴ ἄγαν ἐπείγεσθαι διαλῦσαι τὸν πόλεμον, μηδὲ βουλευθῆναι κομίσαντα ἢ ναῦς Φοινίσσας ἄσπερ παρεσκευάζετο ἢ Ἑλλήσι πλείοσι μισθὸν πορίζοντα τοῖς αὐτοῖς τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης τὸ κράτος δοῦναι, ἔχειν δ' ἀμφοτέρους ἔαν δίχα τὴν ἀρχήν, καὶ βασιλεῖ ἐξεῖναι ἀεὶ ἐπὶ τοὺς αὐτοῦ λυπηροὺς τοὺς ἐτέρους ἐπόγειν. γενομένης δ' ἂν καθ' ἓν τῆς ἐς γῆν καὶ θάλασσαν ἀρχῆς² ἀπορεῖν ἂν αὐτὸν οἷς τοὺς κρατοῦντας ξυγκαταίρησει, ἢν μὴ αὐτὸς βούληται μεγάλη δαπάνη καὶ κινδύνῳ ἀναστάς ποτε διαγωνίσασθαι. εὐτελέστερα δὲ τὰδ' εἶναι, βραχεῖ μορίῳ τῆς δαπάνης καὶ ἅμα μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς τοὺς Ἑλληνας κατατροῦσαι. ἐπιτηδειοτέρους τε ἔφη³ τοὺς Ἀθηναίους εἶναι κοινωνοὺς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ἥσσον γὰρ τῶν κατὰ γῆν ἐφίεσθαι, τὸν λόγον τε ξυμφορώτατον καὶ τὸ ἔργον ἔχοντας πολεμεῖν. τοὺς μὲν γὰρ ξυγκαταδουλοῦν ἂν σφίσι τε αὐτοῖς τὸ τῆς θαλάσσης μέρος καὶ ἐκείνῳ ὅσοι ἐν τῇ βασιλείῳ Ἑλληνες οἰκοῦσι, τοὺς δὲ τοῦναντίον ἐλευθερώσοντας ἡκεῖν. καὶ οὐκ εἰκὸς εἶναι Λακεδαιμονίους ἀπὸ μὲν σφῶν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθεροῦν νῦν τοὺς Ἑλληνας, ἀπὸ δ' ἐκείνων τῶν βαρβάρων, ἢν μὴ ποτε αὐτοὺς μὴ ἐξέλῳσι, μὴ ἐλευθερῶσαι.

46. 1. διαλῦσαι τὸν πόλεμον V. Vulg. τὸν πόλεμον διαλῦσαι. — κομίσαντα ἢ — ἢ — πορίζοντα. Ueber die Stellung zu 1, 16. — ἐξεῖναι hängt wohl noch von ἔαν ab. And. denken dazu ἔφη aus παρήνει, welcher Erklärung die Anknüpfung des Satztheils durch καὶ zu widerstreben scheint. — τοὺς αὐτοῦ λυπηροὺς, gleichs.: seine Belästiger. λυπηρός ist substantiviert wie ἑχθρός, ἐναντίος u. and. Adj. vgl. Xen. Hell. 5. 2, 33 τοῖς ὑμετέροις δυσμενεῖσι.

2. ἂν — ἂν. zu 1, 36, 3. — τὰδ' εἶναι Emend. von Classen, Madvig u. Stahl, von jedem dieser Gelehrten selbständig gefunden, für das sinnwidrige τὰ δεῖναι, auf dessen Widerspruch mit dem gleich folg. μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας Stahl hinweist, für τὰδε vergleichend 2, 77, 6. 8, 81, 3. 7, 67, 3 (s. Rh. Mus. 1870 S. 174 f. 446. Madv. Adv. I p. 28). Herwerden verlangt ausser-

dem vorher λυσιτελέστερα. — αὐτοὺς κατατροῦσαι. v. 6, 18, 6.

3. τὸν λόγον, die Sprache, d. h. der ausgesprochene Zweck des Krieges. — ξυμφορώτατον, sc. βασιλεῖ. — τοὺς μὲν i. e. τοὺς Ἀθ. — ξυγκαταδουλοῦν, zugleich unterwerfen, zugleich ist gesagt in Bezug auf die beiden Objecte. — τῆς θαλάσσης, der im Meere besteht, also gen. definitionis. v. 7, 42, 2. Wegen des Ausdrucks μέρος v. 2, 62, 2 δύο μέρη τῶν ἐς χρῆσιν φανερόν, γῆς καὶ θαλάσσης. — ἢν — ἐξέλῳσι, ausser wenn sie einst dieselben nicht überwältigten; nur dann würden die Laked. davon abstehn, die Griechen (in Kleinasien) von den Persern zu befreien, wenn sie an den Ath. unbesiegte, also immer drohende Gegner behielten. Dem affirm. Gedanken: „Die Lak. werden sicherlich die Griechen in Asien befreien, wenn

4 τρίβειν οὖν ἐκέλευε πρῶτον ἀμφοτέρους, καὶ ἀποτεμόμενον ὡς
 5 μέγιστα ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἔπειτ' ἤδη τοὺς Πελοποννησίους
 Τισσαφέρους, ὅσα γε ἀπὸ τῶν ποιουμένων ἦν εἰκάσαι. τῷ γὰρ
 Ἀλκιβιάδῃ διὰ ταῦτα, ὡς εὖ περὶ τούτων παραινούντι, προσθεὶς
 ἑαυτὸν ἐς πίστιν τὴν τε τροφὴν κακῶς ἐπόριζε τοῖς Πελοπον-
 νησίοις καὶ ναυμαχεῖν οὐκ εἶα, ἀλλὰ καὶ τὰς Φοινίσσας ναῦς
 φάσκων ἥξειν καὶ ἐκ περιόντος ἀγωνιεῖσθαι ἔφθειρε τὰ πρά-
 γματα καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ναυτικοῦ αὐτῶν ἀφείλετο, γενομένην
 καὶ πάνν ἰσχυράν, τὰ τε ἄλλα καταφανέστερον ἢ ὥστε λανθά-
 νειν οὐ προθύμως ξυνεπολέμει.

47. Ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ταῦτα ἅμα μὲν τῷ Τισσαφέρει καὶ
 βασιλεῖ, ὃν παρ' ἐκείνοις, ἄριστα εἶναι νομίζων παρήνει, ἅμα
 δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀδόξον ἐς τὴν πατρίδα ἐπιθεραπεύων, εἰδώς,
 εἰ μὴ διαφθερεῖ αὐτήν, ὅτι ἔσται ποτὲ αὐτῷ πείσαντι κατελ-
 θεῖν· πείσαι δ' ἂν ἐνόμιζε μάλιστα ἐκ τοῦ τοιούτου, εἰ Τισσα-
 φέρους φαίνοιτο αὐτῷ ἐπιτήδειος ὢν· ὅπερ καὶ ἐγένετο.
 2 Ἐπειδὴ γὰρ ἦσθοντο αὐτὸν ἰσχύοντα παρ' αὐτῷ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ
 Ἀθηναίων στρατιῶται, τὰ μὲν καὶ Ἀλκιβιάδου προσπέμψαντος
 λόγους ἐς τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἄνδρας ὥστε μνησθῆναι
 περὶ αὐτοῦ ἐς τοὺς βελτίστους τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἐπ' ὀλι-
 γαρχία βούλεται καὶ οὐ πονηρία οὐδὲ δημοκρατία τῇ ἑαυτὸν
 ἐκβαλόνσῃ κατελθὼν καὶ παρασχὼν Τισσαφέρην φίλον αὐτοῖς
 ξυμπολιτεύειν, τὸ δὲ πλεόν καὶ ἀπὸ σφῶν αὐτῶν οἱ ἐν τῇ
 Σάμῳ τριήραρχοί τε τῶν Ἀθηναίων καὶ δυνατώτατοι ὥρμητο
 ἐς τὸ καταλύσαι τὴν δημοκρατίαν.

es ihnen einst gelingt die Ath. zu überwältigen (zu vernichten)“ steht dieser negative gleich: „Die Lak. werden sicherlich nicht unterlassen, die Gr. in A. zu befreien, ausser wenn es ihnen nie gelingt d. Ath. zu überwältigen“. Madvig will μή vor ἐξ. streichen u. αὐτοὺς auf die Perser beziehen — nicht ansprechend.

4. τρίβειν, atterere.

5. ἀγωνιεῖσθαι, Subj. ist er und die Pelop. — ἀκμὴν. v. 7, 14, 1.

47. 1. βασιλεῖ nur ein Cod. Vulg. τῷ βασιλεῖ. Doch s. zu 37, 1. — ἐς τὴν πατρίδα ohne Art. angefügt. zu 1, 18, 1.

2. αὐτοῦ halte ich hier mit Kr. für das Richtige. Die Hh. sind darin ohne alles Gewicht. — οὐ πονηρία οὐδὲ δημοκρατία. Es ist charakteristisch, dass diese beiden Begriffe als Synonyma behandelt werden. v. 6, 89, 5. 6. Auf derselben Anschauung beruht auch die Parteibezeichnung οἱ βέλτιστοι (*viri boni*), welche „der Lieblingsausdruck des Xenoph. ist“ (Wachsmuth H. A. 1 S. 823 2. A.). Irrig Madvig: „Neque βέλτιστοι neque βέλτιστοι τῶν ἀνθρώπων unquam appellantur optimates“, besonders deshalb ὡς βελτίστον verlangend.

48. Καὶ ἐκινήθη πρότερον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦτο, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐντεῦθεν ὕστερον ἦλθεν. τῷ τε Ἀλκιβιάδῃ δια-
 βάντες τινὲς ἐκ τῆς Σάμου ἐς λόγους ἦλθον, καὶ ὑποτείνον-
 τος αὐτοῦ Τισσαφέρνην μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλέα
 φίλον ποιήσιν, εἰ μὴ δημοκρατοῦντο (οὗτω γὰρ ἂν πιστεῦσαι
 μᾶλλον βασιλέα), πολλὰς ἐλπίδας εἶχον αὐτοὶ θ' ἑαυτοῖς οἱ
 δυνατοὶ τῶν πολιτῶν τὰ πράγματα, οἵπερ καὶ ταλαιπωροῦν-
 ται μάλιστα, ἐς αὐτοὺς περιποιήσιν καὶ τῶν πολεμίων ἐπι-
 κρατήσιν. ἐς τε τὴν Σάμον ἐλθόντες ξυνίστασάν τε τῶν ἀν- 2
 θρώπων τοὺς ἐπιτηδείους ἐς ξυνωμοσίαν καὶ ἐς τοὺς πολλοὺς
 φανεροῦς ἔλεγον ὅτι βασιλεὺς σφίσι φίλος ἔσοιτο καὶ χρήματα
 παρ' ἐξοὶ Ἀλκιβιάδου τε κατελθόντος καὶ μὴ δημοκρατουμέ- 3
 νων. καὶ ὁ μὲν ὄχλος, εἰ καὶ τι παραντίκα ἤχθετο τοῖς πρᾶσ-
 σομένοις, διὰ τὸ εὖπορον τῆς ἐλπίδος τοῦ παρὰ βασιλέως
 μισθοῦ ἡσύχαζεν· οἱ δὲ ξυνιστάντες τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐπειδὴ
 τῷ πλήθει ἐκοίνωσαν, αὐτοὶς κἂν σφίσιν αὐτοῖς καὶ τοῦ ἐται-
 ρικοῦ τῷ πλέονι τὸ ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐσκόπων. καὶ τοῖς 4
 μὲν ἄλλοις ἐφαίνετο εὖπορα καὶ πιστά, Φρυνίχῳ δὲ στρατηγῷ
 ἔτι οὐτι οὐδὲν ἤρεσκεν, ἀλλ' ὁ τε Ἀλκιβιάδης, ὅπερ καὶ ἦν,
 οὐδὲν μᾶλλον ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δεῖσθαι ἐδόκει αὐτῷ,
 οὐδ' ἄλλο τι σκοπεῖσθαι ἢ ὅτῳ τρόπῳ ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου
 τὴν πόλιν μεταστήσας ὑπὸ τῶν ἐταίρων παρακληθεὶς κάτεισι,
 σφίσι δὲ περιοπτέον εἶναι τοῦτο μάλιστα ὅπως μὴ στασιά-
 σωσι· βασιλεῖ τε οὐκ εὖπορον εἶναι, καὶ Πελοποννησίων ἥδη
 ὁμοίως ἐν τῇ θαλάσῃ ὄντων καὶ πόλεις ἐχόντων ἐν τῇ αὐτοῦ

48. 1. ἦλθεν hat nur V. —
 θ' ἑαυτοῖς. Dem τέ entspr. καὶ
 vor τῶν π. — ἑαυτοῖς verbindet
 man mit περιποιήσιν u. nimmt an,
 das folg. ἐς αὐτοὺς sei eine ver-
 änderte Wiederholung des Dativs.
 Da aber die ähnlichen Anomalien
 27, 2. 5, 22, 2 auf m. E. verdor-
 benen Lesarten beruhen u. 6, 82, 2
 ebenfalls verdächtig ist, so scheint
 es rathsamer, hier ἑαυτοῖς einfach
 mit ἐλπίδας εἶχον zu verbinden
 (für sich). — οἵπερ — μάλιστα
 so gestellt, dass es wie eine nach-
 trägl. eingeschobene Bemerkung
 erscheint. Am ähnlichsten wäre 6,
 104, 2, wo jedoch die Vulg. ver-
 dächtig ist. vgl. auch 6, 27, 1.

3. παρὰ fñgt nur V. hinzu. —
 κἂν Conj. von Dobree für καὶ.
 Andere ziehen καὶ ἐν vor wegen
 63, 4.

4. οὐδ' ἄλλο V. Vulg. ἢ ἄλλο.
 — παρακληθεὶς, mitberufen (zu
 diesem Werke, zur Umänderung
 der Verfassung) nach Herbst S. 12
 gegen Cobet, welcher es tilgen
 will. — περιοπτέον εἶναι, circum-
 spiciendum esse. — βασιλεῖ τε.
 Vulg. τῷ βασιλεῖ. V. τῷ τε βασιλεῖ.
 Zwei and. Codd. τῷ βασιλεῖ τε.
 Ich habe den Art. mit Dobr. ge-
 tilgt. zu 37, 1. τέ entspr. dem obigen
 in ὁ τε Ἀλκ. — αὐτοῦ hier ipsius,
 nicht eius.

ἀρχῇ οὐ τὰς ἐλαχίστας, Ἀθηναίοις προσθέμενον, οἷς οὐ πιστεύει, πράγματα ἔχειν, ἐξὸν Πελοποννησίους, ὅφ' ὦν κακὸν
 5 οὐδέν πω πέπονθε, φίλους ποιήσασθαι. τὰς τε ξυμμαχίδας πόλεις, αἷς ὑπεσχῆσθαι δὴ σφᾶς ὀλιγαρχίαν, ὅτι δὴ καὶ αὐτοὶ οὐ δημοκρατήσονται, εὖ εἰδέναι ἔφη ὅτι οὐδὲν μᾶλλον σφίσι οὐδ' αἰ ἀφεστηκῆναι προσχωρήσονται οὐδ' αἰ ὑπάρχουσαι βεβαιότεραι ἔσονται· οὐ γὰρ βουλήσεσθαι αὐτοὺς μετ' ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας δουλεύειν μᾶλλον ἢ μεθ' ὁποτέρου ἂν
 6 τύχῳσι τούτων ἐλευθέρους εἶναι· τοὺς τε καλοὺς κἀγαθοὺς ὀνομαζομένους οὐκ ἐλάσσω αὐτοὺς νομίζειν σφίσι πράγματα παρέξιν τοῦ δήμου, ποριστὰς ὄντας καὶ ἐσηρητὰς τῶν κακῶν τῷ δήμῳ, ἐξ ὧν τὰ πλεῖα αὐτοὺς ὠφελείσθαι· καὶ τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι καὶ ἄκριτοι ἂν καὶ βιαιότερον ἀποθνήσκουσιν, τὸν δὲ δῆμον σφῶν τε καταφυγὴν εἶναι καὶ ἐκείνων σωφρο-
 7 νιστήν. καὶ ταῦτα παρ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπισταμένους τὰς πόλεις σαφῶς αὐτοὺς εἰδέναι ὅτι οὕτω νομίζουσιν. οὐκ οὖν ἑαυτῷ γε τῶν ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐν τῷ παρόντι πρασσομένων ἀρέσκειν οὐδέν.

49. Οἱ δὲ ξυλληγέντες τῶν ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῖς ἐδόκει, τὰ τε παρόντα ἐδέχοντο καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις Πείσανδρον καὶ ἄλλους παρεσκευάζοντο πέμπειν, ὅπως περὶ τε τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου πράττειν καὶ τῆς τοῦ ἐκεῖ δήμου καταλύσεως καὶ τὸν Τισσαφέρην φίλον τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσειαν.

5. ὑπεσχῆσθαι. Das Pf. scheint mir sinnwidrig, obschon keiner der Ansleger Anstoss genommen hat. Wann oder wem hätten die Ath. ein solches Versprechen gemacht? Wohl aber wird man gesagt haben, es solle gemacht werden: ὑποσχίσεσθαι. Ueb. den Inf. im Relativsatze zu 1, 91, 5.

6. τοὺς — ὀνομαζ. Subj. von παρέξιν; αὐτοὺς von νομίζειν. — ποριστὰς, Geldbeschaffer, die nur Mittel und Wege suchen, die Staatseinkünfte zu vermehren. — ὠφελείσθαι. zu 1, 91, 5. — τὸ — εἶναι, soviel an jenen liege. εἶναι gehört nicht zu τό, sondern ist das sog. pleonast. zu 1, 21, 1.

Die sonst besten Hh. (doch nicht V.) ἐκείνους, wie 4, 28, 1 τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι. — ἄκριτοι. Sichtl. soll durch den Nom. die Beziehung auf das als sprechend gedachte Subj. (die Verbündeten) recht bestimmt markiert werden. Streng grammatisch konnte der Nom. nur dann stehn, wenn ὅτι νομίζουσι, wie §. 7, schon vorher statt αὐτοὺς νομίζειν gebraucht wäre. Derselbe Fall 75, 2 in πολέμιοι τε ἔσεσθαι. vgl. auch Xen. Hell. 5, 4, 1, wo aber d. Satz in anderer Weise anakolutisch ist. vgl. zu 5, 41, 2.

49. ξυνωμοσία Emendation von Haacke statt ξυμμαχία.

50. Γνούς δὲ ὁ Φρύνιχος ὅτι ἔσοιτο περὶ τῆς τοῦ Ἀλκιβιάδου καθόδου λόγος καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι ἐνδέξονται αὐτήν, δείσας πρὸς τὴν ἐναντίωσιν τῶν ὑφ' αὐτοῦ λεχθέντων μὴ, ἣν κατέλθῃ, ὥς κωλυτὴν ὄντα κακῶς δρᾶν, τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε τι. πέμπει ὥς τὸν Ἀστυόχον τὸν Λακεδαιμονίων ναύαρχον, ἔτι ὄντα τότε περὶ τὴν Μίλητον, κρύφα ἐπιστείλας ὅτι Ἀλκιβιάδης αὐτῶν τὰ πράγματα φθείρει Τισσαφέρην Ἀθηναίοις φίλον ποιῶν, καὶ ἅλλα πάντα σαφῶς ἐγγράψας· ξυγγνώμην δὲ εἶναι ἑαυτῷ περὶ ἀνδρὸς πολεμίου καὶ μετὰ τοῦ τῆς πόλεως ἀξυμφόρου κακόν τι βουλευεῖν. ὁ δὲ Ἀστυόχος τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην, ἄλλως τε καὶ οὐκέτι ὁμοίως ἐς χεῖρας ἰόντα, οὐδὲ διενοεῖτο τιμωρεῖσθαι, ἀνελθὼν δὲ παρ' αὐτὸν ἐς Μαγνησίαν καὶ παρὰ Τισσαφέρην ἅμα λέγει τε αὐτοῖς τὰ ἐπισταλέντα ἐκ τῆς Σάμου καὶ γίγνεται αὐτὸς μηνυτής, προσέθηκέ τε, ὥς ἐλέγετο, ἐπὶ ἰδίῳ κέρδεσι Τισσαφέρνει ἑαυτὸν καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων κοινοῦσθαι· διόπερ καὶ περὶ τῆς μισθοφορᾶς οὐκ ἐντελοῦς οὔσης μαλακωτέρως ἀνδρῆταιτο. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης εὐθὺς πέμπει κατὰ Φρυνίχου γράμματα ἐς τὴν Σάμον πρὸς τοὺς ἐν τέλει ὄντας οἷα δέδρακε, καὶ ἀξιοῦν αὐτὸν ἀποθνήσκειν. θορυβούμενος δὲ ὁ Φρύνιχος καὶ πάνν, ἐν τῷ μεγίστῳ κινδύνῳ ὢν διὰ τὸ μήνυμα, ἀποστέλλει αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀστυόχον, τὰ τε πρότερα μεμφόμενος ὅτι οὐ καλῶς ἐκρύφθη καὶ νῦν ὅτι ὅλον τὸ στρατεύμα τὸ τῶν Ἀθηναίων ἐτοιμός εἴη τὸ ἐν τῇ Σάμῳ παρασχεῖν αὐτοῖς διαφθεῖραι, γράψας καθ' ἕκαστα, ἀτειχίστον οὔσης Σάμου, ᾧ ἂν τρόπῳ αὐτὰ πράξειε, καὶ ὅτι ἀνεπίφθονόν οἱ ἤδη εἴη περὶ τῆς ψυχῆς δι' ἐκείνους κινδυνεύοντι καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν δρᾶσαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐχθρίστων αὐτὸν διαφθαρεῖναι. ὁ δὲ Ἀστυόχος μηνύει καὶ ταῦτα τῷ Ἀλκιβιάδῃ.

51. Καὶ ὥς προήσθητο αὐτὸν ὁ Φρύνιχος ἀδικοῦντα καὶ

50. 1. ἔσοιτο — ἐνδέξονται. Ueb. den Moduswechsel zu 4, 130, 4. — τῶν ὑφ' αὐτοῦ 1. V. Vulg. τῶν 1. ὑφ' αὐτοῦ.

2. πάντα fñgt nur V. hinzu. — καὶ vor μετὰ ist: auch.

3. τιμωρεῖσθαι zu verstehen aus 45, 1. — αὐτός, nur in einem guten Cod., ist dem müssigen αὐτοῖς der Vulg. vorzuziehen. — κοινοῦσθαι setzt nur V. u. noch ein

guter Cod. hinzu. — μαλακωτέρως. zu 1, 130, 1.

4. καὶ ἀξιοῦν, als wenn γράψας statt γραμματα voranginge.

5. καὶ πάνν, gar sehr. — καὶ νῦν ὅτι. Hiezu ist λέγων aus μεμφόμενος zu denken. — ἂν πράξειε ist zu verbinden, sc. εἰ προσδέξαιντο τοὺς ἑαυτοῦ λόγους. — αὐτόν, selbst.

ὅσον οὐ παροῦσαν ἀπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου περὶ τούτων ἐπιστολήν, αὐτὸς προφθάσας τῷ στρατεύματι ἐξάγγελος γίνεται ὥς οἱ πολέμιοι μέλλουσιν, ἀτειχίστου οὔσης τῆς Σάμου καὶ ἅμα τῶν νεῶν οὐ πασῶν ἔνδον ὁρμουσῶν, ἐπιθήσεσθαι τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ταῦτα σαφῶς πεπυσμένος εἶη, καὶ χρῆναι τειχίζειν τε Σάμον ὥς τάχιστα καὶ τὰλλα ἐν φυλακῇ ἔχειν.

2 ἐστρατήγει δὲ καὶ κύριος ἦν αὐτὸς πράσσειν ταῦτα. καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμόν τε παρεσκευάζοντο καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ὥς μέλλουσα, Σάμος θᾶσσον ἐτειχίσθη· αἱ δὲ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐπιστολαὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἦκον ὅτι προδίδοται τε τὸ στρατεύμα ὑπὸ Φρυνίχου καὶ οἱ πολέμιοι μέλλουσιν ἐπι-

3 θήσεσθαι. δόξας δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης οὐ πιστὸς εἶναι, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων προειδῶς τῷ Φρυνίχῳ ὥς ξυνειδῶτι κατ' ἔχθραν ἀνατιθέναι, οὐδὲν ἔβλαψεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ξυνεμαρτύρησε μᾶλλον ταῦτα ἐσαγγείλας.

52. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀλκιβιάδης μὲν Τισσαφέρην παρεσκεύαζε καὶ ἀνέπειθεν ὅπως φίλος ἔσται τοῖς Ἀθηναίοις, δεδιότα μὲν τοὺς Πελοποννησίους, ὅτι πλείοσι ναυσὶ τῶν Ἀθηναίων παρῆσαν, βουλόμενον δὲ ὅμως, εἰ δύναιτό πως, πεισθῆναι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὴν ἐν τῇ Κνίδῳ διαφορὰν περὶ τῶν Θηριμένους σπονδῶν ἥσθετο τῶν Πελοποννησίων (ἥδη γὰρ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν τῇ Ῥόδῳ ὄντων αὐτῶν ἐργένητο), ἐν ᾗ τὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου λόγον πρότερον εἰρημένον περὶ τοῦ ἔλευθεροῦν τοὺς Λακεδαιμονίους τὰς ἀπάσας πόλεις ἐπηλήθευσεν ὁ Αἰχας, οὐ φάσκων ἀνεκτὸν εἶναι ξυγκεῖσθαι κρατεῖν βασιλεῖα τῶν πόλεων, ὧν ποτε καὶ πρότερον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ πατέρες ἦρχον. καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης, ἅτε περὶ μεγάλων ἀγωνιζόμενος, προθύμως τὸν Τισσαφέρην θεραπεύων προσέκειτο.

53. Οἱ δὲ μετὰ τοῦ Πεισάνδρου πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων ἀποσταλέντες ἐς τῆς Σάμου, ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας, λό-

51. 1. ὅσον οὐ. zu 4, 125, 1. — μέλλουσιν — εἶη. zu 4, 130, 4. — Zu χρῆναι ist λέγει aus ἐξάγγ. γίγν. zu entnehmen. — πράσσειν ταῦτα, indem er dies betrieb. κύριός εἰμι mit dem Partic. auch 5, 34, 2. Mehrere forderten πράσσειν.

2. μέλλουσα, sc. τειχίζεσθαι.

3. ταῦτα Conj. von Heilmann für ταῦτα.

52. πεισθῆναι. Weil sich überreden lassen soviel ist als einen Rath befolgen, so wird nicht unpassend εἰ δύναιτό πως dazugesetzt. — τὴν — διαφορὰν. 43, 3. — ἥδη κτ., denn als sie um diese Zeit in Rhodus waren, hatte derselbe schon stattgefunden. C. 44.

53. 1. ἀποσταλέντες — Σάμου

ρους ἐποιοῦντο ἐν τῷ δήμῳ κεφαλαιοῦντες ἐκ πολλῶν, μά-
 λιστα δὲ ὡς ἐξείη αὐτοῖς Ἀλκιβιάδην καταγαροῦσι καὶ μὴ τὸν
 αὐτὸν τρόπον δημοκρατουμένοις βασιλέα τε ξύμμαχον ἔχειν
 καὶ Πελοποννησίων περιγενέσθαι. ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν 2
 καὶ ἄλλων περὶ τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν Ἀλκιβιάδου ἅμα
 ἐχθρῶν διαβοώντων ὡς δεινὸν εἶη εἰ τοὺς νόμους βιασάμενος
 κάτεισι, καὶ Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων περὶ τῶν μυστικῶν,
 δι' ἃπερ ἔφυγε, μαρτυρομένων καὶ ἐπιθειαζόντων μὴ κατὰ-
 γειν, ὁ Πείσανδρος παρελθὼν πρὸς πολλὴν ἀντιλογίαν καὶ
 σχετλιασμὸν ἠρώτα ἓνα ἕκαστον παράγων τῶν ἀντιλεπόντων,
 εἴ τινα ἐλπίδα ἔχει σωτηρίας τῇ πόλει, Πελοποννησίων ναῦς
 τε οὐκ ἐλάσσους σφῶν ἐν τῇ θαλάσῃ ἀντιπρόχρους ἐχόντων
 καὶ πόλεις ξυμμαχίδας πλείους, βασιλέως τε αὐτοῖς καὶ Τις-
 σαφέρωνος χρήματα παρεχόντων, σφίσι τε οὐκέτι ὄντων, εἰ
 μὴ τις πείσει βασιλέα μεταστῆναι παρὰ σφῶν. ὁπότε δὲ μὴ 3
 φαίησαν ἐρωτώμενοι, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι
 „Τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔστιν ἡμῖν γενέσθαι, εἰ μὴ πολιτεύσομέν
 τε σωφρονέστερον καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον τὰς ἀρχὰς ποιήσο-
 μεν, ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεύς, καὶ μὴ περὶ πολιτείας τὸ
 πλεῖον βουλευόμεν ἐν τῷ παρόντι ἢ περὶ σωτηρίας (ὅστερον
 γὰρ ἐξέσται ἡμῖν καὶ μεταθέσθαι, ἢ μὴ τι ἀρέσκη), Ἀλκι-
 βιάδην τε κατὰξομεν, ὃς μόνος τῶν νῦν οἷός τε τοῦτο κατεργά-
 σασθαι.“

54. Ὁ δὲ δῆμος τὸ μὲν πρῶτον ἀκούων χαλεπῶς ἔφερε
 τὸ περὶ τῆς ὀλιγαρχίας· σαφῶς δὲ διδασκόμενος ὑπὸ τοῦ
 Πείσανδρου μὴ εἶναι ἄλλην σωτηρίαν, δείσας καὶ ἅμα ἐπελ-
 πίζων ὡς καὶ μεταβαλεῖται, ἐνέδωκεν. καὶ ἐψηφίσαντο πλεύ- 2
 σαντα τὸν Πείσανδρον καὶ δέκα ἄνδρας μετ' αὐτοῦ πρᾶσσειν

nachgestellt. zu 1, 11, 3. — κεφ.
 ἐκ π. „aus vielen Argumenten
 (thatsächlichen u. rationellen) das
 Wesentliche zusammenfas-
 send. 6, 91, 6 πολλὰ παρὲς τὰ
 μέγιστα κεφαλαιώσω.“ K.

2. Εὐμολπ. καὶ Κηρ. Die bekann-
 ten Priestergeschlechter, welche
 den eleusinischen Mysterien vor-
 standen. — πρὸς πολλὴν κτέ. wohl
 mit παρελθὼν zu verbinden; also
 πρὸς: gegen, gegenüber. Polyb.
 28, 7, 4 πρὸς τὴν ἀντιλογίαν ἀνί-

σταντο πολλοί. — σχετλιασμὸν, Ent-
 rüstung. — ὄντων, sc. χρημάτων.

3. ὅτι. zu 1, 137, 4. — ἐς ὀλί-
 γους — ποιήσομεν. Ueb. den Ausdr.
 zu 2, 37, 1. ποιήσομεν ist Emend.
 von Bekker für ποιήσασθαι. —
 βουλευόμεν V. Vulg. βουλεύομεν.
 — ἢ μὴ τι soviel als ἢ τι μί.
 zu 1, 72, 2.

54. 1. ἐπελπίζων die best. Codd.,
 auch V. Vulg. ἐλπίζων. Das Wort
 kommt intrans. sonst nur bei Spä-
 tern vor, trans. C. 1, 1.

ὅπη ἂν αὐτοῖς δοκοίη ἄριστα ἔξαιν τά τε πρὸς τὸν Τισσαφέρ-
 3 νην καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην. ἅμα δε διαβαλόντος καὶ Φρύνιχον
 τοῦ Πεισάνδρου παρέλυσεν ὁ δῆμος τῆς ἀρχῆς καὶ τὸν ξυνά-
 ρχοντα Σκιρωνίδην, ἀντέπεμψαν δὲ στρατηγοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς
 Διομέδοντα καὶ Λέοντα. τὸν δὲ Φρύνιχον ὁ Πείσανδρος
 φάσκων ἴασον προδοῦναι καὶ Ἀμόργην διέβαλεν, οὐ νομίζων
 ἐπιτήδειον εἶναι τοῖς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην πρᾶσσομένοις.
 4 καὶ ὁ μὲν Πείσανδρος τὰς τε ξυνωμοσίας, αἵπερ ἐνύργανον
 πρότερον ἐν τῇ πόλει οὖσαι ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς, ἀπάσας
 ἐπελθὼν καὶ παρακελευσάμενος ὅπως ξυστραφέντες καὶ κοινῇ
 βουλευσάμενοι καταλύσουσι τὸν δῆμον, καὶ τὰλλα παρα-
 σκευάσας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ὥστε μηκέτι διαμέλλεσθαι, αὐ-
 τὸς μετὰ τῶν δέκα ἀνδρῶν τὸν πλοῦν ὥς τὸν Τισσαφέρην
 ποιεῖται.

55. Ὁ δὲ Λέων καὶ Διομέδων ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι ἀφιγμένοι
 ἦδη ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς ἐπίπλουν τῇ Ῥόδῳ ἐποιήσαντο.
 καὶ τὰς μὲν ναῦς καταλαμβάνουσιν ἀνειλκυσμένας τῶν Πελο-
 ποννησίων, ἐς δὲ τὴν γῆν ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι καὶ τοὺς
 προσβοηθήσαντας Ῥοδίων νικήσαντες μάχῃ ἀπεχώρησαν ἐς
 τὴν Χάλκην, καὶ τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς Κῶ
 ἐποιοῦντο· εὐφυλακτότερα γὰρ αὐτοῖς ἐγίγνετο, εἰ ποὶ ἀπαίροι
 τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικόν.

2 Ἦλθε δ' ἐς τὴν Ῥόδον καὶ Ξενοφαντίδας Λάκων παρὰ
 Πεδάρτιον ἐκ Χίου, λέγων ὅτι τὸ τεῖχος τῶν Ἀθηναίων ἤδη
 ἐπιτετέλεσται, καὶ εἰ μὴ βοηθήσουσι πάσαις ταῖς ναυσίν, ἀπο-
 3 λεῖται τὰ ἐν Χίῳ πράγματα. οἱ δὲ διανοοῦντο βοηθήσειν. ἐν
 τούτῳ δὲ ὁ Πεδάρτιος αὐτὸς τε καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἐπικουρικὸν
 ἔχων καὶ τοὺς Χίους πανστρατιᾷ προσβαλὼν τῶν Ἀθηναίων
 τῷ περὶ τὰς ναῦς ἐρύματι αἰρεῖ τέ τι αὐτοῦ καὶ νεῶν τινων
 ἀνειλκυσμένων ἐκράτησεν· ἐπεκβεηθησάντων δὲ τῶν Ἀθηναίων

2. ὅπη ἂν δοκοίη. B. 139, 68.

3. καὶ Ἀμόργην verb. mit προ-
 δοῦναι. 28, 2. 3.

4. τὰς ξυνωμοσίας, die politi-
 schen Vereine, die Hetärien.
 v. 65, 2. — ἐπὶ δίκαις κ. ἄ. giebt
 den Zweck der ξυνωμοσίαι an: für
 Prozesse und Staatsämter, um
 sich bei Processen u. der Bewer-

bung um Staatsämter gegenseitig
 zu unterstützen.

55. 1. ἀνειλκυσμένας. 44, 4. —
 μᾶλλον ἢ Conj. von Palmerius.
 Vulg. ohne ἢ. Zur Sache 44, 3. —
 εὐφυλακτότερα — ἐγίγνετο ohne aus-
 gesprochenes Subj. v. 3, 92, 6. zu
 1, 7.

2. ἦδη ἐπιτετέλεσται mit Bezie-
 hung auf 40, 3.

καὶ τρεψαμένων τοὺς Χίους πρώτους νικᾶται καὶ τὸ ἄλλο τὸ περὶ τὸν Πεδάριτον, καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει καὶ τῶν Χίων πολλοὶ καὶ ὅπλα ἐλήφθη πολλά.

56. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Χῖοι ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπολιορχοῦντο καὶ ὁ λιμὸς αὐτόθι ἦν μέγας. οἱ δὲ περὶ τὸν Πείσανδρον Ἀθηναίων πρόεσβεις ἀφικόμενοι ὡς τὸν Τισσαφέρην λόγους ποιοῦνται περὶ τῆς ὁμολογίας. Ἀλκιβιάδης δέ (οὐ γὰρ αὐτῷ πάντῃ τὰ ἀπὸ Τισσαφέρωνος βέβαια ἦν, φοβούμενον τοὺς Πελοποννησίους μᾶλλον, καὶ ἔτι βουλομένου, καθάπερ καὶ ὑπ' ἐκείνον ἐδιδάσκετο, τρίβειν ἀμφοτέροισιν) τρέπεται ἐπὶ τοιόνδε εἶδος ὥστε τὸν Τισσαφέρην ὡς μέγιστα αἰτοῦντα παρὰ τῶν Ἀθηναίων μὴ ξυμβῆναι. δοκεῖ δὲ μοι καὶ ὁ Τισσαφέρης τὸ αὐτὸ βουλευθῆναι, αὐτὸς μὲν διὰ τὸ δέος, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, ἐπεὶ ἐώρα ἐκεῖνον καὶ ὡς οὐ ξυμβασιέοντα, δοκεῖν τοῖς Ἀθηναίοις ἐβούλετο μὴ ἀδύνατος εἶναι πείσαι, ἀλλ' ὡς πεπεισμένῳ Τισσαφέρει καὶ βουλομένῳ προσχωρῆσαι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἱκανὰ διδόναι. ἤτει γὰρ τοσαῦτα ὑπερβάλλον ὁ Ἀλκιβιάδης, λέγων αὐτὸς ὑπὲρ παρόντος Τισσαφέρους, ὥστε τὸ τῶν Ἀθηναίων, καίπερ ἐπὶ πολὺ ὅ τι αἰτοίῃ ξυγχωροῦντων, ὅμως αἴτιον γενέσθαι. Ἰωνίαν τε γὰρ πᾶσαν ἡξίου δίδοσθαι καὶ αὐτῆς νήσους τε τὰς ἐπικειμένας καὶ ἄλλα, οἷς οὐκ ἐναντιουμένων τῶν Ἀθηναίων τέλος ἐν τῇ τρίτῃ ἤδη ξυνόδῳ, δείσας μὴ πάντῃ φωραθῇ ἀδύνατος ὦν, ναῦς ἡξίου εἶναι βασιλείᾳ ποιεῖσθαι καὶ παραπλεῖν τὴν ἑαυτοῦ γῆν ὅπῃ ἂν καὶ ὅσαις ἂν βούληται.

56. 1. οἱ δὲ — Τισσαφ. 54, 4.

2. ἐδιδάσκετο. 46, 4.

3. δέος, vor den Peloponnesiern. — καὶ ὡς, auch bei den grössten Zugeständnissen. — ξυμβασιέοντα. Nach fester Analogie der Desiderativa scheint ξυμβησιέοντα die richtige Form zu sein; s. Pierson zu Moer. s. ἀπαλλαξίω. — Auch zu δίδομαι gehört noch δοκεῖν. Ueb. die Constr. nach ἐβούλετο zu 7, 59, 2.

4. τὸ τῶν Ἀθ., das Benehmen der Ath. — ἡξίου, die Lesart von vier Codd., habe ich, wie in meiner kleinern Ausg., statt der dem Zusammenhange ganz unange-

messenen Vulg. ἡξίον aufgenommen. — ναῦς κτέ. Der Schwerpunkt liegt in παραπλεῖν κτέ., so dass ναῦς ποιεῖσθαι καὶ gewissermassen διὰ μέσον gesetzt ist für das logisch strengere ναῦς ποιησάμενον. vgl. zu 1, 6, 5. — ἑαυτοῦ αὐτῶν. Die Ath., die, wenn auch nicht vertragsmässig, doch factisch das ägäische Meer beherrschten, schlossen jede andere Kriegsflotte von demselben aus; also die Forderung des Königs: παραπλεῖν τὴν ἑαυτοῦ γῆν konnte ihnen, da nach dem bereits gemachten Zugeständniss von jetzt an Ionien und die anliegenden Inseln zu

5 ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι τι, ἀλλ' ἄπορα νομίσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐξηπατῆσθαι, δι' ὀργῆς ἀπελθόντες κομίζονται ἐς τὴν Σάμον.

57. Τισσαφέρνῃς δὲ εὐθύς μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χειμῶνι παρέρχεται ἐς τὴν Καῦνον, βουλόμενος τοὺς Πελοποννησίους πάλιν τε κομίσαι ἐς τὴν Μίλητον, καὶ ξυνθήκας ἔτι ἄλλας ποιησάμενος, ἃς ἂν δύνηται, τροφὴν τε παρέχειν καὶ μὴ παντάπασιν ἐκπεπολεμῶσθαι, δεδιὼς μὴ, ἣν ἀπορῶσι πολλαῖς ναυσὶ τῆς τροφῆς, ἢ τοῖς Ἀθηναίοις ἀναγκασθέντες ναυμαχεῖν ἤσσηθῶσιν ἢ κενωθειῶσιν τῶν νεῶν ἄνευ ἑαυτοῦ γένηται τοῖς Ἀθηναίοις ἃ βούλονται. ἔτι δὲ ἐφοβεῖτο μάλιστα 2 μὴ τῆς τροφῆς ζητήσῃ πορθήσῃ τὴν ἡπειρον. πάντων οὖν τούτων λογισμῷ καὶ προνοίᾳ, ὥσπερ ἐβούλετο ἐπανιστῆναι τοὺς Ἕλληνας πρὸς ἀλλήλους, μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς Πελοποννησίους τροφὴν τε αὐτοῖς δίδωσι καὶ σπονδὰς τρίτας τάσδε σπένδεται.

58. „Τρίτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει Λαγλείου βασιλεῦντος, ἐφορεύοντος δὲ Ἀλεξιππίδα ἐν Λακεδαιμόνι, ξυνθῆκαι ἐγένοντο ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Τισσαφέρνῃν καὶ Ἰεραμένην καὶ τοὺς Φαρνάκου παῖδας περὶ τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ τῶν ξυμμάχων. 2 χώραν τὴν βασιλέως, ὅση τῆς Ἀσίας ἐστὶ, βασιλέως εἶναι καὶ περὶ τῆς χώρας τῆς ἑαυτοῦ βουλευέτω βασιλεὺς 3 ὅπως βούλεται. Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἰέναι ἐπὶ χώραν τὴν βασιλέως ἐπὶ κακῷ μηδενί, μηδὲ βασιλέα ἐπὶ τὴν Λακεδαιμονίων χώραν μηδὲ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ

seinem Gebiete gehören sollten, wohl exorbitant genug erscheinen, um die Verhandlungen abzubrechen.

5. ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι τι, sc. ἐγγίνετο, da nun geschah nichts mehr, wurde nicht mehr verhandelt. Die Aposiopese scheint mir wohlangebracht als Ausdruck des unwilligen Abbrechens der Unterhandlungen. v. 4, 63, 2. In grammatischer Beziehung ähnl. Herod. 7, 188, 1 ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω. 6, 140, 1 τότε μὲν τούτῳ. Lindau verm. οὐκέτι ἀλλ' ἢ, ähnl. Madvig οὐκέτι ἀλλ' ἢ. — ἄπορα vom. zu 5, 40, 3.

57. 1. ἐκπεπολεμῶσθαι, ver-

feindet sein, nur V. Vulg. ἐκπεπολεμῆσθαι. v. 6, 77, 2 u. zu 6, 91, 5.

2. μεταπεμψάμενος οὖν Epanalepsis. zu 3, 95, 1.

58. 1. ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. v. 3, 19. Diese Art von Ortsbezeichnungen findet sich nicht selten, z. B. Καστωλοῦ πεδίον, Καῖστρον πεδίον bei Xen. Anab., Καῖνον π., Ἐρμού π. bei Strabo.

3. τὴν Λακ. χώραν die besten Codd., auch V. Vulg. ohne χώραν. In einem Staatsvertrage ist unelegante Weitläufigkeit ganz am Platze. vgl. zu 5, 18, 5.

μηδενί. ἤν δέ τις Λακεδαιμονίων ἢ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ κακῷ 4
 ἤν ἐπὶ τὴν βασιλέως χώραν, Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμά-
 χους κωλύειν· καὶ ἤν τις ἐκ τῆς βασιλέως ἤν ἐπὶ κακῷ ἐπὶ
 Λακεδαιμονίους ἢ τοὺς ξυμμάχους, βασιλεὺς κωλύτω. τρῶ- 5
 φὴν δὲ ταῖς ναυσὶ ταῖς νῦν παρούσαις Τισσαφέρνην παρέχειν
 κατὰ τὰ ξυγκείμενα μέχρι ἂν αἱ νῆες αἱ βασιλέως ἔλθωσι·
 Λακεδαιμονίους δὲ καὶ τοὺς ξυμμάχους, ἐπὴν αἱ βασιλέως 6
 νῆες ἀφίκωνται, τὰς ἑαυτῶν ναὺς ἤν βούλωνται τρέφειν, ἐφ'
 ἑαυτοῖς εἶναι. ἤν δὲ παρὰ Τισσαφέρνην λαμβάνειν ἐθέλωσι
 τὴν τροφήν, Τισσαφέρνην παρέχειν, Λακεδαιμονίους δὲ καὶ
 τοὺς ξυμμάχους τελευτῶντος τοῦ πολέμου τὰ χρήματα Τισ-
 σαφέρνηι ἀποδοῦναι ὅποσα ἂν λάβωσιν. ἐπὴν δὲ αἱ βασιλέως 7
 νῆες ἀφίκωνται, αἱ τε Λακεδαιμονίων νῆες καὶ αἱ τῶν ξυμ-
 μάχων καὶ αἱ βασιλέως κοινῇ τὸν πόλεμον πολεμοῦντων καθ'
 ὅ τι ἂν Τισσαφέρνηι δοκῇ καὶ Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμ-
 μάχοις. ἤν δὲ καταλύειν βούλωνται πρὸς Ἀθηναίους, ἐν ὁμοίῳ
 καταλύεσθαι.“

59. Αἱ μὲν σπονδαὶ αὐταὶ ἐγένοντο. καὶ μετὰ ταῦτα
 παρεσκευάζετο Τισσαφέρνης τὰς τε Φοινίσσας ναὺς ἄξων,
 ὥσπερ εἴρητο, καὶ τὰλλα ὅσαπερ ὑπέσχετο, καὶ ἐβούλετο
 παρασκευαζόμενος γοῦν δηλὸς εἶναι.

60. Βοιωτοὶ δὲ τελευτῶντος ἤδη τοῦ χειμῶνος Ὁρωπὸν
 εἶλον προδοσίᾳ Ἀθηναίων ἐμφορουρύνταν. ξυνέπραξαν δὲ
 Ἑρετριέων τε ἄνδρες καὶ αὐτῶν Ὁρωπίων, ἐπιβουλευόντες
 ἀπόστασιν τῆς Εὐβοίας· ἐπὶ γὰρ τῇ Ἑρετρίᾳ τὸ χωρίον ὃν
 ἀδύνατα ἤν Ἀθηναίων ἐχόντων μὴ οὐ μεγάλα βλάπτειν καὶ
 Ἑρετρίαν καὶ τὴν ἄλλην Εὐβοίαν. ἔχοντες οὖν ἤδη τὸν Ὁρω- 2
 πὸν ἀφικνουῦνται ἐς Ῥόδον οἱ Ἑρετριῆς, ἐπικαλούμενοι ἐς τὴν

4. Λακεδαιμονίους καὶ V. Vulg.
 τοὺς Λακεδαιμονίους καί.

5. κατὰ τὰ ξυγκ. C. 5, 5. 29.
 37. — αἱ νῆες αἱ β., die phönizi-
 schen.

6. ἐπὴν. zu 5, 47, 6. — ἐφ' ἑαυ-
 τοῖς εἶναι Prädic. von Λακεδ. καὶ
 τοὺς ξ.: sollen ihren freien
 Willen haben, sc. τρέφειν. Der
 sonst unpersönl. Ausdruck scheint
 persönl. construiert, wie δίκαιοι
 εἶσι ξυμμαχεῖν in dem Sinne von

δίκαιόν ἐστιν αὐτοὺς ξυμμαχεῖν.
 Kr. interp. ναὺς, ἣν βούλωνται,
 τρέφειν ἐφ' ε. ε., bedenkl. wegen
 ἑαυτοῖς. — λαμβάνειν ἐθέλωσι,
 näml. nach der Ankunft der phö-
 nizischen Flotte.

7. ἐν ὁμοίῳ, also ebenfalls κοινῇ
 καθ' ὅ τι — ξυμμάχοις.

60. 1. ἀδύνατα ἤν. Ueb. den
 Plur. zu 1, 72, 1. — μὴ οὐ wegen
 der in ἀδύνατα vorangegangenen
 Negation. zu I, 141, 5.

Εὐβοίαν τοὺς Πελοποννησίους. οἱ δὲ πρὸς τὴν τῆς Χίου κα-
κουμένης βοήθειαν μᾶλλον ὤρμητο, καὶ ἄραντες πάσαις ταῖς
3 ναυσὶν ἐκ τῆς Ῥόδου ἔπλεον. καὶ γενόμενοι περὶ Τριόπιον
καθορῶσι τὰς τῶν Ἀθηναίων ναῦς πελαγίας ἀπὸ τῆς Χάλκης
πλεούσας· καὶ ὡς οὐδέτεροι ἀλλήλοις ἐπέπλεον, ἀφικνοῦνται
οἱ μὲν ἐς τὴν Σάμον, οἱ δὲ ἐς τὴν Μίλητον, καὶ ἐώρων οὐκέτι
ἄνευ ναυμαχίας οἷόν τε εἶναι ἐς τὴν Χίον βοηθῆσαι. καὶ ὁ
χειμῶν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα
τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

61. Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου θέρους ἅμα τῷ ἦρι εὐθύς ἀρ-
χομένῳ Λερκυλίδας τε, ἀνὴρ Σπαρτιάτης, στρατιὰν ἔχων οὐ
πολλὴν παρεπέμφθη περὶ ἑφ' Ἑλλησπόντου Ἀβυδον ἀποστή-
σων (εἰσὶ δὲ Μιλησίων ἄποικοι), καὶ οἱ Χῖοι, ἐν ὧσ' αὐτοῖς
ὁ Ἀστυόχος ἠγόρει ὅπως βοηθήσοι, ναυμαχῆσαι πιεζόμενοι
2 τῇ πολιορκίᾳ ἠναγκάσθησαν. ἔτυχον δὲ ἔτι ἐν Ῥόδῳ ὄντος
Ἀστυόχου ἐκ τῆς Μιλήτου Λέοντά τε, ἄνδρα Σπαρτιάτην, ὃς
Ἀντισθένει ἐπιβάτης ξυνεξῆλθε, τοῦτον κεκομισμένοι μετὰ τὸν
Πεδαρίτου θάνατον ἄρχοντα καὶ ναῦς δώδεκα, αἱ ἔτυχον φύ-
λακες Μιλήτου οὔσαι, ὧν ἦσαν Θούριαι πέντε καὶ Συρακό-
σiai τέσσαρες καὶ μία Ἀναίτις καὶ μία Μιλησία καὶ Λέοντος
3 μία. ἐπεξελθόντων δὲ τῶν Χίων πανδημεὶ καὶ καταλαβόντων
τι ἐρυμνὸν χωρίον καὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἅμα ἕξ καὶ τριάκοντα
ἐπὶ τὰς τῶν Ἀθηναίων δύο καὶ τριάκοντα ἀναγαγομένων
ἐναυμάχησαν· καὶ καρτερᾶς γενομένης ναυμαχίας οὐκ ἔλασ-
σον ἔχοντες ἐν τῷ ἔργῳ οἱ Χῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι (ἤδη γὰρ καὶ
ὁψὲ ἦν) ἀνεχώρησαν ἐς τὴν πόλιν.

62. Μετὰ δὲ τοῦτο εὐθύς τοῦ Λερκυλίδου περὶ ἐκ τῆς
Μιλήτου παρεξελθόντος, Ἀβυδος ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀφίστα-

3. Τριόπιον V. Vulg. τὸ Τριο-
πιον. — ἀπὸ τῆς Χάλκης. 55, 1. —
εἶναι unregelmässig nach ὁρᾶν statt
ὄν. vgl. den Inf. nach δηλοῦν u.
δήλον εἶναι. zu 4, 38, 1. Krüg.
will jedoch hier εἶναι streichen. —
τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα V. u. noch ein
Cod. Vulg. ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ
gegen die übrigen Stellen ausser 2,
70, 5.

61. 1. παρεπέμφθη, von Milet
aus: 62, 1. — Ἑλλησπόντου V. Vulg.
Ἑλλησποντον.

2. Ἀντισθένει. 39, 1. — ἐπιβά-
της ist m. E. in seiner gewöhnl.
Bedeutung „Seesoldat“ zu verstehn.
Dass er eine Officierstelle beklei-
dete, ist wenigstens durch das
Wort nicht ausgedrückt. vgl. zu
73, 4. — τοῦτον epanaleptisch. zu
5, 91, 1. — Πεδαρίτου. 55, 3.

3. ἤδη — ἦν Voraufstellung der
Parenthese. zu 5, 46, 5.

62. 1. Λερκυλίδου. 61, 1.

ται πρὸς Δερκυλίδαν καὶ Φαρνάβαζον, καὶ Λάμψακος δυοῖν ἡμέραιν ὕστερον. Στρομβιχίδης δ' ἐκ τῆς Χίου πυθόμενος ² κατὰ τάχος βοηθήσας ναυσὶν Ἀθηναίων τέσσαρσι καὶ εἰκοσιν, ὧν καὶ στρατιώτιδες ἦσαν ὀπλίτας ἄγρουναι, ἐπεξελθόντων τῶν Λαμψακηνῶν μάχῃ κρατήσας καὶ αὐτοβοεῖ Λάμψακον ἀτείχιστον οὖσαν ἐλῶν, καὶ σκευὴ μὲν καὶ ἀνδράποδα ἀρπαγὴν ποιησάμενος, τοὺς δὲ ἐλευθέρους πάλιν κατοικίσας, ἐπ' Ἀβύδον ἦλθεν. καὶ ὥς οὔτε προσεχώρουν οὔτε προσβάλλων ³ ἐδύνατο ἐλεῖν, ἐς τὸ ἀντιπέρας τῆς Ἀβύδου ἀποπλεύσας Σηστὸν πόλιν τῆς Χερσονήσου, ἣν ποτε Μῆδοι εἶχον, καθίστατο φρουρίον καὶ φυλακὴν τοῦ παντὸς Ἑλλησπόντου.

63. Ἐν τούτῳ δὲ οἱ Χίοι τε θαλασσοκράτορες μᾶλλον ἐγένοντο καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὁ Ἀστύοχος πυθόμενος τὰ περὶ τῆς ναυμαχίας καὶ τὸν Στρομβιχίδην καὶ τὰς ναῦς ἀπεληλυθότα ἐθάρσησεν. καὶ παραπλεύσας δυοῖν νεοῖν Ἀστύο- ² χος ἐς Χίον κομίζει αὐτόθεν τὰς ναῦς, καὶ ξυμπάσαις ἤδη ἐπίπλουν ποιεῖται ἐπὶ τὴν Σάμον· καὶ ὥς αὐτῷ διὰ τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν οὐκ ἀντανήγουντο, ἀπέπλευσε πάλιν ἐς τὴν Μίλητον. ὑπὸ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἔτι πρότερον ³ ἢ ἐν ταῖς Ἀθήναις δημοκρατία κατελέλυτο. ἐπειδὴ γὰρ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον πρέσβεις παρὰ τοῦ Τισσαφέρους ἐς τὴν Σάμον ἦλθον, τὰ τε ἐν αὐτῷ τῷ στρατεύματι ἔτι βεβαιότερον κατέλαβον, καὶ αὐτῶν τῶν Σαμίων προὔτρεψαντο τοὺς δυνατοὺς ὥστε πειρᾶσθαι μετὰ σφῶν ὀλιγαρχηθῆναι, καίπερ ἐπαναστάntας αὐτοὺς ἀλλήλοις ἵνα μὴ ὀλιγαρχῶνται. καὶ ἐν ⁴

2. Στρομβιχίδης. C. 30. — ἐκ τῆς Χίου verb. mit βοηθήσας. — ἀνδράποδα ἀρπαγὴν ποιησ. vgl. zu 41, 2.

3. προσβάλλων V. Vulg. unverwerfl. — ποτε. Mehrere Neuere mit den sonst besten Hh. τότε, m. E. weniger angemessen als d. Vulg., mit welcher hier V. stimmt. Zur Sache 1, 89, 2.

63. 1. περὶ τῆς ναυμαχίας V. u. einige and. Codd. Vulg. περὶ τὴν ναυμαχίαν. — ἀπεληλυθότα. Ueb. den Singul. zu 4, 72, 4.

3. ὑπὸ γὰρ κτλ. Begründung von THUCYDIDES. II. 2. 3. Aufl.

τὸ ἀλλήλοις ὑπόπτως ἔχειν. — ἐς τὴν Σ. ἡ. 56, 4. — τὰ τε — κατέλαβον, sie befestigten die Verhältnisse im Heere selbst noch entschiedener, d. h. sie begründeten im Heere selbst die Oligarchie noch fester. — προὔτρεψαντο V. u. noch ein Cod. Vulg. προτρέψαντων, was Kr., aus vielen Hh. nachher einen anomalen Nom. ἐπαναστάntες αὐτοί aufnehmend u. vor καὶ ἐν ein Komma setzend, vertheidigt. — ἐπαναστάntας αὐτοὺς in gleichem Casus mit τοὺς δυνατούς, obschon diese (οἱ δυνατοί) nur ein Theil jener sind. Die Constr. ist also wie in den St. zu 1, 49, 4. Zur Sache C. 21.

σφίσειν αὐτοῖς ἅμα οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων κοινολογούμενοι ἐσκέψαντο Ἀλκιβιάδην μὲν, ἐπειδὴ περ οὐ βούλεται, ἔαν (καὶ γὰρ οὐκ ἐπιτήδειον αὐτὸν εἶναι ἐς ὀλιγαρχίαν ἐλθεῖν), αὐτοὺς δὲ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν, ὥς ἤδη καὶ κινδυνεύοντας, ὁρᾶν ὅτῳ τρόπῳ μὴ ἀνεθήσεται τὰ πράγματα, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἅμα ἀντέχειν, καὶ ἐσφέρειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἰδίων οἰκῶν προθύμως χρήματα καὶ ἦν τι ἄλλο δέη, ὥς οὐκέτι ἄλλοις ἢ σφίσειν αὐτοῖς ταλαιπωροῦντας.

64. Παρακελευσάμενοι οὖν τοιαῦτα τὸν μὲν Πείσανδρον εὐθύς τότε καὶ τῶν πρέσβων τοὺς ἡμίσεις ἀπέστελλον ἐπ' οἴκου, πράξοντας τάκεῖ, καὶ εἶρητο αὐτοῖς τῶν ὑπηκόων πόλεων αἷς ἂν προσίσχῳσιν ὀλιγαρχίαν καθιστάναι· τοὺς δ' ἡμίσεις ἐς τᾶλλα τὰ ὑπήκοα χωρία ἄλλους ἄλλη διέπεμπον.
- 2 καὶ Διοτρέφῃ, ὄντα περὶ Χίον, ἡρημένον δὲ ἐς τὰ ἐπὶ Θράκης ἄρχειν, ἀπέστελλον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. καὶ ἀφικόμενος ἐς
- 3 τὴν Θάσον τὸν δῆμον κατέλυσεν. καὶ ἀπελθόντος αὐτοῦ οἱ Θάσιοι δευτέρῳ μηνὶ μάλιστα τὴν πόλιν εἰείχον, ὥς τῆς μὲν μετ' Ἀθηναίων ἀριστοκρατίας οὐδὲν ἔτι προσδεόμενοι, τὴν δ' ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερίαν ὁσημέραι προσδεχόμενοι.
- 4 καὶ γὰρ καὶ φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἦν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδείων κατὰ κράτος ἐπράσσε ναῦς τε κομίσαι καὶ τὴν Θάσον ἀποστῆσαι. ξυνέβη οὖν αὐτοῖς μάλιστα ἃ ἐβούλοντο, τὴν πόλιν τε ἀκινδύνως ὁρθοῦσθαι καὶ τὸν ἐναντιωσόμενον δῆμον
- 5 καταλελύσθαι. περὶ μὲν οὖν τὴν Θάσον τάναντία τοῖς τὴν ὀλιγαρχίαν καθιστᾶσι τῶν Ἀθηναίων ἐγένετο, δοκεῖν δέ μοι καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τῶν ὑπηκόων· σφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἀντικρὺς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον αὐτονομίαν οὐ προτιμήσαντες.

4. αὐτοὺς — ὁρᾶν. Der Acc. c. Inf. statt des regelmässigen Nom. c. Inf. ist wohl gesetzt, weil in ἐσκέψαντο ὁρᾶν ein χρῆναι gedacht wird. — τὰ τοῦ πολέμου, in der Kriegsführung. — εἰσφ. αὐτοῖς. Auch hier, wie kurz vorher, ist αὐτοῖς ἰψος.

64. 1. τῶν — πόλεων gen. part., von αἷς ἂν abhängig.

2. ἡρημένον κτέ., i. e. ἡρημένον

ἐς (für) τὰ ἐπὶ Θράκης ὥστε ἄρχειν ἐν αὐτοῖς. — ἀπέστελλον. zu 1, 26, 1.

4. φυγὴ im concreten Sinne = φυγάδες. zu 4, 128, 1. — ὑπό. zu 1, 130, 1. — κατὰ κράτος, mit Nachdruck. — ὁρθοῦσθαι, aufgerichtet, wieder gehoben werde.

5. δοκεῖν. zu 6, 25, 2. — τὴν ἀντικρὺς ἐλ. zu 1, 95, 5. — ἀπὸ τῶν V. u. noch ein Cod. Vulg. ὑπὸ

65. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Πείσανδρον παραπλέοντες τε, ὥσπερ ἐδέδοκτο, τοὺς δῆμους ἐν ταῖς πόλεσι κατέλυνον, καὶ ἅμα ἔστιν ἀφ' ὧν χωρίων καὶ ὀπλίτας ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυμμάχους ἤλθον ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ καταλαμβάνουσι τὰ πλεῖ- 2 στα τοῖς ἐταίροις προειργασμένα. καὶ γὰρ Ἀνδροκλέα τέ τινα τοῦ δήμου μάλιστα προεστῶτα ξυστάντες τινὲς τῶν νεωτέρων κρύφα ἀποκτείνουσιν, ὥσπερ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην οὐχ ἥμισυ ἐξήλασε, καὶ αὐτὸν κατ' ἀμφοτέρω, τῆς τε δημαγωγίας ἔνεκα καὶ οἰόμενοι τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὥς κατιόντι καὶ τὸν Τισσαφέρην φίλον ποιήσουσι χαριεῖσθαι, μᾶλλον τι διέφθειραν· καὶ ἄλ- 3 λους τινὰς ἀνεπιτηδεῖους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν. λόγος τε ἐκ τοῦ φανεροῦ προσείργαστο αὐτοῖς ὥς οὔτε μισθο- φορητέον εἴη ἄλλους ἢ τοὺς στρατευομένους, οὔτε μεθεκτέον τῶν πραγμάτων πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις, καὶ τούτοις οἷον ἂν μάλιστα τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἷοί τε ὦσιν.

66. Ἦν δὲ τοῦτο εὐπρεπὲς πρὸς τοὺς πλείους, ἐπεὶ ἔξιν γε τὴν πόλιν οἵπερ καὶ μεθιστάναι ἔμελλον. δῆμος μέντοι ὅμως ἔτι καὶ βουλή ἢ ἀπὸ τοῦ κυάμου ξυνελέγρετο· ἐβουλευ- 2 οντο δὲ οὐδὲν ὅ τι μὴ τοῖς ξυνεστῶσι δοκοίη, ἀλλὰ καὶ οἱ λέγοντες ἐκ τούτων ἦσαν καὶ τὰ ρηθησόμενα πρότερον αὐτοῖς προὔσκειτο. ἀντέλεγέ τε οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ 2 ὀρῶν πολὺ τὸ ξυνεστηκός· εἰ δέ τις καὶ ἀντίποι, εὐθύς ἐκ τρόπου τινὸς ἐπιτηδεῖον τεθνήκει, καὶ τῶν δρασάντων οὔτε ζήτησις οὔτ' εἰ ὑποπτεύονται δικαίωσις ἐγίγνετο, ἀλλ' ἡσυ- 3 χίαν εἶχεν ὁ δῆμος καὶ κατάπληξιν τοιαύτην ὥστε κέρδος ὁ μὴ πάσχων τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῇ, ἐνόμιζεν. καὶ τὸ ξυνε- 3 στηκός πολὺ πλέον ἡγρούμενοι εἶναι ἢ ὅσον ἐτύγχανεν ὃν ἡσ-

τῶν. Bemerkenswerth ist, dass Dionys. las τῆς ἀπὸ τ. Ἀ. ὑπόβλον ἐνόμιζεν u. auch V. eine Spur davon, nämll. τῆς, bewahrt hat. vgl. Dindorf in St. Thes. v. προτιμᾶν Nach P.

65. 1. ἐδέδοκτο. 64, 1.

2. Dem Ἀνδροκλέα τέ τινα entspr. καὶ ἄλλους τινάς.

3. λόγος — προσειργαστο αὐτοῖς, „praeterquam quod illas caedes prae- traverant, insuper orationem me-

ditati erant.“ P. — ἄλλους — πλείοσιν. Man beachte den Wechsel des Casus. Ueb. den Acc. zu 1, 72, 1.

66. 1. τοὺς πλείους, sc. τῶν Ἀθηναίων. — βουλή — κυάμου, der durch das Bohnenloos gewählte Senat, der der Fünfhundert. — ἐβουλεύοντο die best. Codd., auch V., unverwerfl. Vulg. ἐβούλενον. — προὔσκειτο Emend. von Bauer für προὔσκειτο.

σῶντο ταῖς γνώμας, καὶ ἐξευρεῖν αὐτὸ ἀδύνατοι ὄντες διὰ
τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὴν ἀλλήλων ἀγνωσίαν οὐκ
4 εἶχον. κατὰ δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ προσολοφύρασθαι τιμὴ ἀγα-
νακτῆσαντα, ὥστε ἀμύνασθαι ἐπιβουλεύσαντα, ἀδύνατον ἦν.
5 ἢ γὰρ ἀγνωτὰ ἂν εὗρεν ᾧ ἐρεῖ ἢ γνώριμον ἄπιστον. ἀλλήλοις
γὰρ ἅπαντες ὑπόπτως προσήεσαν οἱ τοῦ δήμου, ὥς μετέχοντά
τινα τῶν γιγνομένων. ἐνῆσαν γὰρ καὶ οὓς οὐκ ἂν ποτέ τις
ᾤετο ἐς ὀλιγαρχίαν τραπέσθαι· καὶ τὸ ἄπιστον οὔτοι μέγι-
στον πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐποίησαν, καὶ πλεῖστα ἐς τὴν τῶν
ὀλίγων ἀσφάλειαν ὠφέλησαν, βέβαιον τὴν ἀπιστίαν τῷ δήμῳ
πρὸς ἑαυτὸν καταστήσαντες.

67. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ καιρῷ οἱ περὶ τὸν Πείσανδρον ἐλ-
θόντες εὐθύς τῶν λοιπῶν εἶχοντο. καὶ πρῶτον μὲν τὸν δῆμον
ξυλλέξαντες εἶπον γνώμην δέκα ἀνδρας ἐλέσθαι ξυγγραφέας
αὐτοκράτορας, τούτους δὲ ξυγγράψαντας γνώμην ἐσενεργεῖν
ἐς τὸν δῆμον ἐς ἡμέραν ρητὴν καθ' ὃ τι ἄριστα ἢ πόλις οἰκί-
2 σεται. ἔπειτα ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἐφῆκε, ξυνέκλησαν τὴν ἐκκλη-
σίαν ἐς τὸν Κολωνόν (ἔστι δὲ ἱερὸν Ποσειδῶνος ἕξω πόλεως
ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα), καὶ ἐσήνεγκαν οἱ ξυγγραφεῖς
ἄλλο μὲν οὐδέν, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἐξεῖναι μὲν Ἀθηναίων ἀνεί-

3. καὶ διὰ, auch wegen. — οὐκ εἶχον, sc. αὐτὸ ἐξευρεῖν. Doch kann der breite und unbeholfene Ausdruck wohl um so weniger für ächt gelten, da mehrere der besten Hh. (auch V.) nicht αὐτό, sondern αὐτοὶ lesen u. nach εἶχον noch αὐτοὶ ἐξευρεῖν hinzusetzen.

4. προσολοφύρασθαι τιμὴν sehr seltener Ausdr., erst wieder bei Spätern. — ὥστε ἀμύνασθαι, so dass er sich hätte vertheidigen können, d. i. um sich vertheidigen zu können mit Hülfe des Angesprochenen. Ob ἐπιβουλεύσαντα besser als Subj. oder als Obj. von ἀμύνασθαι gefasst wird, ist zweifelhaft. — ἂν εὗρεν, sc. εἰ προσολοφύρατο.

5. ὥς μετέχοντά τινα. Acc. absol. zum Ausdruck des subjectiven Urtheils: zu 1, 134, 4. — ἂν ποτέ verb. mit τραπέσθαι. — βέβαιον — καταστήσαντες. Diese Wiederholung des schon in τὸ ἄπιστον —

ἐποίησαν Ausgedrückten ist viell. mit Arnold aus dem Mangel einer letzten Durchsicht des achten Buches zu erklären. Gebessert würde der Sinn durch Dobree's Conj. ἀπορον für ἄπιστον.

67. 1. ἐν τούτῳ κτέ. Anknüpfung an 65, 1.

2. ξυνέκλησαν, „wohl mit Bezug auf die Enge des Raumes, bei der nicht alle genügenden Platz fanden“. K. Ein enger und zugleich ausserhalb der Stadt gelegener Platz wurde offenbar absichtlich gewählt, um das massenhafte Zuströmen von Selaven und Metöken, die sehr demokratisch gesinnt waren, zu verhindern. — ἐξεῖναι μὲν. Die fundamentale Wichtigkeit dieses Vorschlages leuchtet ein, wenn man bedenkt, dass damit das stets bereite und von den Demagogen eifrigst benutzte Mittel, jede Verfassungs-

πεῖν γνώμην ἣν ἂν τις βούληται· ἣν δέ τις τὸν εἰπόντα ἢ γράφηται παρανόμων ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ βλάβῃ, μεγάλας ζημίας ἐπέθεσαν. ἐνταῦθα δὲ λαμπρῶς ἐλέγετο ἤδη μήτε ἀρχὴν 3 ἀρχεῖν μηδεμίαν ἔτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόσμου μήτε μισθοφορεῖν, προέδρους τε ἐλέσθαι πάντες ἄνδρας, τοὺς δὲ ἐλέσθαι ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ τῶν ἑκατὸν ἕκαστον πρὸς ἑαυτὸν τρεῖς· ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς τετρακοσίους ὄντας ἐς τὸ βουλευτήριον ἀρχεῖν ὅπῃ ἂν ἄριστα γινώσκωσιν αὐτοκράτορας, καὶ τοὺς πεντακισχιλίους δὲ ξυλλέγειν ὁπόταν αὐτοῖς δοκῇ.

68. Ἦν δὲ ὁ μὲν τὴν γνώμην ταύτην εἰπὼν Πείσανδρος καὶ τὰλλα ἐκ τοῦ προφανοῦς προθυμώτατα ξυγκαταλύσας τὸν δῆμον· ὁ μὲντοι ἅπαν τὸ πρᾶγμα ξυνθείς ὅτῳ τρόπῳ κατέστη ἐς τοῦτο καὶ ἐκ πλείστου ἐπιμεληθεὶς Ἀντιφῶν ἦν, ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς δεύτερος καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος καὶ ἃ γνοίῃ εἰπεῖν, καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριὼν οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἐκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος, τοὺς μὲντοι ἀγωνιζομένους καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐν δήμῳ πλείστα εἰς ἀνὴρ, ὅστις ξυμβουλευσάιτό τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. καὶ 2 αὐτὸς δέ, ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑστέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δῆμου ἑκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρι ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων, αἰτιαθεὶς ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος. παρέσχε δὲ καὶ ὁ Φρύνιχος ἑαυτὸν πάντων 3

veränderung unmöglich zu machen, die γραφή παρανόμων, beseitigt ward. Der scheinbare Widerspruch zwischen grossem Apparat und kleinem Resultat ist also in Wahrheit nicht vorhanden.

3. ἐκ — κόσμον, nach derselben Ordnung, Verfassung, wie sie bisher bestand. — ἑκατόν, hundert, sich selbst mit gerechnet. — καὶ — δέ, zu 1, 132, 4. Die „Fünftausend“ werden als dem Leser schon aus 65, 3 bekannt vorausgesetzt. In Wirklichkeit muss Peisandros hier gesagt haben, wer zu ihnen gehören sollte.

68. 1. ἐκ πλείστου von der Zeit. — ἀρετῇ, an persönlicher Tüchtigkeit. — δεύτερος, die Lesart des V., habe ich schon in

der kleinern Ausg. der Vulg. ὕστερος als den gewähltern Ausdruck vorgezogen. — κράτιστος — εἰπεῖν. Aehnliche Aussprüche über Themistokles 1, 138, 3 u. über Perikles 2, 60, 5. 6. — ἃ γνοίῃ. Die meisten guten Codd. ἃ ἂν γνοίῃ, doch gehört dieser Fall nicht zu denen bei B. 139, 68, da keine orat. obl. vorliegt. — ὑπόπτως — διακείμενος natürl. im passiven Sinne, also = ὑποπτευόμενος. v. 1, 75, 1 ἐπιφθόνως διακείσθαι = φθονεῖσθαι. — πλείστα εἰς. zu 3, 39, 1. — ξυμβουλευσάιτο, mit ihm sich berieth, ihn um Rath fragte.

2. αὐτὸς δέ Conj. von Haacke für αὐτὸς τε. Wegen καὶ — δέ zu 1, 132, 4.

3. ὁ Φρύνιχος V. Vulg. ohne

διαφερόντως προθυμότερον ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν, δεδιὼς τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἐπιστάμενος εἰδότα αὐτὸν ὅσα ἐν τῇ Σάμῳ πρὸς τὸν Ἀστυόχον ἐπραξε, νομίζων οὐκ ἂν ποτε αὐτὸν κατὰ τὸ εἶκος ὑπ' ὀλιγαρχίας κατελθεῖν· πολὺ τε πρὸς τὰ δεινὰ, 4 ἐπειδήπερ ὑπέστη, φερεγγυώτατος ἐφάνη. καὶ Θηραμένης δὲ τοῦ Ἀγνώωνος ἐν τοῖς ξυγκαταλύουσι τὸν δῆμον πρῶτος ἦν, ἀνὴρ οὔτε εἰπεῖν οὔτε γινῶναι ἀδύνατος. ὥστε ἀπ' ἀνδρῶν πολλῶν καὶ ξυνετῶν πραχθεὶς τὸ ἔργον οὐκ ἀπεικόντως καίπερ μέγα ὃν προὔχωρθε· χαλεπὸν γὰρ ἦν τὸν Ἀθηναίων δῆμον ἐπ' ἔτει ἑκατοστῷ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ τύραννοι κατελύθησαν ἐλευθερίας παῦσαι, καὶ οὐ μόνον μὴ ὑπήκουον ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἡμῖς τοῦ χρόνου τούτου αὐτὸν ἄλλων ἄρχειν εἰωθότα.

69. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία οὐδενὸς ἀντειπόντος ἀλλὰ κυρώσασα ταῦτα διελύθη, τοὺς τετρακοσίους ἤδη ὕστερον τρόπῳ τοιῷδε ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσήγαγον. ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι πάντες αἰεὶ, οἱ μὲν ἐπὶ τείχει οἱ δ' ἐν τάξει, τῶν ἐν 2 Δεκελείᾳ πολεμίων ἕνεκα ἐφ' ὅπλοις. τῇ οὖν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς μὲν μὴ ξυνειδότας εἶασαν, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἀπελθεῖν, τοῖς δ' ἐν τῇ ξυνωμοσίᾳ εἰρητο ἡσυχῇ, μὴ ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις ἀλλ' ἀποθεν περιμένειν καί, ἣν τις ἐνιστῇται τοῖς 3 ποιούμενοις, λαβόντας τὰ ὅπλα μὴ ἐπιτρέπειν. ἦσαν δὲ καὶ Ἄνδριοι καὶ Τήνιοι καὶ Καρυστίων τριακόσιοι καὶ Αἰγινήτων

ὁ. — διαφερόντως προθυμότερον. Eben so Plat. Prot. p. 349 D ἀνδρείοτατον δὲ διαφερόντως. Aehnlich steigert διαφερόντως den Compar. 1, 138, 3 διαφερόντως τι — μᾶλλον ἑτέρον ἄξιος. vgl. μάλιστα δεινότητος 7, 42, 3. μάλιστα δεινότεροι 4, 55, 2. — ἐπιστάμενος hätte, wenn das logische Verhältniss ausgedrückt werden sollte, dem δεδιὼς subordiniert werden müssen; doch s. zu 1, 1, 1. — ἐπραξε. C. 50. — ὑπέστη, subiecit. — φερεγγυώτατος, die meiste Bürgschaft gewährend. Ein sonst nur poetisches Wort.

4. οὐκ ἀπεικόντως, nicht unerwartet. — ἐπ' ἔτει in ungewöhnlicher Weise bei der Zeitbestimmung gebraucht; doch ist den Codd. zufolge die Präpos. für acht

zu halten. — μάλιστα ist zugesetzt, weil es genau genommen nur 99 Jahre waren. — καὶ οὐ μόνον, und zwar nicht allein. οὐ scheint trotz des folg. μὴ beibehalten, weil es mit μόνον zusammen gleichsam eine unveränderliche Formel bildet. — ὑπὲρ — τούτου, nämlich von der Zeit an, wo Athen an Sparta's Stelle die Hegemonie erhielt: 1, 95 ff.

69. 1. ἤδη — τοιῷδε. Diese Wortstellung in V. Vulg. τρόπῳ τοιῷδε ὕστερον ἤδη. — ἦσαν. Die Codd. fügen noch δ' hinzu, was der Beziehung dieses Satzes zum vorangehenden widerstreitet.

2. ἀπελθεῖν, nämlich von den Waffenplätzen weg nach Hause, bei der Ablösung der Wachtposten.

τῶν ἐποίκων, οὓς Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν οἰκήσοντας, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἦγοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὅπλοις, οἷς τὰ αὐτὰ προεῖρητο. τούτων δὲ διατεταγμένων οὕτως ἐλθόντες οἱ τετρακόσιοι μετὰ 4 ξιφιδίου ἀφανοῦς ἕκαστος, καὶ οἱ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μετ' αὐτῶν Ἕλληνες νεανίσκοι, οἷς ἐχρῶντο εἰ τί που δέοι χειρουργεῖν, ἐπέστησαν τοῖς ἀπὸ τοῦ κυάμου βουλευταῖς οὕσιν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐξίεναι λαβοῦσι τὸν μισθόν· ἔφερον δὲ αὐτοῖς τοῦ ὑπολοίπου χρόνου παντὸς αὐτοὶ καὶ ἐξιοῦσιν ἐδίδοσαν.

70. Ὡς δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἢ τε βουλὴ οὐδὲν ἀντι-
ποῦσα ὑπεξῆλθε καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται οὐδὲν ἐνεωτέρειζον ἀλλ' ἡσύχαζον, οἱ δὲ τετρακόσιοι ἐσελθόντες ἐς τὸ βουλευτήριον τότε μὲν πρυτάνεις τε σφῶν αὐτῶν ἀπεκλήρωσαν, καὶ ὅσα πρὸς τοὺς θεοὺς, εὐχαῖς καὶ θυσίαις καθιστάμενοι ἐς τὴν ἀρχὴν ἐχρήσαντο, ὕστερον δὲ πολὺ μεταλλάξαντες τῆς τοῦ δήμου διοικήσεως, πλὴν τοὺς φεύγοντας οὐ κατήγον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔνεκα, τὰ δὲ ἄλλα ἔνεμον κατὰ κράτος τὴν πόλιν. καὶ ἄνδρας τέ τινας ἀπέκτειναν οὐ πολλοὺς, οἱ ἐδόκουν ἐπι- 2 τῆδειοι εἶναι ὑπεξαίρεθῆναι, καὶ ἄλλους ἔδησαν, τοὺς δὲ καὶ μετεστῆσαντο· πρὸς τε Ἄγιν τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέα ὄντα ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἐπεκηρυκεύοντο, λέγοντες διαλλαγῆναι βούλεσθαι καὶ εἰκὸς εἶναι αὐτὸν σφίσι καὶ οὐκέτι τῷ ἀπίστῳ δήμῳ μᾶλλον ξυγχωρεῖν.

71. Ὁ δὲ νομίζων τὴν πόλιν οὐχ ἡσύχάζειν, οὐδὲ εὐθύς

3. ἐποίκων. s. 2, 27, 1. — τὰ αὐτὰ V. Vulg. ταῦτα matt.

4. Ἕλληνες wohl hinzugesetzt, weil sonst zu ähnl. Diensten der ordentl. Behörden skythische (also nichthellenische) Bogenschützen, welche die Polizeimannschaft bildeten, gebraucht wurden. Doch ohne Ἕλληνες V. u. andere Hh. — τοῦ ὑπολοίπου χρόνον παντός, für die ganze noch übrige Zeit ihrer Amtsdauer. Dies waren fast noch vier Monate. Die Besoldung betrug auf Jeden eine Drachme für jeden Sitzungstag. Die Erklärung Anderer: „für die übrige Zeit, wofür sie den Betrag noch nicht erhalten, den rückständigen Sold“ scheint mir mit παντός nicht vereinbar. Auch wurde der Sold

wohl tagweise bezahlt. Böckh St. 1 S. 327. 2 A. Ganz abweichend Herwerden.

70. 1. οἱ δέ. Ueb. das im Nachsatze gebrauchte δέ zu 1, 11, 1. Doch Kr. u. Bekk. klammern es ein u. ein Cod. hat es nicht. — πλὴν als Conjunction gebraucht wie sonst πλὴν ὅτι. — τὰ δ' ἄλλα. Hinsichtlich der Satzbildung v. 7, 33, 2. 8, 29, 2 u. das. d. Noten. — ἔνεμον, verwalteten.

71. 1. Der ersten Periode dieses Cap. scheint, wie einigen andern Stellen des achten Buches, die letzte Feile zu fehlen: bei einer nochmaligen Durchsicht wäre schwerlich das doppelte ἡσύχάζειν u. das nach vorangegangennem τὴν πόλιν οὐχ ἡσύχάζειν pleonastische

οὕτω τὸν δῆμον τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν παραδώσειν, εἴ τε στρατιὰν πολλὴν ἰδοι σφῶν, οὐκ ἂν ἡσυχάσειν, οὐδὲ ἐν τῷ παρόντι πάννυ τι πιστεύων μὴ οὐκέτι ταράττεσθαι αὐτούς, τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν τετρακοσίων ἐλθοῦσιν οὐδὲν ξυμβατικὸν ἀπεκρίνατο, προσμεταπεμψάμενος δὲ ἐκ Πελοποννήσου στρατιὰν πολλήν, οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Δεκελείας φρουρᾷ μετὰ τῶν ἐλθόντων κατέβη πρὸς αὐτὰ τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηναίων, ἐλπίσας ἢ ταραχθέντας αὐτοὺς μᾶλλον ἂν χειρωθῆναι σφίσιν ἢ βούλονται, ἢ καὶ αὐτοβοεῖ ἂν διὰ τὸν ἔνδοθεν τε καὶ ἔξωθεν κατὰ τὸ εἰκὸς γενησόμενον θόρυβον τῆς τῶν μακρῶν τειχῶν διὰ τὴν κατ' αὐτὰ ἐρημίαν λήψεως οὐκ ἂν ἀμαρτεῖν. ὥς δὲ προσέμιξέ τε ἐγγὺς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μὲν ἔνδοθεν οὐδ' ὅπως οἰοῦν ἐκίνησαν, τοὺς δὲ ἱππέας ἐκπέμψαντες καὶ μέρος τι τῶν ὀπλιτῶν καὶ ψιλῶν καὶ τοξοτῶν, ἄνδρας τε κατέβαλον αὐτῶν διὰ τὸ ἐγγὺς προσελθεῖν καὶ ὀπλων τινῶν καὶ νεκρῶν ἐκράτησαν, οὕτω δὲ γνοὺς ἀπήγαγε³ πάλιν τὴν στρατιάν. καὶ αὐτὸς μὲν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ χώραν ἐν τῇ Δεκελείᾳ ἔμενον, τοὺς δ' ἐπελθόντας ὀλίγας τινὰς ἡμέρας ἐν τῇ γῇ μέινοντας ἀπέπεμψεν ἐπ' οἶκον. μετὰ δὲ τοῦτο παρὰ τε τὸν Ἄγιν ἐπρεσβεύοντο οἱ τετρακόσιοι οὐδὲν ἥσσον, ἀκείνου μᾶλλον ἤδη προσδεχομένου καὶ παραινοῦντος ἐκπέμπουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα περὶ ξυμβάσεως πρέσβεις, βουλόμενοι διαλλαγῆναι.

72. Πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὴν Σάμον δέκα ἄνδρας, παραμυθησομένους τὸ στρατόπεδον καὶ διδάζοντας ὥς οὐκ ἐπὶ βλάβῃ τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτῶν ἢ ὀλιγαρχία κατέστη, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ξυμπάντων πραγμάτων, πεντακισχίλιοί τε ὅτι εἶεν καὶ οὐ τετρακόσιοι μόνον οἱ πράσσοντες· καίτοι οὐ πώποτε Ἀθηναῖος διὰ τὰς στρατείας καὶ τὴν ὑπερόριον ἀσχολίαν ἐς οὐδὲν πρᾶγμα οὕτω μέγα ἐλθεῖν βουλεύσοντας,

οὐδὲ — αὐτοὺς stehen geblieben. Kr. und Dobr. wollen τὴν — ἡσυχάσειν tilgen u. οὐδὲ in οὐτε ändern; etwas kühn, doch dem Ausdruck sehr förderlich. — ἂν ἡσυχάσειν. zu 2, 80, 8. — μὴ οὐκέτι. zu 1, 141, 5. — τῶν ἐλθόντων, sc. ἐκ Πελοποννήσου. — αὐτοβοεῖ ἂν. Dieses ἂν wird bei ἀμαρτεῖν nach einem häufigen Sprachgebrauche noch einmal gesetzt. zu 1, 36, 3.

— τῆς τῶν drei Hh. Vulg. τῶν γὰρ mit einem Kolon vor τῶν.

2. ἄνδρας τε u. §. 4 ἀκείνον V. Vulg. ohne τέ u. καὶ ἐκείνον. — γνοὺς. Das allgemeine Obj. „die Sachlage“ ergiebt sich aus dem Zusammenhange.

3. τοὺς ἐπελθόντας. §. 1.

72. 1. ὅτι εἶεν. Sowohl die Conjunct. als der Modus ist gewechselt. — ὑπερόριον ἀσχολίαν, „auswärtige

ἐν ᾧ πεντακισχιλίους ξυνελθεῖν. ἄλλα τ' ἐπιστείλαντες τὰ 2
πρέποντα εἰπεῖν ἀπέπεμψαν αὐτοὺς εὐθύς μετὰ τὴν ἑαυτῶν
κατάστασιν, δέισαντες μὴ, ὅπερ ἐγένετο, ναυτικὸς ὄχλος οὕτε
αὐτὸς μένειν ἐν τῷ ὀλιγαρχικῷ κόσμῳ ἐθέλῃ, σφᾶς τε μὴ
ἐκεῖθεν ἀρξαμένου τοῦ κακοῦ μεταστήσωσιν.

73. Ἐν γὰρ τῇ Σάμῳ ἐνεωτεροῦζετο ἤδη τὰ περὶ τὴν ὀλι-
γαρχίαν, καὶ ξυνέβη τοιαύδε γενέσθαι ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον
τοῦτον ὅνπερ οἱ τετρακόσιοι ξυνίσταντο. οἱ γὰρ τότε τῶν 2
Σαμίων ἐπαναστάντες τοῖς δυνατοῖς καὶ ὄντες δῆμος, μετα-
βαλλόμενοι αὐθις καὶ πεισθέντες ὑπὸ τε τοῦ Πεισάνδρου, ὅτ'
ἦλθε, καὶ τῶν ἐν τῇ Σάμῳ ξυνεστῶτων Ἀθηναίων, ἐγένοντό
τε ἐς τριακοσίους ξυνωμόται καὶ ἔμελλον τοῖς ἄλλοις ὡς δῆμος
ὄντι ἐπιθήσεσθαι. καὶ Ὑπέρβολόν τε τινα τῶν Ἀθηναίων, 3
μοχθηρὸν ἄνθρωπον, ὡστρακισμένον οὐ διὰ δυνάμεως καὶ
ἀξιώματος φόβον ἀλλὰ διὰ πονηρίαν καὶ αἰσχύνην τῆς πό-
λεως, ἀποκτείνουσι μετὰ Χαρχίνου τε, ἐνὸς τῶν στρατηγῶν,
καὶ τινων τῶν παρὰ σφίσιν Ἀθηναίων, πίστιν διδόντες αὐ-
τοῖς, καὶ ἄλλα μετ' αὐτῶν τοιαῦτα ξυνέπραξαν, τοῖς δὲ πλείο-
σιν ὥρμητο ἐπιτίθεσθαι. οἱ δὲ αἰσθόμενοι τῶν τε στρατη- 4
γῶν Λέοντι καὶ Διομέδοντι (οὗτοι γὰρ οὐχ ἐκόντες διὰ τὸ
τιμᾶσθαι ὑπὸ τοῦ δήμου ἔφερον τὴν ὀλιγαρχίαν) τὸ μέλλον
σημαίνουνσι καὶ Θρασυβούλῳ καὶ Θρασύλῳ, τῷ μὲν τριηραρχοῦντι,
τῷ δὲ ὀπλιτεύοντι, καὶ ἄλλοις οἱ ἐδόκουν αἰεὶ μάλιστα
ἐναντιοῦσθαι τοῖς ξυνεστῶσι· καὶ οὐκ ἤξιον περιδεῖν αὐτοῖς

tige Geschäfte, theils für den Staat, theils in Privatangelegenheiten.“ K. — ἐν ᾧ — ξυνελθεῖν. Der Inf. scheint gesetzt zu sein, weil ἐν ᾧ soviel ist als ὥστε ἐν αὐτῷ. vgl. ὅσον ἀποξῆν 1, 2, 2. Doch kann er auch durch die orat. obl. veranlasst sein. zu 1, 91, 5.

2. ἄλλα τ' V. Vulg. καὶ τὰλλα. — ναυτικὸς ὄχλος. Die Seeleute galten für die entschiedensten Anhänger der Demokratie. — μὴ ἐκεῖθεν. Dieses μὴ ist nur eine Wiederholung des obigen, das eigtl., dem οὕτε — τε übergeordnet, für das zweite Satzglied schon mitgalt.

73. 1. ἐνεωτεροῦζετο κτέ., wurde der oligarchische Zustand schon wieder geändert.

2. τότε. C. 21. — πεισθέντες κτέ. 63, 3. — δῆμος ὄντι. Wie vorher ὄντες δῆμος, konnte auch hier οὗσι δῆμος stehn. Das Vb. subst. ist, wie oft, dem Prädic. assimiliert: zu 1, 10, 1.

3. οὐ — φόβον mit Bezug darauf gesagt, dass dies die gewöhnliche Ursache des Ostrakismos war. — μετὰ X., im Einverständnisse mit Ch. — παρὰ σφίσιν i. e. ἐν Σάμῳ.

4. ὀπλιτεύοντι. Es ist hier eben so wenig Grund, dem Worte mit dem Schol. eine sonst unbekannte Bedeutung (τοῦ ὀπλιτικοῦ ἀρχοντι) unterzuschreiben, als 61, 2 unter ἐπιβάτης einen Marineofficier zu

σφᾶς τε διαφθαρέντας καὶ Σάμον Ἀθηναίοις ἀλλοτριωθεῖσαν,
 5 δι' ἣν μόνον ἡ ἀρχὴ αὐτοῖς ἐς τοῦτο ξυνέμεινεν. οἱ δὲ ἀκού-
 σαντες τῶν τε στρατιωτῶν ἓνα ἕκαστον μετῆσαν μὴ ἐπιτρέπειν,
 καὶ οὐχ ἥμιστά τοὺς Παράλους, ἄνδρας Ἀθηναίους τε καὶ
 ἐλευθέρους πάντας ἐν τῇ νηὶ πλείοντας καὶ ἀεὶ δῆποτε ὀλι-
 γαρχία καὶ μὴ παρούσῃ ἐπικειμένους· ὃ τε Λέων καὶ ὁ Διο-
 μέδων αὐτοῖς ναῦς τινας, ὁπότε ποι πλείοιεν, κατέλειπον
 6 φύλακας. ὥστ' ἐπειδὴ αὐτοῖς ἐπετίθεντο οἱ τριακόσιοι, βοη-
 θησάντων πάντων τούτων, μάλιστα δὲ τῶν Παράλων, περιε-
 γέροντο οἱ τῶν Σαμίων πλείονες. καὶ τριάκοντα μὲν τινας
 ἀπέκτειναν τῶν τριακοσίων, τρεῖς δὲ τοὺς αἰτιωτάτους φρυγῇ
 ἐξημίωσαν· τοῖς δ' ἄλλοις οὐ μνησικακοῦντες δημοκρατοῦμενοι
 τὸ λοιπὸν ξυνεπολίτευον.

74. Τὴν δὲ Πάραλον ναῦν καὶ Χαιρέαν ἐπ' αὐτῆς τὸν
 Ἀρχεστράτου, ἄνδρα Ἀθηναῖον, γενόμενον ἐς τὴν μετὰστα-
 σιν πρόθυμον, ἀποπέμπουσιν οἱ τε Σάμιοι καὶ οἱ στρατιῶται
 κατὰ τάχος ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγενημένα· οὐ
 2 γὰρ ἤδεσάν ποτὶ τοὺς τετρακοσίους ἄρχοντας. καὶ καταπλευ-
 σάντων αὐτῶν εὐθέως τῶν μὲν Παράλων τινὰς οἱ τετρακό-
 σιοι δύο ἢ τρεῖς ἔδωκαν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφελόμενοι τὴν ναῦν
 καὶ μετεμβίβασαντες ἐς ἄλλην στρατιῶνιν ναῦν ἔταξαν φρου-
 3 ρεῖν περὶ Εὐβοίαν. ὁ δὲ Χαιρέας εὐθύς διαλαθὼν πως, ὥς
 εἶδε τὰ παρόντα, πάλιν ἐς τὴν Σάμον ἐλθὼν ἀγγέλλει τοῖς
 στρατιώταις ἐπὶ τὸ μείζον πάντα δεινώσας τὰ ἐκ τῶν Ἀθη-
 νῶν, ὥς πληγαῖς τε πάντας ζημιούσι καὶ ἀντειπεῖν ἔστιν οὐ-
 δὲν πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν πολιτείαν, καὶ ὅτι αὐτῶν καὶ γυ-
 ναῖκες καὶ παῖδες ὑβρίζονται, καὶ διανοοῦνται, ὁπόσοι ἐν
 Σάμῳ στρατεύονται μὴ ὄντες τῆς σφετέρας γνώμης, τούτων
 πάντων τοὺς προσήκοντας λαβόντες εἰρξεν, ἵνα, ἣν μὴ
 ὑπακούωσι, τεθνήκωσι· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπικαταψευδόμενος
 ἔλεγεν.

verstehn. — Ἀθηναίοις ἀλλ. Dass dies zu befürchten war, zeigt C. 64. Wegen des Dat., statt dessen der Gen. üblicher ist, vgl. Xen. Cyrop. 6, 1, 16. Auch das Adj. ἀλλοτριος wird zuweilen mit dem Dat. verbunden. M. 366, A. 3. Nach P. — μόνον. zu 6, 55, 1.

5. τοὺς Παράλους, die Mannschaft der Paralos, über welches

Schiff zu 3, 33, 1. — ἐλευθέρους πάντας. Auf andern Schiffen waren viele Ruderer Slaven.

6. αὐτοῖς, τοῖς τῶν Σαμίων πλείοσι, wie es sogleich heisst. — τινὰς. zu 7, 34, 5.

74. 3. αὐτῶν, τῶν ἐν Σάμῳ. — διανοοῦνται, sc. οἱ τετρακόσιοι. — εἰρξεν. zu 1, 27, 2. — ὑπακούωσι, sc. οἱ ἐν Σάμῳ στρατευόμενοι.

75. Οἱ δ' ἀκούσαντες ἐπὶ τοὺς τὴν ὀλιγαρχίαν μάλιστα ποιήσαντας καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοὺς μετασχόντας τὸ μὲν πρῶτον ὥρμησαν βάλλειν· ἔπειτα μέντοι ὑπὸ τῶν διὰ μέσου κωλυθέντες καὶ διδαχθέντες, μὴ τῶν πολεμίων ἀντιπρώρων ἐγγὺς ἐφορμούντων ἀπολέσωσι τὰ πράγματα, ἐπαύσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο λαμπρῶς ἤδη ἐς δημοκρατίαν βουλόμενοι μετα- 2 στήσαι τὰ ἐν τῇ Σάμῳ ὃ τε Θρασύβουλος ὁ τοῦ Λύκου καὶ Θράσυλος (οὗτοι γὰρ μάλιστα προσετήκεσαν τῆς μεταβολῆς) ὥρκωσαν πάντας τοὺς στρατιώτας τοὺς μεγίστους ὄρκους, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας μάλιστα, ἥ μὴν δημοκρατήσεσθαι τε καὶ ὁμονόησειν, καὶ τὸν πρὸς Πελοποννησίους πόλεμον προθύμως διοίσειν, καὶ τοῖς τετρακοσίοις πολέμιοι τε ἐσεσθαι καὶ οὐδὲν ἐπικηρυκεύσεσθαι. ξυνώμνυσαν δὲ καὶ 3 Σαμίῳ πάντες τὸν αὐτὸν ὄρκον οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τὰ πράγματα πάντα καὶ τὰ ἀποβησόμενα ἐκ τῶν κινδύνων ξυνεκοινώσαντο οἱ στρατιῶται τοῖς Σαμίοις, νομίζοντες οὔτε ἐκείνοις ἀποστροφὴν σωτηρίας οὔτε σφίσιν εἶναι, ἀλλ' ἐάν τε οἱ τετρακοσίοι κρατήσωσιν ἐάν τε οἱ ἐκ Μιλήτου πολέμιοι, διαφθαρήσεσθαι.

76. Ἐς φιλονεικίαν τε καθέστασαν τὸν χρόνον τοῦτον οἱ μὲν τὴν πόλιν ἀναγκάζοντες δημοκρατεῖσθαι, οἱ δὲ τὸ στρατόπεδον ὀλιγαρχεῖσθαι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν εὐ- 2 θὺς οἱ στρατιῶται, ἐν ἣ τὸς μὲν προτέρους στρατηγούς, καὶ εἴ τινα τῶν τριηράρχων ὑπετόπευον, ἔπαυσαν, ἄλλους δὲ ἀνθείλοντο καὶ τριηράρχους καὶ στρατηγούς, ὧν Θρασύβουλός τε καὶ Θράσυλος ὑπῆρχον, καὶ παραινέσεις ἄλλας τε ἐποι- 3 οῦντο ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἀνιστάμενοι, καὶ ὥς οὐ δεῖ ἀθνμεῖν

75. 1. βάλλειν, sc. αὐτούς. — ὑπὸ — μέσου, von den Neutralen. — μὴ — ἀπολέσωσι nicht etwa der Inhalt der Belehrung, was μὴ — ἀπολέσαι heissen müsste, sond. der Zweck derselben.

2. Θράσυλος. Meineke verm., dass der Name des Vaters ausgefallen sei. Die Ungleichheit war auch mir aufgefallen, doch schien mir eher ὁ τοῦ Λύκου Glossem zu sein, zumal da Thrasybulos schon 75, 4 ohne Beisatz vorkommt. — ὥρκωσαν mit doppeltem Aec. wie ἀπωθεῖσθαι

1, 32, 5. — δημοκρατήσεσθαι. Fast alle besten Codd. δημοκρατηθήσεσθαι, doch das Pass. scheint mir zur Bezeichnung des künftigen Zustandes nicht angemessen. Das Med. schon 48, 5. — διοίσειν. zu 6, 54, 5. — πολέμιοι τε ἔσ. Ueber den Nom. zu 48, 6. — ἐπικηρυκεύσεσθαι Conj. v. Reiske für ἐπικηρυκεύεσθαι.

3. πάντες ist nur Attribut zu οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ, daher Σαμίῳ ein ganz regelmässiger Genet.

76. 2. ὑπετόπευον. zu 5, 35, 4.

ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν ἀφέστηκε· τοὺς γὰρ ἐλάσσους ἀπὸ σφῶν
 4 τῶν πλεόνων καὶ ἐς πάντα ποριμωτέρων μεθεστάναι. ἐχόν-
 των γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικόν, τὰς ἄλλας πόλεις ὧν ἄρ-
 χουσιν ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως δίδουσι καὶ εἰ ἐκείθεν
 ὠρμῶντο. πόλιν τε γὰρ σφίσις ὑπάρχειν Σάμον οὐκ ἀσθενῇ,
 ἀλλ' ἢ παρ' ἐλάχιστον δὴ ἦλθε τὸ Ἀθηναίων κράτος τῆς θα-
 λάσσης, ὅτε ἐπολέμησεν, ἀφελέσθαι, τοὺς τε πολεμίους ἐκ
 τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἀμυνεῖσθαι οὐπερ καὶ πρότερον. καὶ δυνα-
 5 τώτεροι εἶναι σφεῖς, ἔχοντες τὰς ναῦς, πορίζεσθαι τὰ ἐπιτή-
 καθημένους καὶ πρότερον αὐτοὺς κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ
 ἔσπλου, καὶ νῦν ἐς τοιοῦτον καταστήσονται μὴ βουλομένων
 σφίσι πάλιν τὴν πολιτείαν ἀποδοῦναι, ὥστε αὐτοὶ δυνατώτεροι
 εἶναι εἰργεῖν ἐκείνους τῆς θαλάσσης ἢ ὑπ' ἐκείνων εἰργεσθαι.
 6 βραχὺ τέ τι εἶναι καὶ οὐδενὸς ἄξιον, ὥς πρὸς τὸ περιγίγνεσθαι
 τῶν πολεμίων ἢ πόλις σφίσι χρήσιμος ἦν, καὶ οὐδὲν ἀπολω-
 λεκέναι, οἳ γε μῆτε ἀργύριον εἶχον ἔτι πέμπειν, ἀλλ' αὐτοὶ
 ἐπορίζοντο οἱ στρατιῶται, μῆτε βούλευμα χρηστόν, οὐπερ ἔνεκα
 πόλις στρατοπέδων κρατεῖ. ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις τοὺς μὲν

3. αὐτῶν zuerst Bekk. Vulg. αὐ-
 τῶν. Der Genet. hängt von ἀφέ-
 στηκε ab.

4. ἐχόντων σφῶν — ἀναγκάσειν.
 Ueber diesen Gebrauch des gen.
 abs. zu 3, 13, 7. — ὁμοίως verb.
 mit καί: pariter — ac. — ἐκείθεν,
 ἐξ Ἀθηνῶν. — παρ' ἐλάχιστον κτέ.
 zu 3, 49, 4. — ἐπολέμησεν. 1,
 115 ff. — τοὺς πολεμίους ist Obj.
 — ἀμυνεῖσθαι V. Vulg. ἀμύνεσθαι,
 von Herwerden entschieden ver-
 worfen. — οὐπερ = ἐξ οὐπερ. zu
 1, 28, 2.

5. ἑαυτοὺς δέ Conj. von Haacke
 für ἑαυτοὺς τε. Ueb. καὶ — δέ
 zu 1, 132, 4. — προκαθημένους,
 sc. τῶν Ἀθ. In προ- liegt die Be-
 deutung des Schutzes. — αὐ-
 τοὺς, die Ath. in der Stadt. Der
 Sinn des Ganzen: ohne die Flotte
 zu Samos würde der Feind schon
 längst den Peiräeus besetzt haben.
 — τοιοῦτον V. Vulg. τοσοῦτον. —
 καταστήσονται mitten unter Infini-
 tiven in der orat. obl. ist unglaubl.

Es wird entw. ὅτι nach νῦν einzu-
 fügen (vgl. 5, 65, 5. 8, 50, 5 καὶ
 νῦν ὅτι), oder καταστήσειν zu lesen
 sein. Letzteres gäbe den von Kr.
 geforderten Sinn: sie würden die
 Ath. in der Stadt, wenn diese ihnen
 nicht die (demokrat.) Verfassung
 wieder geben wollten, in eine
 solche Lage versetzen. Dobr. will
 καταστήσεσθαι. — δυνατώτεροι V.
 Vulg. wenig passend καὶ δυνατώ-
 τεροι. — ὑπ' ἐκείνων εἰργεσθαι ist
 in die Abhängigkeit von δυνατώ-
 τεροι εἶναι gezogen, obwohl es
 logisch nicht mehr dazu gehört;
 also eine Art Attract. v. 3, 33, 3.
 5, 72, 1. 6, 87, 4.

6. οὐδὲν — οἳ γε, sie hätten
 nichts verloren an denen,
 welche ja. vgl. zu 2, 44, 2. —
 εἶχον ἔτι V. Vulg. ἔτι εἶχον. —
 ἀλλ' — στρατιῶται. Ueb. die An-
 fügung an den Relativsatz zu 1,
 122, 3. Das Glied erscheint da-
 durch fast parenthetisch. v. 4, 89,
 1. — ἐν τούτοις, in dieser Hin-
 sicht, in Bezug auf nützliche Be-

ἡμαρτηκέναι τοὺς πατέρας νόμους καταλύσαντας, αὐτοὶ δὲ σώξιν καὶ ἐκείνους πειράσασθαι προσαναγκάζειν. ὥστε οὐδὲ τούτους, οἵπερ ἂν βουλευοίεν τι χρηστόν, παρὰ σφίσι χείρους εἶναι. Ἀλκιβιάδην τε, ἣν αὐτῷ ἄδειάν τε καὶ κάθοδον ποιήσωσιν, ἄσμενον τὴν παρὰ βασιλέως ξυμμαχίαν παρέξειν. τό τε μέγιστον, ἣν ἀπάντων σφάλλωνται, εἶναι αὐτοῖς τοσοῦτον ἔχουσι ναυτικὸν πολλὰς τὰς ἀποχωρήσεις ἐν αἷς καὶ πόλεις καὶ γῆν εὐρήσουσιν.

77. Τοιαῦτα ἐν ἀλλήλοις ἐκκλησιάσαντες καὶ παραθαρσύναντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ τοῦ πολέμου παρεσκευάζοντο οὐδὲν ἥσσον. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμψθέντες ἐς τὴν Σάμον οἱ δέκα πρεσβευταί, ὡς ταῦτα ἐν τῇ Ἀήλῳ ἤδη ὄντες ἤσθοντο, ἡσύχαζον αὐτοῦ.

78. Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ ναυτικῷ στρατιῶται κατὰ σφᾶς αὐτοὺς διεβῶν ὡς ὑπὸ τε Ἀστυόχου καὶ Τισσαφέρους φθείρεται τὰ πράγματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος οὔτε πρότερον ναυμαχεῖν, ἕως ἔτι αὐτοὶ τε ἔρρωντο μᾶλλον καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων ὀλίγον ἦν, οὔτε νῦν, ὅτε στασιάζειν τε λέγονται καὶ αἱ νῆες αὐτῶν οὐδέπω ἐν τῷ αὐτῷ εἰσιν, ἀλλὰ τὰς παρὰ Τισσαφέρους Φοινίσσας ναῦς μένοντες, ἄλλως ὄνομα καὶ οὐκ ἔργον, κινδυνεύσειν διατριβῆναι· τὸν δ' αὖ Τισσαφέρην τὰς τε ναῦς ταύτας οὐ κομίζειν, καὶ τροφὴν ὅτι οὐ ξυνεχῶς οὐδ' ἐντελῇ διδούς κακοῖ τὸ ναυτικόν. οὐκ οὐκ ἔφασαν χρῆναι μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ ναυμαχεῖν. καὶ μάλιστα οἱ Συρακόσιοι ἐνῆγον.

schlüsse. — προσαναγκάζειν, sc. σώξιν τοὺς πατέρας νόμους, d. h. die demokratische Verfassung. — ὥστε οὐδὲ — εἶναι. Da der Inf. hier nicht wegen ὥστε, sondern wegen der orat. obl. steht, so ist οὐδέ die regelmässige Negat. Eben so 5, 40, 2, wo Poppo (grosse Ausg.) Beispiele aus and. Schriftst. citiert. — ἂν βουλευοίεν gehört zusammen.

77. οἱ δέκα πρ. C. 72.

78. ὑπὸ τε V. u. noch ein Cod. Vulg. ohne τέ. — οὐδέπω mit Be-

ziehung auf das im folg. Cap. Erzählte. — ἀλλὰ — κινδυνεύσειν noch von διεβῶν abhäng. — ἄλλως ὅ., nichts als ein N., ein blosser N. — τὸν δ' αὖ T. Anstatt ein dem Participialsatzes τοῦ μὲν οὐκ ἐθέλοντος κτέ. entsprechendes Glied zu bilden, wird in den Acc. c. Inf. übergegangen. zu 3, 94, 3. — τροφὴν ὅτι. Wechsel der Rede, mit einem Hyperbaton der Conj. verbunden, wie 86, 3. 89, 1. 5, 65, 5 u. a. — ναυμαχεῖν V. Vulg. διαναυμαχεῖν. Dieselbe Differenz 79, 6.

79. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ ξύμμαχοι καὶ ὁ Ἀστυόχος τὸν θροῦν, καὶ δόξαν αὐτοῖς ἀπὸ ξυνόδου ὥστε διανανμαχεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς ἢ ἐν τῇ Σάμῳ ταραχὴ, ἄφαντες ταῖς ναυσὶ πάσαις, οὔσαις δώδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς Μιλησίους πεξῇ κελεύσαντες ἐπὶ τῆς Μυκάλης παριέναι ἔπλεον
 2 ὡς πρὸς τὴν Μυκάλην. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ταῖς ἐν Σάμῳ ναυσὶ, δύο καὶ ὀγδοήκοντα, αἱ ἔτυχον ἐν Γλανύκῃ τῆς Μυκάλης ὁμοῦσαι (διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἢ Σάμος τῆς ἡπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην), ὡς εἶδον τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς προσπλεύσας, ὑπεχώρησαν ἐς τὴν Σάμον, οὐ νομίσαντες τῷ
 3 πλήθει διακινδυνεῦσαι περὶ τοῦ παντὸς ἱκανοὶ εἶναι. καὶ ἅμα (προήσθοντο γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Μιλήτου ναυμαχησείοντας) προσεδέχοντο καὶ τὸν Στρομβιχίδην ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου σφίσι ταῖς ἐκ τῆς Χίου ναυσὶν ἐπ' Ἀβύδου ἀφικομέναις προσ-
 4 βοηθήσειν· προὔπέμπετο γὰρ αὐτῷ ἄγγελος. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐπὶ τῆς Σάμου ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καταπλεύσαντες ἐπὶ τῆς Μυκάλης ἐστρατοπεδεύσαντο καὶ τῶν
 5 Μιλησίων καὶ τῶν πλησιοχώρων ὁ πεξός. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μελλόντων αὐτῶν ἐπιπλεῖν τῇ Σάμῳ ἀγγέλλεται ὁ Στρομβιχίδης ταῖς ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶν ἀφιγμένος· καὶ εὐ-
 6 θὺς ἀπέπλεον πάλιν ἐπὶ τῆς Μιλήτου. οἱ δ' Ἀθηναῖοι προσγενομένων σφίσι τῶν νεῶν ἐπίπλουν αὐτοὶ ποιοῦνται τῇ Μιλήτῳ ναυσὶν ὀκτὼ καὶ ἑκατόν, βουλόμενοι ναυμαχῆσαι· καὶ ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἀντανήγετο, ἀπέπλευσαν πάλιν ἐς τὴν Σάμον.

80. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τοῦτο εὐθὺς οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἀθρόαις ταῖς ναυσὶν οὐκ ἀξιόμαχοι νομίσαντες εἶναι οὐκ ἀντανήγροντο, ἀπορήσαντες ὁπόθεν τοσαύταις ναυσὶ χρήματα ἔξουσιν, ἄλλως τε καὶ Τισσαφέρους κακῶς διδόν-

79. 1. δόξαν. zu 1, 74, 1. — ὥστε wird oft gesetzt nach Vbis, die gewöhnlicher den blossen Inf. nach sich haben. Sehr ähnl. 81, 1. B. 140, 4.

2. δύο zwei gute Hh. Vulg. δυοῖν, das Th. nur mit dem Dual verbindet. zu 5, 84, 1. — προσπλεύσας V. Vulg. ἐπιπλεύσας.

3. ἐκ τῆς Μιλ. gehört zu προήσθοντο. — ἐπ' Ἀβύδου scheint

statthaft zu sein (zu 1, 60, 3), doch haben drei gute Codd. ἐπ' Ἀβύδου. Aber auch §. 4 steht ἐπὶ τῆς Μυκάλης bei einem Vb. des Anlangens.

4. προὔπέμπετο Emend. von Bauer. Die Codd. theils προὔπεμπετο, theils προὔπεμπετο.

6. ναυμαχῆσαι. zu 78.

80. 1. ἀθρόαις ταῖς ν., mit ihren versammelten Sch.,

τος, ἀποστέλλουσιν ὡς τὸν Φαρνάβαζον, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶ-
τον ἐκ τῆς Πελοποννήσου προσετάχθη, Κλέαρχον τὸν Ῥαμ-
φίου ἔχοντα ναῦς τεσσαράκοντα. ἐπεκαλεῖτό τε γὰρ αὐτοὺς 2
ὁ Φαρνάβαζος καὶ τροφὴν ἐτοιμος ἦν παρέχειν, καὶ ἅμα καὶ
τὸ Βυζάντιον ἐπεκηρυκεύετο αὐτοῖς ἀποστῆναι. καὶ αἱ μὲν 3
τῶν Πελοποννησίων αὐταὶ νῆες ἀπάρασαι ἐς τὸ πέλαγος, ὅπως
λάθοιεν ἐν τῷ πλῶ τοὺς Ἀθηναίους, χειμασθεῖσαι, καὶ αἱ
μὲν Ἀήλου λαβόμεναι αἱ πλείους μετὰ Κλέαρχον καὶ ὕστερον
πάλιν ἐλθοῦσαι ἐς Μίλητον (Κλέαρχος δὲ κατὰ γῆν αὐτῆς ἐς
τὸν Ἑλλήσποντον κομισθεὶς ἦρχεν), αἱ δὲ μετὰ Ἑλλῆξον τοῦ
Μεγαρέως στρατηγοῦ δέκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον διασωθεῖσαι
Βυζάντιον ἀφιστᾶσιν. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ ἐκ τῆς Σάμου πέμ- 4
πουσιν αἰσθόμενοι νεῶν βοήθειαν καὶ φυλακὴν ἐς τὸν Ἑλ-
λήσποντον, καὶ τις καὶ ναυμαχία βραχεῖα γίνεται πρὸ τοῦ
Βυζαντίου ναυσὶν ὀκτὼ πρὸς ὀκτὼ.

81. Οἱ δὲ προσεστώτες ἐν τῇ Σάμῳ καὶ μάλιστα Θρασύ-
βουλος, αἰεὶ τε τῆς αὐτῆς γνώμης ἐχόμενος, ἐπειδὴ μετέστησε
τὰ πράγματα, ὥστε κατὰγειν Ἀλκιβιάδην, καὶ τέλος ἐπ' ἐκ-
κλησίας ἐπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ψηφισαμένων
αὐτῶν Ἀλκιβιάδην ἀθοδον καὶ ἄδειαν πλεύσας ὡς τὸν Τισ-
σαφέρην κατῆγεν ἐς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων
μόνην σωτηρίαν, εἰ Τισσαφέρην αὐτοῖς μεταστήσειεν ἀπὸ
Πελοποννησίων. γενομένης δὲ ἐκκλησίας τὴν τε ἰδίαν ξυμ- 2
φορὰν τῆς φυγῆς ἐπητιάσατο καὶ ἀνωλοφύρατο ὁ Ἀλκιβιάδης,
καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν πολλὰ εἰπὼν ἐς ἐλπίδας αὐτοῦς οὐ
σμικρὰς τῶν τε μελλόντων καθίστη, καὶ ὑπερβάλλον ἐμεγά-
λυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρει, ἵνα οἱ τε

verb. mit ἀντανήγοντο. — τὸ πρῶ-
τον. C. 8, 2. v. 39, 2.

3. αὐταί. Ueb. diese Stellung
K. 50, 11, 20. — αἱ μὲν — Μίλη-
τον. Diesem Subj. fehlt das Prä-
dic., da Βυζάντιον ἀφιστᾶσιν offen-
bar nur zu αἱ δὲ — διασωθεῖσαι
gehört. Die Constr. ist also anakoluthisch — wohl wieder infolge der
mangelnden Feile. — αἱ πλείους
appositiv zu αἱ μὲν.

81. 1. αἰεὶ τε κτέ. Uebergang
aus dem Partic. in das vb. fin. zu
2, 29, 3. τέ u. καὶ zu tilgen, wie

einige Kritiker wollen, wäre zwar
ein bequemes, aber nicht billigens-
werthes Mittel. Eher möchte ich,
wenn durchaus eine Aenderung
nöthig wäre, ἐπεισε in πείσας ver-
wandeln (die besten Codd. haben
ἐπεισαν). — ὥστε κατ. zu 79, 1. —
ἐπ' ἐκκλησίας in dieser Weise
wohl nur bei Spätern. — ἐπεισε.
Wegen des Singul. zu 4, 72, 4.

2. ἐς ἐλπίδας V. Vulg. ἐς ἐλπί-
δας γε. — σμικρὰς V. Vulg. μι-
κρὰς zu 4, 13, 4. — παρὰ τῷ T.
ohne Art. angeschlossen, da δύ-
ναμις hier seine verbale Natur be-

οἰκοὶ τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῦντο αὐτὸν καὶ μᾶλλον αἰ
 ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν, καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐ-
 τὸν ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλείον θαρσοῖεν, οἳ τε πολέμιοι τῷ
 Τισσαφέρνῃ ὡς μάλιστα διαβάλλοντο καὶ τῶν ὑπαρχουσῶν
 3 ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν. ὑπισχνεῖτο δ' οὖν τὰδε μέγιστα ἐπι-
 κομπῶν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὡς Τισσαφέρνῃς αὐτῷ ὑπέδεξατο ἢ
 μὴν, ἕως ἂν τι τῶν ἑαυτοῦ λείπηται, ἣν Ἀθηναίοις πιστεύσῃ,
 μὴ ἀπορήσειν αὐτοὺς τροφῆς, οὐδ' ἣν δέῃ τελευτῶντα τὴν
 ἑαυτοῦ στρωμνὴν ἐξαργυρίσαι, τὰς τε ἐν Ἀσπένδῳ ἥδη οὔσας
 Φοινίκων ναῦς κομεῖν Ἀθηναίοις καὶ οὐ Πελοποννησίοις·
 πιστεῦσαι δ' ἂν μόνως Ἀθηναίοις, εἰ αὐτὸς κατελθὼν αὐτῷ
 ἀναδέξαίτο.

82. Οἱ δ' ἀκούσαντες ταῦτά τε καὶ ἄλλα πολλὰ στρατη-
 γόν τε αὐτὸν εὐθύς εἶλοντο μετὰ τῶν προτέρων καὶ τὰ πρά-
 γματα πάντα ἀνέτιθεσαν, τὴν τε παραντίκα ἐλπίδα ἑκαστος
 τῆς τε σωτηρίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων τιμωρίας οὐδενὸς
 ἂν ἡλλάξαντο, καὶ ἐτοιμοὶ ἥδη ἦσαν κατὰ τὸ αὐτίκα τοὺς τε
 παρόντας πολεμίους ἐκ τῶν λεχθέντων καταφρονεῖν καὶ πλεῖν
 2 ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ. ὁ δὲ τὸ μὲν ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν τοὺς ἐγ-
 γυτέρω πολεμίους ὑπολιπόντας καὶ πάνν διεκώλυσε πολλῶν
 ἐπειρομένων, τὰ δὲ τοῦ πολέμου πρῶτον ἔφη, ἐπειδὴ καὶ
 3 στρατηγὸς ἦρητο, πλεύσας ὡς Τισσαφέρνῃν πράξειν. καὶ ἀπὸ
 ταύτης τῆς ἐκκλησίας εὐθύς ὄχρετο, ἵνα δοκῇ πάντα μετ' ἐκεί-
 νου κοινοῦσθαι, καὶ ἅμα βουλόμενος αὐτῷ τιμιώτερός τε
 εἶναι καὶ ἐνδείκνυσθαι ὅτι καὶ στρατηγὸς ἥδη ἦρηται καὶ εὖ
 καὶ κακῶς οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸν ἥδη ποιεῖν. ξυνέβαινε δὲ τῷ

wahrt: Geltung, Einfluss. zu 1, 18, 1. — Zum Verständniss der Gliederung dieser Periode beachte man genau, welche von den τέ u. καὶ sich entsprechen und welche nicht. — αἱ ξυνωμοσίαι διαλ. Trotzdem dass Alkibiades früher mit Hülfe der politischen Clubs zurückzukehren hoffte (48, 4), arbeitete er doch jetzt auf die Auflösung derselben hin, da die in Athen ohne ihn ans Ruder gelangte Oligarchie ihn nicht zurückgerufen hatte (63, 4. 70, 1).

3. δ' οὖν. zu 6, 56, 1. — οὐδ' ἣν — ἐξαργυρίσαι. Aehnliche Be-theuerungen Xen. Hell. 1, 5, 3.

Anab. 7, 5, 5. — Zu πιστεῦσαι δ' ἂν ist aus ὑπισχνεῖτο zu entnehmen ἔλεγε. — μόνως hat Thuk. nur hier, doch Xenophon u. Platon an je zwei Stellen nach Steph. Thes. — εἰ — ἀναδέξαίτο, wenn er selbst zurückgekehrt (nach Athen) ihm Bürgschaft (für die Ath.) leistete. Die Lesart der Vulg. αὐτός und αὐτῷ ist zwar bei dem grossen Schwanken der Codd. etwas unsicher, doch giebt sie einen unverwerfl. Sinn.

82. 1. καταφρονεῖν mit Acc. zu 6, 34, 9. — καὶ πλεῖν V. Vulg. πλεῖν τε.

Ἀλκιβιάδῃ τῷ μὲν Τισσαφέρνει τοὺς Ἀθηναίους φοβεῖν, ἐκεί-
νοις δὲ τὸν Τισσαφέρην.

83. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐν τῇ Μιλήτῳ πυνθανόμενοι
τὴν Ἀλκιβιάδου κάθοδον, καὶ πρότερον τῷ Τισσαφέρνει ἀπι-
στοῦντες πολλῷ δὴ μᾶλλον ἔτι διεβέβληντο. ξυνηρέχθη γὰρ 2
αὐτοῖς, κατὰ τὸν ἐπὶ τὴν Μίλητον τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν
ὥς οὐκ ἠθέλησαν ἀνταναγαρόντες ναυμαχῆσαι, πολλῷ ἐς τὴν
μισθοδοσίαν τὸν Τισσαφέρην ἀρρωστώτερον γενόμενον καὶ
ἐς τὸ μισεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν πρότερον ἔτι τούτων διὰ τὸν Ἀλκι-
βιάδην ἐπιδεδωκέναι. καὶ ξυνιστάμενοι κατ' ἀλλήλους οἰά- 3
περ καὶ πρότερον οἱ στρατιῶται ἀνελογίζοντο καὶ τινες καὶ
τῶν ἄλλων τῶν ἀξιολόγων ἀνθρώπων καὶ οὐ μόνον τὸ στρα-
τιωτικόν, ὥς οὔτε μισθὸν ἐντελῇ πώποτε λάβοιεν τό τε δι-
δόμενον βραχὺ καὶ οὐδὲ τοῦτο ξυνεχῶς· καὶ εἰ μὴ τις ἢ δια-
ναυμαχῇ ἢ ἀπαλλάξεται ὅθεν τροφὴν ἔξει, ἀπολείψει τοὺς
ἀνθρώπους τὰς ναῦς· πάντων τε Ἀστύοχον εἶναι αἴτιον, ἐπι-
φέροντα ὀργὰς Τισσαφέρνει διὰ ἴδια κέρδη.

84. Ὅντων δ' αὐτῶν ἐν τοιούτῳ ἀναλογισμῷ ξυνηρέχθη
καὶ τοιόσδε τις θόρυβος περὶ τὸν Ἀστύοχον. τῶν γὰρ Συ- 2
ρακοσίων καὶ Θουρίων ὅσῳ μάλιστα καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν τὸ
πλήθος οἱ ναῦται, τοσούτῳ καὶ θρασύτερα προσπεσόντες τὸν
μισθὸν ἀπῆτουν. ὁ δὲ αὐθαδέστερόν τε τι ἀπεκρίνατο καὶ
ἠπέλιψε καὶ τῷ γε Δωριεῖ ξυναγορεύοντι τοῖς ἑαυτοῦ ναύ-
ταις καὶ ἐπανήρατο τὴν βακτηρίαν. τὸ δὲ πλήθος τῶν στρα- 3

3. τῷ Τισσαφέρνει und ἐκείνοις
sind dat. instrum.

83. 2. κατὰ τὸν — ἐπίπλουν. 79,
6. κατὰ ist Emend. von Duker
statt καί. — ὥς nachgestellt. zu
1, 77, 2. — ἀρρωστώτερον, lässiger,
unlustiger. In derselben
Bedeutung ἀρρωστία 3, 15, 2, 7,
47, 1.

3. ἀξιολόγων die besten Codd.,
darunter V. Vulg. ἀξίων λόγον. —
καὶ — στρατιωτικόν ist nach dem
schon Gesagten etwas pleonastisch
u. von Kr. als Glossem verdächtigt.
Doch vgl. Antiphon bei Stob. Floril.
16, 19 εἰσὶ τινες οἱ τὸν παρόντα
μὲν βίον οὐ ζῶσιν, ἀλλὰ παρα-
σκευάζονται πολλὴ σπουδῇ ὥς ἐτε-
ρόν τινα βίον βιωσόμενοι, οὐ τὸν

παρόντα. — εἰ μὴ τις, wenn man
nicht. — ὅθεν — ἔξει bezieht
sich auf das Anerbieten des Phar-
nabazos 80, 2. — ἐπιφέροντα ὀργὰς,
indem er willfährig sei. Der
Schol. führt von dieser sonst nicht
bekannten Phrase ein Beispiel aus
dem Komiker Kratinos an. Sie
klingt an das Homer. ἐπὶ ἧρα φέ-
ρειν an, dem sie auch in der Be-
deutung entspricht. Wegen ὀργὰς
zu 1, 130, 2. — ἴδια κέρδη. 50, 3.

84. 2. καὶ ἐπαν., erhob er so-
gar. Zur Sache: Dieselbe Barsch-
heit des Benehmens wird öfter
gerade von spartanischen Feld-
herren erwähnt (Xen. Hell. 6, 2, 19.
Plut. Them. 11), woraus indess
noch nicht folgt, dass sie den Stock

τιωτῶν ὡς εἶδον, οἷα δὴ ναῦται, ὥρμησαν ἐκραγέστες ἐπὶ τὸν Ἀστυόχον ὥστε βάλλειν· ὁ δὲ προῖδων καταφεύγει ἐπὶ βωμόν τινα. οὐ μέντοι ἐβλήθη γε, ἀλλὰ διελύθησαν ἀπ' ἀλ-
 4 λήλων. ἔλαβον δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ Μιλήτῳ ἐνφοδομημένον τοῦ Τισσαφέρνης φρουρίον οἱ Μιλήσιοι, λάθρα ἐπιπεσόντες, καὶ τοὺς ἐνόντας φύλακας αὐτοῦ ἐκβάλλουσιν. ξυνεδόκει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις ταῦτα, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς Συρα-
 5 κοσίοις. ὁ μέντοι Λίχας οὔτε ἠρέσκετο αὐτοῖς ἔφη τε χρῆναι Τισσαφέρνην καὶ δουλεύειν Μιλησίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ βασιλείᾳ τὰ μέτρια καὶ ἐπιθεραπεύειν, ἕως ἂν τὸν πόλεμον εὖ θῶνται. οἱ δὲ Μιλήσιοι ὠργίζοντό τε αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα, καὶ νόσφ' ὕστερον ἀποθανόντα αὐτὸν οὐκ εἶσαν θάψαι οὐ ἐβούλοντο οἱ παρόντες τῶν Λακεδαιμονίων.

85. Κατὰ δὴ τοιαύτην διαφορὰν ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων πρὸς τε τὸν Ἀστυόχον καὶ τὸν Τισσαφέρνην Μίνδαρος διάδοχος τῆς Ἀστυόχου ναυαρχίας ἐκ Λακεδαιμονος ἐπῆλθε καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ Ἀστυόχος ἀπέπλει.
 2 ξυνέπεμψε δὲ καὶ Τισσαφέρνης αὐτῷ πρεσβευτήν τῶν παρ' ἑαυτοῦ, Γαυλίτην ὄνομα, Κᾶρα δίγλωσσον, κατηγορήσοντα τῶν τε Μιλησίων περὶ τοῦ φρουρίου καὶ περὶ αὐτοῦ ἅμα ἀπολογησόμενον, εἰδὼς τοὺς τε Μιλησίους πορευομένους ἐπὶ καταβολῇ τῇ αὐτοῦ μάλιστα καὶ τὸν Ἑρμοκράτην μετ' αὐτῶν, ὃς ἔμελλε τὸν Τισσαφέρνην ἀποφαίνειν φθείροντα τῶν Πελοποννησίων τὰ πράγματα μετὰ Ἀλκιβιάδου καὶ ἐπαμφοτερί-
 3 ζοντα. ἔχθρα δὲ πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτῷ ἀεί ποτε περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀποδόσεως· καὶ τὰ τελευταῖα φυγόντος ἐκ Συρακουσῶν τοῦ Ἑρμοκράτους καὶ ἐτέρων ἡκόντων ἐπὶ τὰς ναῦς τῶν Συρακοσίων ἐς τὴν Μίλητον στρατηγῶν, Ποτάμιδος καὶ Μύσκωνος καὶ Δημάρχου, ἐνέκειτο ὁ Τισσαφέρνης φνράδι ὄντι ἤδη τῷ Ἑρμοκράτει πολλῷ ἔτι μᾶλλον καὶ κατηγορεῖ ἄλλα τε καὶ ὡς χρήματά ποτε αἰτήσας αὐτὸν καὶ οὐ τυχῶν τὴν

als Insigne ihrer Würde führten, da das Tragen eines Stockes in Sparta allgemeine Sitte war.

3. οἷα δὴ ναῦται. vgl. zu 72, 2.

4. τὸ ἐν Μιλήτῳ κτέ. Tissaphernes hatte also infolge des Vertra-

ges C. 58 ein Castell in Milet angelegt.

5. ἄλλα V. Vulg. δι' ἄλλα.

85. 2. δίγλωσσον. zu 4, 109, 4. — πορευομένων, sc. ἐς Σπάρτην.

3. ἔχθρα δὲ κτέ. 29, 2. 45, 3. „αὐτόν, den Tissaph., αὐτῷ, dem

ἔχθραν οἱ πρόθοιτο. ὁ μὲν οὖν Ἀστύχοις καὶ οἱ Μιλήσιοι καὶ 4
ὁ Ἑρμοκράτης ἀπέπλευσαν ἐς τὴν Λακεδαίμονα· ὁ δὲ Ἀλκι-
βιάδης διεβεβήκει πάλιν ἤδη παρὰ τοῦ Τισσαφρόνους ἐς τὴν
Σάμον.

86. Καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀήλου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πρεσβευ-
ταί, οὓς τότε ἐπεμψαν παραμυθησομένους καὶ ἀναδιδάξοντας
τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ, ἀφικνοῦνται παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου,
καὶ ἐκκλησίας γενομένης λέγειν ἐπεχείρουν. οἱ δὲ στρατιῶται 2
τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ᾔθελον ἀκούειν, ἀλλ' ἀποκτείνειν ἐβόων
τοὺς τὸν δῆμον καταλύοντας· ἔπειτα μέντοι μόλις ἡσυχάσαν-
τες ἤκουσαν. οἱ δ' ἀπήγγελλον ὡς οὔτε ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς 3
πόλεως ἢ μετὰστασις γίγνοιτο, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ, οὐθ' ἵνα
τοῖς πολεμίοις παραδοθῇ (ἐξεῖναι γάρ, ὅτε ἐσέβαλον ἤδη
σφῶν ἀρχόντων, τοῦτο ποιῆσαι), τῶν τε πεντακισχιλίων ὅτι
πάντες ἐν τῷ μέρει μεθέξουσιν, οἳ τε οἰκεοὶ αὐτῶν οὐθ'
ὑβρίζονται, ὥσπερ Χαιρέας διαβάλλων ἀπήγγειλεν, οὔτε κα-
κὸν ἔχουσιν οὐδέν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἕκαστοι
κατὰ χώραν μένουσιν. ἄλλα τε πολλὰ εἰπόντων οὐδὲν μᾶλλον 4
ἐσθήκουν, ἀλλ' ἐχαλέπαινον καὶ γνώμας ἄλλοι ἄλλας ἔλεγον,
μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ πλεῖν. καὶ ἐδόκει Ἀλκιβιάδης
πρῶτον τότε καὶ οὐθενὸς ἔλασσον τὴν πόλιν ὠφελῆσαι· ὥρ-

Hermokr.“ K. — πρόθοιτο eigtl.:
sich vorgesetzt, d. i. gefasst
habe.

86. 1. οἱ ἐκ κτέ. C. 72. 77. —
τότε. 72, 2. — ἀναδιδάξοντας, per-
docturos, nicht dedocturos, was es
allerdings auch bedeuten kann, so-
wie in ἀναπεῖθειν die Präpos. diese
doppelte Kraft hat. Nach P.

2. τοὺς — καταλύοντας. Der
Art. giebt der Rede eine beson-
dere Lebhaftigkeit: man glaubt
den Schimpfnamen selbst zu hören.
Sammlung ähnlicher Stellen bei
Hünnekes a. a. O. S. 33.

3. γίγνοιτο V. (mehrere der sonst
besten Hh. γίνεται). Vulg. γένοιτο.
Gut bemerkt Kr., dass es ihnen
vorthellhaft war, sie als eine noch
nicht vollendete Thatsache vorzu-
stellen. — οὐθ' ἵνα. Wohl richtig
verm. Poppo οὐδ' ἵνα, damit dem

οὔτε erst τῶν τε πεντακ. entspreche
u. die Gliederung mit 72, 1 stimme.
— ἐξεῖναι, es hätte frei ge-
standen. Natürl. ohne ἄν, da
man in directer Rede sagt ἐξῆν,
nicht ἐξῆν ἄν. B. 139, 13. — ἐσέ-
βαλον für das gewöhnlichere προσέ-
βαλον. zu 4, 25, 8. Zur Sache 71,
1. 2. — τῶν τε — μεθέξουσιν, dass
Alle abwechselnd zu den
Fünftausend gehören würden.
Die wahre Intention der Partei-
händler war freilich eine wesentl.
andere: 65, 3. Ueb. den Wechsel
der Conj. u. deren Stellung zu
C. 78. — αὐτῶν, τῶν ἐν Σάμῳ. —
ἀπήγγειλεν. 74, 3.

4. πρῶτον. Die Herausg. sind
uneinig, ob es bedeutet „zuerst“
oder „vorzüglich“ (auch 68, 4 der-
selbe Zweifel). Ich möchte mich
mit Kr. für das Erstere entschei-
den. Uebrigens haben d. meisten

- μημένων γὰρ τῶν ἐν Σάμῳ Ἀθηναίων πλεῖν ἐπὶ σφᾶς αὐτούς, ἐν ᾧ σαφέστατα Ἰωνίαν καὶ Ἑλλήσποντον εὐθὺς εἶχον οἱ πολέμιοι, κωλυτὴς γενέσθαι. καὶ ἐν τῷ τότε ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἂν ἱκανὸς ἐγένετο κατασχεῖν τὸν ὄχλον, ἐκεῖνος δὲ τοῦ τ' ἐπίπλου ἔπαινε καὶ τοὺς ἰδίᾳ τοῖς πρέσβεσιν ὀργιζομένους
- 6 λαιδορῶν ἀπέτρεπεν. αὐτὸς δὲ ἀποκρινάμενος αὐτοῖς ἀπέπεμπε, ὅτι τοὺς μὲν πεντακισχιλίους οὐ κωλύει ἄρχειν, τοὺς μὲντοι τετρακοσίους ἀπαλλάσσειν ἐκέλευεν αὐτούς καὶ καθίσταται τὴν βουλὴν ὥσπερ καὶ πρότερον, τοὺς πεντακοσίους· εἰ δὲ ἐς εὐτέλειάν τι ξυντέμνηται, ὥστε τοὺς στρατευομένους
- 7 μᾶλλον ἔχειν τροφήν, πάνυ ἐπαινεῖν. καὶ τὰλλα ἐκέλευεν ἀντέχειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς πολέμοις· πρὸς μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς σωζομένης τῆς πόλεως πολλὴν ἐλπίδα εἶναι καὶ ξυμβῆναι, εἰ δὲ ἅπαξ τὸ ἕτερον σφαλῆσεται, ἢ τὸ ἐν Σάμῳ ἢ κείνοι, οὐδὲ ὅτῳ διαλλαγῆσεται τις ἔτι ἐσσεῖσθαι.
- 8 Παρῆσαν δὲ καὶ Ἀργεῖων πρέσβεις, ἐπαγγελλόμενοι τῷ ἐν τῇ Σάμῳ τῶν Ἀθηναίων δῆμῳ ὥστε βοηθεῖν· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἐπαινέσας αὐτοὺς καὶ εἰπὼν, ὅταν τις καλῇ, παρῆναι, οὕτως ἀπέπεμπε. ἀφίκοντο δὲ οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Παράλων, οἱ τότε ἐτάχθησαν ἐν τῇ στρατιωτίδι νηὶ ὑπὸ τῶν τετρακοσίων περιπλεῖν Εὐβοίαν, καὶ ἄγοντες Ἀθηναίων ἐς Λακεδαιμόνα ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμπτοὺς πρέσβεις, Λαισποδίαν καὶ Ἀριστοφῶντα καὶ Μελησίαν, ἐπειδὴ ἐγένοντο πλείοντες κατ' Ἄργος, τοὺς μὲν πρέσβεις ξυλλαβόντες τοῖς Ἀργείοις παρέδοσαν ὡς τῶν οὐχ ἡκιστα καταλυσάντων τὸν δῆμον ὄντας, αὐτοὶ δὲ οὐκέτι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀφίκοντο, ἀλλ'

Hh. u. d. Vulg. πρῶτος. — ἐπὶ σφᾶς αὐτούς, d. h. gegen die Stadt Athen. — ἐν ᾧ, in welchem Falle. v. 6, 55, 3, durch welche Stelle hier das blossе εἶχον geschützt zu sein scheint, obschon sonst Dobree's Conj. σαφέστατ' ἂν, von Herw. gebilligt, ansprechend ist; vgl. Demosth. Olynth. 1, 8. — γενέσθαι, sc. ἐδόκει. zu 1, 25, 4.

5. λαιδορῶν. Ansprechend verm. Madvig λαιδοριῶν.

6. ἀπέπεμπε. zu 1, 26, 1. Hier wieder so §. 8. — ἀπαλλάσσειν ἐκέλευεν V. Vulg. ἐκέλευεν ἀπαλλάσσειν. Man sollte übrigens für ἐκέλευεν vielmehr δέοι erwarten

oder wenigstens κελύει, aber vgl. zu 1, 7. — ἐς — ξυντέμνηται. zu 7, 36, 2. 87, 1. — Zu ἐπαινεῖν ist statt ἐκέλευε bloss ἔφη zu denken.

7. πρὸς — σφᾶς αὐτούς, mit sich selbst, d. i. die Ath. unter sich. — ἢ κείνοι V. Vulg. ἢ ἐκεῖνο. Die Form κείνος findet sich nach ἢ auch sonst im Atticismus.

8. δὲ καὶ mit Beziehung auf §. 1.

9. τότε. 74, 2. — πεμπτοὺς haben fast alle Codd. in πέμποναι corrumpt. — ἐπειδὴ. Vulg. u. d. Hh. οἱ ἐπειδὴ, von Reiske emend. — οὐχ ἡκιστα Litotes. — οὐκέτι, nicht wieder.

ἄγοντες ἐκ τοῦ Ἀργους ἐς τὴν Σάμον τοὺς πρέσβεις ἀφικνουῦν-
ται ἥπερ εἶχον τριήρει.

87. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Τισσαφέρους, κατὰ τὸν καιρὸν
τοῦτον ἐν ᾧ μάλιστα διὰ τε τὰλλα καὶ διὰ τὴν Ἀλκιβιάδου
κάθοδον ἤχθοντο αὐτῷ οἱ Πελοποννήσιοι ὡς φανερώς ἤδη
ἀπτικίζοντι, βουλόμενος, ὡς ἐδόκει δῆ, ἀπολύεσθαι πρὸς
αὐτοὺς τὰς διαβολάς, παρεσκευάζετο πορεύεσθαι ἐπὶ τὰς
Φοινίσσας ναῦς ἐς Ἀσπενδον, καὶ τὸν Λίχαν ξυμπορεύεσθαι
ἐκέλευε· τῇ δὲ στρατιᾷ προστάξιν ἐφη Ταμῶν ἑαυτοῦ ὕπαρ-
χον, ὥστε τροφὴν ἐν ὅσῳ ἂν αὐτὸς ἀπῇ διδόναι. λέγεται δὲ 2
οὐ κατὰ ταῦτό, οὐδὲ ῥᾶδιον εἰδέναι τίμη γνώμη παρῆλθεν ἐς
τὴν Ἀσπενδον καὶ παρελθὼν οὐκ ἤγαγε τὰς ναῦς. ὅτι μὲν 3
γὰρ αἱ Φοίνισσαι νῆες ἐπτὰ καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν
μέχρι Ἀσπένδον ἀφίκοντο σαφές ἐστι· διότι δὲ οὐκ ἤλθον
πολλαχῇ εἰκάζεται. οἱ μὲν γὰρ ἵνα διατρίβῃ ἀπελθόν, ὥσπερ
καὶ διενεοῖτο, τὰ τῶν Πελοποννησίων (τροφὴν γοῦν οὐδὲν
βέλτιον, ἀλλὰ καὶ χειρόν ὁ Ταμῶς, ᾧ προσετάχθη, παρεῖ-
χεν), οἱ δὲ ἵνα τοὺς Φοίνικας προαγαγὼν ἐς τὴν Ἀσπενδον
ἐκχηματίσαιτο ἀφείς (καὶ γὰρ ὡς αὐτοῖς οὐδὲν ἐμελλε χρή-
σεσθαι), ἄλλοι δ' ὡς καταβοῆς ἔνεκα τῆς ἐς Λακεδαίμονα, τὸ
λέγεσθαι ὡς οὐκ ἀδικεῖ, ἀλλὰ καὶ σαφῶς οἴχεται ἐπὶ τὰς ναῦς
ἀληθῶς πεπληρωμένας. ἐμοὶ μέντοι δοκεῖ σαφέστατον εἶναι 4

87. 1. καὶ διὰ τὴν V. Vulg. καὶ
τὴν. — τὸν Λίχαν. Dessen Intimi-
tät mit Tissaphernes gieng schon
aus 84, 5 hervor.

3. οἱ μὲν γὰρ, sc. εἰκάζονται, was
sich aus εἰκάζεται leicht entneh-
men lässt. Umgekehrt wird auch
aus dem Activ das Passiv ergänzt:
zu 6, 79, 1. Zu εἰκάζονται ist übri-
gens hinzuzudenken αὐτὸν οὐκ ἀγα-
γεῖν τὰς ναῦς. — διατρίβῃ, auf-
reibe, zu Grunde richte. —
διενεοῖτο. 46, 5. — ᾧ προσετάχθη,
sc. τροφὴν παρέχειν. Also andere
Constr. als §. 1. — ἐκχηματίσαιτο.
Vorher διατρίβῃ. zu 3, 22, 8. —
Zur Sache: Eben für die Entlas-
sung sollten sie Geld zahlen, und
um sie dazu um so geneigter zu
machen, liess er sie so weit vor-
rücken, dass sie nothwendig glau-

ben mussten, es sei Ernst. — καὶ
γὰρ ὥς, denn auch so, trotzdem
dass er sie so weit hatte vorrücken
lassen. — αὐτοῖς, τοῖς Φοίνιξι. —
ἄλλοι δ' ὥς, sc. οὐκ ἤγαγε τὰς
ναῦς. — τὸ λέγεσθαι κτῆ. ist der
Inhalt der καταβοῆς, welches hier
weder Anklage gegen Tissaph., wie
ἐνεκα zeigt, noch „Anklage von
Seiten des Tissaph. gegen die Ver-
läumdungen der Peloponnesier“
(Kr.), wogegen der ganze Zusam-
menhang spricht, sondern nur Ruf,
Leumund des Tissaph. bedeuten
kann. Wegen der Anfängung von
τὸ λέγεσθαι zu 7, 36, 5 (die drei
betr. Stellen scheinen sich gegen-
seitig zu schützen). P. schreibt
nach eigener Conj. τοῦ λέγεσθαι,
vier Hh. (auch V.) geben sinnlos
τῷ λέγεσθαι.

τριβῆς ἔνεκα καὶ ἀνακωχῆς τῶν Ἑλληνικῶν τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀγαγεῖν, φθορᾶς μὲν, ἐν ὅσῳ παρήει ἐκείσε καὶ διέμελλεν, ἀνισώσεως δέ, ὅπως μηδετέρους προσθήμενος ἰσχυροτέρους ποιήσῃ, ἐπεὶ, εἶγε ἐβουλήθη, διαπολεμῆσαι ἂν ἐπιφανὲς δῆπου οὐκ ἐνδοιαστῶς· κομίσας γὰρ ἂν Λακεδαιμονίοις τὴν νίκην κατὰ τὸ εἶκός ἔδωκεν, οἳ γε καὶ ἐν τῷ παρόντι ἀντι-
 5 πάλως μᾶλλον ἢ ὑποδεστέρεως τῷ ναυτικῷ ἀνθώρουν. κα-
 ταφωρᾶ δὲ μάλιστα καὶ ἦν εἶπε πρόφασιν οὐ κομίσας τὰς ναῦς. ἔφη γὰρ αὐτὰς ἐλάσσους ἢ ὅσας βασιλεὺς ἔταξε ξυλλε-
 γῆναι· ὁ δὲ χάριν ἂν δῆπου ἐν τούτῳ μεῖζω ἔτι ἔσχεν, οὔτε ἀναλώσας πολλὰ τῶν βασιλείας, τὰ τε αὐτὰ ἀπ' ἐλασσόνων
 6 πράξας. ἐς δ' οὖν τὴν Ἀσπένδον ἦτινι δὴ γνώμη ὁ Τισσαφέρ-
 νης ἀφικνεῖται καὶ τοῖς Φοίνιξι ξυγγίγνεται· καὶ οἱ Πελοπον-
 νήσιοι ἐπεμψαν ὥς ἐπὶ τὰς ναῦς κελεύσαντος αὐτοῦ Φίλιππον
 ἄνδρα Λακεδαιμόνιον δύο τριήρεσιν.

88. Ἀλκιβιάδης δὲ ἐπειδὴ καὶ τὸν Τισσαφέρην ἥσθετο παριόντα ἐπὶ τῆς Ἀσπένδον, ἔπλει καὶ αὐτὸς λαβὼν τρεῖς καὶ δέκα ναῦς, ὑποσχόμενος τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ ἀσφαλῆ καὶ μεγάλην χάριν (ἣ γὰρ αὐτὸς ἄξιν Ἀθηναίοις τὰς Φοινίσσας ναῦς ἢ Πελοποννησίους γε κωλύσειν ἐλθεῖν), εἰδὼς, ὥς εἰκός, ἐκ πλείονος τὴν Τισσαφέρην γνώμην ὅτι οὐκ ἄξιν ἔμελλε, καὶ βουλόμενος αὐτὸν τοῖς Πελοποννησίοις ἐς τὴν ἑαυτοῦ καὶ Ἀθηναίων φιλίαν ὥς μάλιστα διαβάλλειν, ὅπως μᾶλλον δι' αὐτὸ σφίσιν ἀναγκάζοιτο προσχωρεῖν. καὶ ὁ μὲν ἄρας εὐθὺς τῆς Φασήλιδος καὶ Καύνου ἄνω τὸν πλοῦν ἐποιεῖτο.

4. τριβῆς wird nachher ersetzt durch φθορᾶς (woraus sich die Bedeutung ergibt), sowie ἀνακωχῆς (über welches Wort zu 1, 40, 4) durch ἀνισώσεως. — διαπολεμῆσαι ἂν Conj. von Dobree. Vulg. ohne ἂν und das Komma nach διαπολεμῆσαι gesetzt. Wenn mit zugefügtem ἂν der Gedanke erträgl. erscheint, so ist doch der richtige Wortlaut gewiss noch nicht hergestellt. Die Varianten der hier sehr verdorbenen Hh. geben nichts Brauchbares. Krügers Verfahren ist zu gewaltsam und doch ohne befriedigendes Resultat. Herwerden, ἂν mit Dobr. einsetzend, streicht ἐπιφανές. Madvig will Dobree's

Conj. mit der von Reiske ἐπιφανείς verbinden und den Inf. noch von δοκεῖ abhängen lassen — Alles mehrfach bedenklich. — ἀντιπάλως, das Adv., hat Thuk. nur hier.

5. In ἦν εἶπε πρόφασιν ist das Subj. zu καταφωρᾶ enthalten, = ἡ πρόφασις ἦν εἶπε. — χάριν ἂν — ἔσχε, er hätte sich Dank erworben.

6. δ' οὖν. zu 6, 56, 1.

88. ἐς τὴν — φιλίαν, hinsichtl. wegen der Freundschaft. — σφίσι, τοῖς Ἀθ. — τῆς Φασήλιδος καὶ Κ. Zuerst gelangte er nach Kaunos u. dann nach Phaselis. Ueb. die Stellung zu 3, 29, 1. — ἄνω, ostwärts.

89. Οἱ δ' ἐκ τῆς Σάμου ἀπὸ τῶν τετρακοσίων πεμφθέν-
τες πρέσβεις ἐπειδὴ ἀφικόμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλαν
τὰ παρὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὡς κελεύει τε ἀντέχειν καὶ μηδὲν
ἐνδιδόναι τοῖς πολεμίοις, ἐλπίδας τε ὅτι πολλὰς ἔχει κἀκεί-
νοις τὸ στράτευμα διαλλάξειν καὶ Πελοποννησίων περιέσε-
σθαι, ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων
τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ἡδέως ἂν ἀπαλλαγέντας πῃ ἀσφαλῶς τοῦ
πράγματος πολλῶ δὴ μᾶλλον ἐπέρρωσαν. καὶ ξυνίσταντό τε ²
ἤδη καὶ τὰ πράγματα διεμέφοντο, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν
πάνυ στρατηγῶν τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀρχαῖς ὄντων,
οἷον Θηραμένην τε τὸν Ἄγνωνος καὶ Ἀριστοκράτην τὸν
Σκελλίου καὶ ἄλλους, οἳ μετέσχον μὲν ἐν τοῖς πρώτοις τῶν
πραγμάτων, φοβούμενοι δ', ὡς ἔφασαν, τό τε ἐν τῇ Σάμῳ
στράτευμα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην σπουδῇ πάνυ, τοὺς τε ἐς τὴν
Λακεδαίμονα πρεσβευομένους, μὴ τι ἄνευ τῶν πλειόνων
κακὸν δράσωσι τὴν πόλιν, οὔτοι ἀπαλλαξείειν τοῦ ἄγαν ἐς
ὀλίγους ἐλθεῖν, ἀλλὰ τοὺς πεντακισχιλίους ἔργῳ καὶ μὴ ὀνό-
ματι χοῖναι ἀποδεικνύειν καὶ τὴν πολιτείαν ἰσαιτέραν καθιστά-
ναι. ἦν δὲ τοῦτο μὲν σχῆμα πολιτικὸν τοῦ λόγου αὐτοῖς, κατ' ³
ιδίας δὲ φιλοτιμίας οἱ πολλοὶ αὐτῶν τῷ τοιούτῳ προσέκειντο,
ἐν ᾧ περ καὶ μάλιστα ὀλιγαρχία ἐκ δημοκρατίας γενομένη
ἀπόλλυται· πάντες γὰρ αὐθιμερὸν ἀξιοῦσιν οὐχ ὅπως ἴσοι,

89. 1. οἱ ἐκ τῆς Σάμου, die in Samos gewesen u. von dort zurückkehrenden. — ἐλπίδας τε ὅτι. zu C. 78.

2. τῶν πάνυ στρατηγῶν, der angesehensten Feldherren. vgl. zu C. 1, 1. — ἐν τοῖς πρώτοις V. Vulg. ἐν πρώτοις. — φοβούμενοι δ', ὡς κτέ. Ich habe in dieser kritisch sehr zweifelhaften Stelle statt der Vulg. οὐ τὸ ἀπαλλάξειν das von Poppo empfohlene οὔτοι (drei gute Codd. οὐ τῶι) ἀπαλλαξείειν (letzteres Conj. von Abresch) aufgenommen. οὔτοι verneint nun das aus ὡς ἔφασαν zu entnehmende ἔφασαν, wovon dann die folg. Inf. abhängen. Herwerden verm. διὰ τοῦτο ἔφασαν ἀπαλλαξείειν, doch könne man sich einstweilen mit οὔτω (so ein Cod.

am Rande) ἀπ. begnügen. Letzteres war schon H. Müllers Ansicht. Madvig will lesen οὐπω ἀπαλλαξείειν ἢ ξίονν. Der Sinn ist wohl: Sie wollten es weder mit den entschiedenen Oligarchen, die mit Sparta verhandelten, noch mit dem demokratischen Heere auf Samos, an dessen Spitze Alkib. stand, verderben, und darum sagten sie allerdings nicht, dass sie die zu enge Oligarchie los sein möchten, sondern dass die Fünftausend wirkll. ernannt u. die Verfassung mehr im Sinne der Gleichheit eingerichtet werden müsse. Dieses Lavieren zwischen beiden Parteien ist ganz im Geiste des Theraenes, der deshalb den Spottnamen κόθορνος erhielt.

3. σχῆμα τοῦ λόγου, eine Phrase. — οὐχ ὅπως, nicht nur nicht.

ἀλλὰ καὶ πολὺν πρῶτος αὐτὸς ἕκαστος εἶναι· ἐκ δὲ δημοκρατίας αἰρέσεως γιγνομένης ᾗδον τὰ ἀποβαίνοντα ὥς οὐκ ἀπὸ
 4 τῶν ὁμοίων ἐλασσομένουσιν τις φέρει. σαφέστατα δ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὰ ἐν τῇ Σάμῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἰσχυρὰ ὄντα καὶ ὅτι αὐτοῖς οὐκ ἐδόκει μόνιμον τὸ τῆς ὀλιγαρχίας ἔσεσθαι· ἡγωνίζετο οὖν εἰς ἕκαστος αὐτὸς πρῶτος προστάτης τοῦ δήμου γενέσθαι.

90. Οἱ δὲ τῶν τετρακοσίων μάλιστα ἐναντίοι ὄντες τῷ τοιούτῳ εἶδει καὶ προεστῶτες, Φρύνιχος τε, ὃς καὶ στρατηγῆσας ἐν τῇ Σάμῳ τῷ Ἀλκιβιάδῃ τότε διηνέχθη, καὶ Ἀρίσταρχος, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἐκ πλείστου ἐναντίος τῷ δήμῳ, καὶ Πείσανδρος καὶ Ἀντιφῶν καὶ ἄλλοι οἱ δυνατώτατοι, πρότερόν τε, ἐπεὶ τάχιστα κατέστησαν καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ σφῶν ἐς δημοκρατίαν ἀπέστη, πρέσβεις τε ἀπέσπελλον σφῶν ἐς τὴν Λακεδαιμόνα καὶ τὴν ὁμολογίαν προϋθυμοῦντο καὶ τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ καλουμένη τείχῳ ἐποιοῦντο, πολλῷ τε μᾶλλον ἔτι, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐκ τῆς Σάμου πρέσβεις σφῶν ἦλθον, ὁρῶντες τοὺς τε πολλοὺς καὶ σφῶν τοὺς δο-
 2 κοῦντας πρότερον πιστοὺς εἶναι μεταβαλλομένους. καὶ ἀπέστειλαν μὲν Ἀντιφῶντα καὶ Φρύνιχον καὶ ἄλλους δέκα κατὰ τάχος, φοβούμενοι καὶ τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐκ τῆς Σάμου, ἐπιστείλλαντες παντὶ τρόπῳ ὅστις καὶ ὁπωσοῦν ἀνεκτὸς ξυναλλα-
 3 γῆναι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. ᾠκοδόμουν δὲ ἔτι προθυμότερον τὸ ἐν τῇ Ἡετιωνείᾳ τείχος. ἦν δὲ τοῦ τείχους ἡ γνώμη αὕτη, ὥς ἔφη Θηραμένης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα τοὺς ἐν Σάμῳ, ἦν βία ἐπιπλέωσι, μὴ δέξωνται ἐς τὸν Πειραιᾶ, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολεμίους μᾶλλον, ὅταν βούλωνται,

B. 149, 1. — ἐκ δημοκρατίας, von einer Demokr. aus, bei einer demokratischen Verfassung. — ὥς — ἐλασσ., indem man sich nicht von den Gleichstehenden zurückgesetzt fühlt, wie es in einer Oligarchie der Fall ist, wo die Uebergehung bestimmter Persönlichkeiten von diesen wirkl. als eine „Zurücksetzung von den Gleichstehenden“ empfunden wird.

Hier fügen die meisten Codd. noch ποτέ hinzu, das ich wegen des folg. τότε als unpassend gestrichen habe. — τότε weist auf C. 48—51 zurück. — κατέστησαν, sc. ἄρχοντες. — πρέσβεις. 86, 9. — τὴν ὁμολογίαν, den Frieden, nur Vat. D. übrigen ὀλιγαρχίαν. vgl. zu 5, 16, 1. — πολλῷ — ἔτι. Auch hier gelten noch die vorher mit πρότερόν τε verbundenen Vba. — ἦλθον. 89, 1.

90. 1. στρατηγῆσας ἐν τῇ Σάμῳ.

2. τὰ αὐτοῦ, τὰ ἐν Ἀθήναις.

καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ δέξονται. χηλὴ γάρ ἐστι τοῦ Πειραιῶς ἡ 4
 Ἡτιώνεια, καὶ παρ' αὐτὴν εὐθύς ὁ ἔσπλους ἐστίν. ἐτειχί-
 ζετο οὖν οὕτω ξὺν τῷ πρότερον πρὸς ἡπειρον ὑπάρχοντι τεί-
 χει, ὥστε καθεζομένων ἐς αὐτὸ ἀνθρώπων ὀλίγων ἄρχειν τοῦ
 γε ἔσπλου· ἐπ' αὐτὸν γὰρ τὸν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ λιμένος
 στενοῦ ὄντος τὸν ἕτερον πύργον ἐτελεύτα τό τε παλαιὸν τὸ
 πρὸς ἡπειρον καὶ τὸ ἐντὸς τὸ καινὸν τεῖχος τειχιζόμενον πρὸς
 θάλασσαν. διφροδόμησαν δὲ καὶ στοάν, ἥπερ ἦν μερίστη καὶ 5
 ἐγγύτατα τούτου εὐθύς ἐχομένη ἐν τῷ Πειραιεῖ, καὶ ἦρχον
 αὐτοὶ αὐτῆς, ἐς ἣν καὶ τὸν σῖτον ἠνάγκαζον πάντας τὸν ὑπάρ-
 χοντά τε καὶ τὸν ἐσπλέοντα ἐξαιρεῖσθαι καὶ ἐντεῦθεν προαι-
 ροῦντας πωλεῖν.

91. Ταῦτ' οὖν ἐκ πλείονός τε ὁ Θηραμένης διεθροίει καὶ
 ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος πρέσβεις οὐδὲν πράξαντες
 ἀνεχώρησαν τοῖς ξύμπασι ξυμβατικόν, φάσκων κινδυνεύσειν
 τὸ τεῖχος τοῦτο καὶ τὴν πόλιν διαφθεῖραι. ἅμα γὰρ καὶ ἐκ 2
 τῆς Πελοποννήσου ἐτύγχανον Εὐβοέων ἐπικαλουμένων κατὰ
 τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον δύο καὶ τεσσαράκοντα νῆες, ὧν
 ἦσαν καὶ ἐκ Τάραντος καὶ Λοκρῶν Ἰταλιώτιδες καὶ Σικελικαί
 τινες, ὁμοῦσαι ἤδη ἐπὶ Λατῆς τῆς Λακωνικῆς καὶ παρασκευα-
 ζόμεναι τὸν ἐς τὴν Εὐβοίαν πλοῦν (ἦρχε δ' αὐτῶν Ἀγη-
 σανδρίδας Ἀγησάνδρου Σπαρτιάτης)· ὃς ἔφη Θηραμένης οὐκ
 Εὐβοίᾳ μᾶλλον ἢ τοῖς τειχίζουσι τὴν Ἡτιώνειαν προσπλεῖν,
 καὶ εἰ μὴ τις ἤδη φυλάσσεται, λήσειν διαφθαρέντας. ἦν δέ τι 3
 καὶ τοιοῦτον ἀπὸ τῶν τὴν κατηγορίαν ἐχόντων, καὶ οὐ πάνν

3. καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ, sc. ἐλ-
 θόντας, eine in dieser Ausdrucks-
 weise häufige Brachylogie. v. 2, 7,
 2. 3, 71, 1.

4. χηλὴ. zu 1, 63, 1. — ἐτειχί-
 ζετο, näml. τὸ ἐν τῇ Ἡτιωνείᾳ
 τεῖχος. — τὸν ἐπὶ — τὸν ἐκ π.
 Ueber den doppelten Art. zu 1,
 126, 4. Der Eingang des Hafens
 war durch zwei sich gegenüber-
 stehende Thürme geschützt: zu 3,
 51, 3. Der eine derselben stand
 also am Ende des Hafendamms
 auf Ectioneia u. an ihm liefen die
 alte äussere und die neue innere
 Mauer in einem Winkel zusammen.

5. διφροδόμησαν, sie schnit-

ten durch eine Mauer ab von
 der übrigen Stadt. vgl. zu 4, 69, 2.
 Diese Halle bildete nun eine Seite
 der triangulären Befestigung. —
 τούτου, τοῦ τείχους. — ἐξαιρεῖσθαι,
 auszuladen.

91. 1. τοῖς ξύμπασι, für alle
 Ath. Sie wollten bloss mit den
 Oligarchen Frieden schliessen.
 — τὸ τεῖχος τοῦτο ist Subj. im Acc.
 c. Inf.

2. Λοκρῶν V. Vulg. ἐκ Λοκρῶν.
 — διαφθαρέντας in Bezug auf ein
 zu denkendes σφᾶς.

3. τῶν — ἐχόντων = τῶν κατηγο-
 ρουμένων. Gemeint sind die Oli-

διαβολή μόνον τοῦ λόγου. ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστα μὲν ἐβούλυντο ὀλιγαρχούμενοι ἄρχειν καὶ τῶν ξυμμάχων, εἰ δὲ μὴ, τάς τε ναῦς καὶ τὰ τεῖχη ἔχοντες αὐτονομεῖσθαι, ἐξειργόμενοι δὲ καὶ τούτου μὴ οὖν ὑπὸ τοῦ δήμου γε αὐτῆς γενομένου αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων μάλιστα διαφθαρήναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους ἐσαγαγόμενοι ἄνευ τειχῶν καὶ νεῶν ξυμβῆναι καὶ ὅπως οὖν τὰ τῆς πόλεως ἔχειν, εἰ τοῖς γε σώμασι σφῶν ἄδεια ἔσται.

92. Διόπερ καὶ τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ πυλίδας ἔχον καὶ ἐσόδους καὶ ἐπεσαγωγὰς τῶν πολεμίων, ἐτείχιζόν τε προθύ-
 2 μως καὶ φθῆναι ἐβούλυντο ἐξεργασάμενοι. πρότερον μὲν οὖν κατ' ὀλίγους τε καὶ κρύφα μᾶλλον τὰ λεγόμενα ἦν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Φρύνιχος ἦκων ἐκ τῆς ἐς Λακεδαίμονα πρεσβείας πληγείς ὑπ' ἀνδρὸς τῶν περιπόλων τινὸς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ πληθούσῃ καὶ οὐ πολὺ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπελθὼν ἀπέ-
 θανε παραχρῆμα, καὶ ὁ μὲν πατάξας διέφυγεν, ὁ δὲ ξυνεργός, Ἀργεῖος ἄνθρωπος, ληφθεὶς καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν τετρακοσίων οὐδενὸς ὄνομα τοῦ κελεύσαντος εἶπεν οὐδὲ ἄλλο τι ἢ ὅτι εἰδείη πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐς τοῦ περιπολάρχου καὶ ἄλλοσε κατ' οἰκίας ξυνιόντας· τότε δὴ οὐδενὸς γεγενημέ-
 3 τῶν ἐξωθεν ἦσαν ὁμογνώμονες, ἥσαν ἐπὶ τὰ πράγματα. ἅμα γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς Λᾶς αἱ νῆες ἤδη περιπεπλευκνύαι καὶ ὀρμίσσασθαι ἐς τὴν Ἐπίδαυρον τὴν Αἰγίαν καταδεδραμήσαν· καὶ οὐκ ἔφη ὁ Θηραμένης εἰκὸς εἶναι ἐπ' Εὐβοίαν πλεύσας

garchen. — δήμον γε die Neuern nach dem Schol. Die Codd. meist *δήμον τε*, einige ohne Partikel. Die Zulässigkeit des Ausdrucks *δήμον αὐτῆς γενομένου* (der wiederhergestellten Demokratie) bezweifeln Einige wohl mit Unrecht. Das gewöhnl. *καταλύειν τὸν δήμον* u. 92, 11 *ἀντικρὺς ἂν δήμον ἡγούμενοι* beruht doch auf derselben Metonymie. — *ξυμβῆναι*, sc. *τοῖς πολεμίοις*.

92. 2. *τῶν περιπόλων*. Es ist ohne Zweifel das attische Epheben-corps gemeint, welches diesen Namen führte. — *πληθούσῃ* ist

nicht Attribut, sondern Zeitbestimmung zu *ἐν τῇ ἀγορᾷ*: auf dem Markte, als derselbe voll war. — *καὶ* — *ἀπελθὼν* gehört noch als Bestimmungsstück zu *πληγείς*. — *οὐδενὸς — τοῦ κελ.* Ueb. den Art. zu 2, 51, 5. — *ἐς τοῦ περιπολάρχου* eine der bekannten Ellipsen. B. 132, A. 30. — *ἀπ' αὐτοῦ*, aus der Sache. Thermenos u. sein Anhang hatten compromittierende Aussagen des Argeiers gefürchtet. — *τῶν ἐξωθεν*, von den Aussenstehenden, d. h. den nicht zu den Vierhundert Gehörenden.

3. *ἀπὸ τῆς Λᾶς*. 91, 2. —

αὐτὰς ἐς Αἰγιναν κατακολπίσαι καὶ πάλιν ἐν Ἐπιδαύρῳ ὀρ-
 μεῖν, εἰ μὴ παρακληθεῖσαι ἤκοιεν ἐφ' οἷσπερ καὶ αὐτὸς ἀεὶ
 κατηγόρει· οὐκέτι οὖν οἶόν τε εἶναι ἡσυχάζειν. τέλος δὲ πολ- 4
 λῶν καὶ στασιωτικῶν λόγων καὶ ὑποψιῶν προσγενομένων καὶ
 ἔργῳ ἤδη ἤπτοντο τῶν πραγμάτων· οἱ γὰρ ἐν τῷ Πειραιεῖ
 τὸ τῆς Ἡετιωνείας τεῖχος ὀπλῖται οἰκοδομοῦντες, ἐν οἷς καὶ
 Ἀριστοκράτης ἦν ταξιαρχῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυλὴν ἔχων,
 ξυλλαμβάνουσιν Ἀλεξικλέα, στρατηγὸν ὄντα ἐκ τῆς ὀλιγαρ-
 χίας καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἐταίρους τετραμμένον, καὶ ἐς
 οἰκίαν ἀγαγόντες εἰρξαν. ξυνεπελάβοντο δὲ αὐτοῖς ἅμα καὶ 5
 ἄλλοι καὶ Ἑρμῶν τις τῶν περιπόλων τῶν Μουνυχίασι τετα-
 γμένων ἄρχων· τὸ δὲ μέγιστον, τῶν ὀπλιτῶν τὸ στῖφος ταῦτα
 ἐβούλετο. ὥς δὲ ἐσηγγέλθη τοῖς τετρακοσίοις (ἔτυχον δὲ ἐν 6
 τῷ βουλευτηρίῳ ξυγκαθήμενοι), εὐθύς, πλὴν ὅσοις μὴ βου-
 λομένοις ταῦτα ἦν, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς τὰ ὄπλα ἵεναι καὶ τῷ
 Θηραμένει καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἠπείλουν. ὁ δὲ ἀπολογούμε-
 νος ἐτοῖμος ἔφη εἶναι ξυναφαιρησόμενος ἵεναι ἤδη. καὶ πα-
 ραλαβὼν ἕνα τῶν στρατηγῶν ὃς ἦν αὐτῷ ὁμογνώμων ἐχώρει
 ἐς τὸν Πειραιᾶ· ἐβοήθει δὲ καὶ Ἀρίσταρχος καὶ τῶν ἱππέων
 νεανίσκοι. ἦν δὲ θόρυβος πολὺς καὶ ἐκπληκτικός· οἳ τε γὰρ 7
 ἐν τῷ ἅστει ἤδη ᾤοντο τὸν τε Πειραιᾶ κατειληφθαι καὶ τὸν
 ξυνειλημμένον τεθνάναι, οἳ τε ἐν τῷ Πειραιεῖ τοὺς ἐκ τοῦ
 ἁστέος ὅσον οὐπω ἐπὶ σφᾶς παρῆναι. μόλις δὲ τῶν τε πρε- 8
 σβυτέρων διακωλύοντων τοὺς ἐν τῷ ἅστει διαθέοντας καὶ ἐπὶ
 τὰ ὄπλα φερομένους, καὶ Θουκυδίδου τοῦ Φαρσαλίου τοῦ
 προξένου τῆς πόλεως παρόντος καὶ προθύμως ἐμποδῶν τε
 ἐκάστοις γιγνομένου καὶ ἐπιβοωμένου μὴ ἐφειδρυνόντων ἐγγὺς
 τῶν πολεμίων ἀπολέσαι τὴν πατρίδα, ἡσύχασάν τε καὶ σφῶν
 αὐτῶν ἀπέσχοντο. καὶ ὁ μὲν Θηραμένης ἐλθὼν ἐς τὸν Πει- 9

κατακολπίσαι. Das Wort erst wieder bei Polyb., Strabo und Spätern, doch nicht so selten, wie die Ausleg. des Thuk. angeben; s. Steph. Thes.

4. οἰκοδομοῦντες. Ueb. die Stellung zu 1, 11, 3.

5. ταῦτα ἐβ., war damit einverstanden. Eben so 2, 79, 2. 6, 74, 1 u. a.

6. ὅσοις — ἦν. Ueber die Re-

densart zu 2, 3, 2. ταῦτα, dieser Angriff auf die Demokraten. Doch würde man lieber μὴ weg wünschen, so dass ταῦτα den schon erwähnten Angriff auf die Oligarchen bezeichnete, in welchem Sinne Haase πλὴν μὴ ὅσοις lesen wollte. — ξυναφαιρησόμενος, sc. τὸν Ἀλεξικλέα ἐκ τῆς εἰρηκῆς. — ὅς V. Vulg. ὅστις.

7. ὅσον οὐπω. zu 4, 125, 1.

8. τοῦ προξένου. zu 2, 29, 1.

- ραιᾷ (ἦν δὲ καὶ αὐτὸς στρατηγός), ὅσον καὶ ἀπὸ βοῆς ἔνεκα, ὠρρίζετο τοῖς ὀπλίταις· ὁ δὲ Ἀρίσταρχος καὶ οἱ ἐναντιοὶ τῷ
 10 ἀληθεῖ ἐχαλέπαινον. οἱ δὲ ὀπλίται ὁμόσε τε ἐχώρουν οἱ πλεῖστοι τῷ ἔργῳ καὶ οὐ μετεμέλοντο, καὶ τὸν Θηραμένην ἡρώτων εἰ δοκεῖ αὐτῷ ἐπ' ἀγαθῷ τὸ τεῖχος οἰκοδομεῖσθαι, καὶ εἰ ἄμεινον εἶναι καθαιρεθέν. ὁ δέ, εἶπερ καὶ ἐκείνοις δοκεῖ καθαιρεῖν, καὶ ἑαυτῷ ἔφη ξυνδοκεῖν. καὶ ἐντεῦθεν εὐθὺς ἀναβάντες οἱ τε ὀπλίται καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τοῦ Πειραιῶς
 11 ἀνθρώπων κατέσκαπτον τὸ τεῖχος. ἦν δὲ πρὸς τὸν ὄχλον ἡ παράκλησις ὡς χροῖ, ὅστις τοὺς πεντακισχιλίους βούλεται ἄρχειν ἀντὶ τῶν τετρακοσίων, ἵεναι ἐπὶ τὸ ἔργον. ἐπεκρύπτοντο γὰρ ὅμως ἐτι τῶν πεντακισχιλίων τῷ ὀνόματι, μὴ ἄντικρυσ δῆμον ὅστις βούλεται ἄρχειν ὀνομάζειν, φοβούμενοι μὴ τῷ ὄντι ὥσι καὶ πρὸς τινα εἰπῶν τίς τι ἀγνοίᾳ σφαλῇ. καὶ οἱ τετρακόσιοι διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον τοὺς πεντακισχιλίους οὔτε εἶναι οὔτε μὴ ὄντας δῆλους εἶναι, τὸ μὲν καταστήσαι μετόχους τοσούτους ἄντικρυσ ἂν δῆμον ἡγούμενοι, τὸ δ' αὖ ἀφανὲς φόβον ἐς ἀλλήλους παρέξειν.

93. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τετρακόσιοι ἐς τὸ βουλευτήριον ὅμως καὶ τεθορυβημένοι ξυνελέγοντο· οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεὶ ὀπλίται τὸν τε Ἀλεξικλέα ὃν ξυνέλαβον ἀφέντες καὶ τὸ τεῖχος καθελόντες, ἐς τὸ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ Διονυσιακὸν θέατρον ἐλθόντες καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα ἡκκλησίασαν, καὶ

9. ὅσον — ἔνεκα eigenthümlicher Pleonasmus, auch bei Xen. Hell. 2, 4, 31 ὅσον ἀπὸ βοῆς ἔνεκεν. Eigentl. soweit es eben durch Geschrei möglich war, d. i. nur zum Schein. — τῷ ἀληθεῖ, in Wahrheit. Häufig so der Dativ τῇ ἀληθείᾳ. An der sprachlichen Zulässigkeit ist wohl nicht zu zweifeln, und der Gegensatz scheint einen solchen Begriff zu verlangen. Vulg. u. fast alle Codd. τῷ πλήθει.

10. ἄμεινον εἶναι, sc. δοκεῖ.

11. μὴ — ὀνομ. Constr. μὴ ἄντικρυσ ὀνομάζειν, ὅστις βούλεται δῆμον ἄρχειν. μὴ ist das sogen. pleonastische nach ἐπεκρύπτοντο. — ὥσι, sc. οἱ πεντακισχιλιοι. — πρὸς τινα, zu einem, der zu den

Fünftausend gehörte. — ἂν kann des Sinnes wegen nicht zu ἡγούμενοι gehören; es mit Kr. zu streichen scheint willkür., mit P. εἶναι zu ergänzen unstatthaft. Es wird ἂν εἶναι oder bloss εἶναι zu lesen sein.

93. 1. ὅμως καὶ τεθ. = καίπερ τεθορυβημένοι, ὅμως. — θέατρον. Xen. Hell. 2, 4, 32 bezeichnet dies Theater als τὸ ἐν Πειραιεῖ. Wenn aber an uns. St. derselbe Zusatz sich in den besten Codd. nach Διονυσιακὸν findet, so ist er wohl für ein Glossem zu halten, weil er neben τὸ πρὸς τῇ Μουνυχίᾳ sehr überflüssig wäre. — ἡκκλησίαζον. Wegen dieser Form s. L. Dindorf in St. th. s. v. und Xen. Hell.

δόξαν αὐτοῖς εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ ἄστυ καὶ ἔθεντο ἐν τῷ Ἀνα-
 κείῳ τὰ ὄπλα. ἐλθόντες δὲ ἀπὸ τῶν τετρακοσίων τινὲς ἤρη- 2
 μένοι πρὸς αὐτοὺς ἀνὴρ ἀνδρὶ διελέγοντό τε καὶ ἔπειθον
 οὓς ἰδοιεν ἀνθρώπους ἐπικεικὲς αὐτούς τε ἡσυχάζειν καὶ τοὺς
 ἄλλους παρακατέχειν, λέγοντες τοὺς τε πεντακισχιλίους ἀπο-
 φανεῖν, καὶ ἐκ τούτων ἐν μέρει ἢ ἂν τοῖς πεντακισχιλίοις
 δοκῇ τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι, τέως δὲ τὴν πόλιν μηδενὶ
 τρόπῳ διαφθεῖρειν μηδ' ἐς τοὺς πολεμίους ἀνῶσαι. τὸ δὲ 3
 πᾶν πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν, ἀπὸ πολλῶν καὶ πρὸς πολλοὺς
 λόγων γιγνομένων, ἡπιώτερον ἦν ἢ πρότερον, καὶ ἐφοβεῖτο
 μάλιστα περὶ τοῦ παντὸς πολιτικοῦ. ξυνεχώρησάν τε ὥστ'
 ἐς ἡμέραν ρητὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τῷ Διονυσίῳ περὶ
 ὁμονοίας.

94. Ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθεν ἡ ἐν Διονύσου ἐκκλησία καὶ
 ὅσον οὐ ξυνειλεγμένοι ἦσαν, ἀγγέλλονται αἱ δύο καὶ τεσσα-
 ράκοντα νῆες καὶ ὁ Ἀγησανδρίδας ἀπὸ τῶν Μεγάρων τὴν
 Σαλαμίνα παραπλεῖν· καὶ πᾶς τις τῶν πολλῶν αὐτὸ τοῦτο
 ἐνόμιζεν εἶναι τὸ πάλαι λεγόμενον ὑπὸ Θηραμένους καὶ τῶν
 μετ' αὐτοῦ, ὡς ἐς τὸ τεῖχισμα ἔπλεον αἱ νῆες, καὶ χρησίμως
 ἐδόκει καταπεπτωκέναι. ὁ δὲ Ἀγησανδρίδας τάχα μὲν τι καὶ 2
 ἀπὸ ξυγκειμένου λόγου περὶ τε τὴν Ἐπίδauρον καὶ ταύτη
 ἀνεστρέφετο, εἰκὸς δ' αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν παρόντα στασιασμὸν
 τῶν Ἀθηναίων, δι' ἐλπίδος ὡς καὶ ἐς δέον παραγένοιτο,
 ταύτη ἀνέχειν. οἱ δ' αὖ Ἀθηναῖοι, ὡς ἡγγέλθη αὐτοῖς, εὐ- 3
 θὺς δρόμῳ ἐς τὸν Πειραιᾶ πανδημεὶ ἐχώρουν, ὡς τοῦ ἰδίου
 πολέμου μείζονος ἢ ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐχ ἐκᾶς ἀλλὰ πρὸς

ed. 3. praef. p. XVIII. — δόξαν. zu 1, 74, 1. — ἐν τῷ Ἀνακείῳ, im Dioskurentempel. Ἀνακείες ist der heilige Name der Dioskuren.

2. ἐκ τούτων κτέ., aus diesen würden abwechselnd — die Vierhundert hervorgehn. Die Institution der Vierhundert sollte also fortbestehn, nicht aber sollten dieselben Personen bleiben. — διαφθεῖρειν. Als Subj. ist αὐτοὺς zu denken: sie möchten nicht zu Grunde richten.

3. πολιτικοῦ, Staatswesen, Staat. Ueber den Genet. zu 3, 102, 3.

94. 1. ὅσον οὐ. zu 4, 125, 1. — αἱ — νῆες. 91, 2. 92, 3. — τῶν πολλῶν V. in dem Sinne von τὸ πᾶν πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν 93, 3. Die übrigen guten Codd. τῶν πολλῶν ὀπλιτῶν, Vulg. τῶν ὀπλιτῶν, beides wohl Glossen.

2. ἀνέχειν. zu 2, 18, 5.

3. τοῦ ἰδίου πολέμου. Der eigene, innere Krieg ist die Entzweiung des Demos und der Oligarchen, die eben durch das Erscheinen der spartanischen Flotte zu einem Kriege wurde, der Allen wichtiger erschien als der von den doch nicht so nahen Feinden in

τῷ λιμένι ὄντος. καὶ οἱ μὲν ἐς τὰς παρούσας ναῦς ἐσέβαινον, οἱ δὲ ἄλλας καθεῖλκον, οἱ δὲ τινες ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ τὸ στόμα τοῦ λιμένος παρεβόηθουν.

95. Αἱ δὲ τῶν Πελοποννησίων νῆες παραπλεύσασαι καὶ περιβαλοῦσαι Σούνιον ὀρμίζονται μεταξὺ Θορικοῦ καὶ Πρα-
 2 σιδῶν, ὕστερον δὲ ἀφικνουῦνται ἐς Ὠρωπόν. Ἀθηναῖοι δὲ κατὰ τάχος καὶ ἀσυγκροτήτοις πληρώμασιν ἀναγκασθέντες χρη-
 σασθαι, οἷα πόλεως τε στασιαζούσης καὶ περὶ τοῦ μερίστου ἐν τάχει βουλόμενοι βοηθῆσαι (Εὐβοία γὰρ αὐτοῖς ἀποκεκλη-
 μένης τῆς Ἀττικῆς πάντα ἦν), πέμπουσι Θυμοχάρην στρατη-
 3 γόν καὶ ναῦς ἐς Ἐρετρίαν. ὧν ἀφικομένων ξὺν ταῖς πρότερον ἐν Εὐβοίᾳ οὖσαις ἑξ καὶ τριάκοντα ἐγένοντο. καὶ εὐθὺς ναυ-
 μαχεῖν ἤναγκάζοντο· ὁ γὰρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιησάμε-
 νος ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ ἀνῆγε τὰς ναῦς, ἀπέχει δὲ μάλιστα ὁ Ὠρωπὸς τῆς τῶν Ἐρετριέων πόλεως θαλάσσης μέτρον ἑξή-
 4 κοντα σταδίου. ὥς οὖν ἐπέπλει, εὐθὺς ἐπλήρουν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἵομενοι σφίσι παρὰ ταῖς ναυσὶ τοὺς στρατιώτας εἶναι· οἱ δ' ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἄριστον ἐπισιτιζόμενοι (οὐδὲν γὰρ ἐπωλεῖτο ἀπὸ προνοίας τῶν Ἐρε-
 τριέων), ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεος οἰκιστῶν, ὅπως σχολῇ πληρουμένων φθάσειαν οἱ πολέμιοι προσπεσόντες καὶ ἑξαναγκάσειαν τοὺς Ἀθηναίους οὕτως ὅπως τύχοιεν ἀνάγε-
 5 σθαι. σημεῖον δ' αὐτοῖς ἐς τὸν Ὠρωπόν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, ὅποτε χρηὶ ἀνάγεσθαι, ἦρθη. διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγαγόμενοι καὶ ναυμαχήσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν Ἐρετριέων ὀλίγον μὲν τινα χρόνον ὅμως καὶ ἀντέσχον,

Dekeleia. Dies ist d. einzig mögliche, von Kr. mehrmals vertheilte Erklärung der überlieferten Lesart. Aber der ganze Zusammenhang lässt allerdings vielmehr den Gedanken erwarten: „da der Krieg von den Feinden ihnen wichtiger erschien als der innere“; diesen Gedanken geben die von Verschiedenen vorgeschlagenen Aenderungen der Vulg.: ἢ mit einem Cod. ausgelassen; τοῦ für ἢ; οὐ nach πολέμον eingeschoben; μέλιτος für μείζονος.

95. 2. κατὰ τάχος verb. mit

πέμπουσι. — οἷα πόλεως στασ. Da der Art. nicht steht, so ist wohl zu erklären: wie es zu erwarten ist, wenn eine Stadt sich in Aufruhr befindet. vgl. zu 1, 10, 2 u. 3, 30, 2. — ἐν τάχει βουλ. V. Vulg. βουλ. ἐν τάχει.

3. θαλάσσης κτέ. zu 6, 1, 2.

4. πληρουμένων, sc. τῶν νεῶν. — ἑξαναγκάσειαν nachdrücklicher als ἀναγκάσειαν, was V. u. drei and. gute Codd. haben.

5. διά, vermöge, bei. — ἀναγαγόμενοι V. Vulg. ἀναγόμενοι.

ἔπειτα ἐς φυγὴν τραπόμενοι καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καὶ 6
 ὅσοι μὲν αὐτῶν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἑρετριέων ὡς φιλίαν
 καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν, φονευόμενοι ὑπ' αὐ-
 τῶν· οἱ δὲ ἐς τὸ τεῖχοςμα τὸ ἐν τῇ Ἑρετρίᾳ, ὃ εἶχον αὐτοί,
 περιγίγνονται καὶ ὅσαι ἐς Χαλκίδα ἀφικνουῦνται τῶν νεῶν.
 λαβόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι δύο καὶ εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθη- 7
 ναίων καὶ ἄνδρας τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ ζωργή-
 σαντες τροπαῖον ἔστησαν. καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ Εὐβοιάν τε
 ἅπασαν ἀποστήσαντες πλὴν Ὠρεοῦ (ταύτην δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι
 εἶχον) καὶ τὰλλα τὰ περὶ αὐτὴν καθίσταντο.

96. Τοῖς δ' Ἀθηναίοις ὡς ἦλθε τὰ περὶ τὴν Εὐβοίαν
 γεγενημένα, ἐκπληξίς μεγίστη δὴ τῶν πρὶν παρέστη. οὔτε
 γὰρ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφορὰ, καίπερ μεγάλη τότε δόξασα
 εἶναι, οὔτε ἄλλο οὐδὲν πω οὕτως ἐφόβησεν. ὅπου γὰρ στρα- 2
 τοπέδου τε τοῦ ἐν Σάμῳ ἀφεστηκότος, ἄλλων τε νεῶν οὐκ
 οὐσῶν οὐδὲ τῶν ἐσθησομένων, αὐτῶν τε στασιαζόντων καὶ
 ἄδηλον ὃν ὁπότε σφίσιν αὐτοῖς ξυρράξουσιν, τοσαύτῃ ἡ ξυμ-
 φορὰ ἐπεγεγένητο, ἐν ἣ ναῦς τε καί, τὸ μέγιστον, Εὐβοίαν
 ἀπωλωλέεσαν, ἐξ ἧς πλείω ἢ τῆς Ἀττικῆς ὠφελοῦντο, πῶς
 οὐκ εἰκότως ἠθύμουν; μάλιστα δ' αὐτοὺς καὶ δι' ἐγγυτάτου 3
 ἐθορύβει, εἰ οἱ πολέμιοι τολμήσουσι νενικηκότες εὐθύς σφῶν
 ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἐρῆμον ὄντα νεῶν πλεῖν· καὶ ὅσον οὐκ ἤδη
 ἐνόμιζον αὐτοὺς παρεῖναι. ὅπερ ἄν, εἰ τολμηρότεροι ἦσαν, 4
 ῥαδίως ἂν ἐποίησαν, καὶ ἡ διέστησαν ἂν ἔτι μᾶλλον τὴν πόλιν
 ἐφορμουῦντες ἢ, εἰ ἐπολιόρκουν μένοντες, καὶ τὰς ἀπ' Ἰωνίας

6. οἱ δέ, sc. καταφεύγουσιν.
 Vulg. οἱ δέ, sodass ἐς τὸ τεῖχοςμα
 zu περιγίγνονται gehörte, eine
 schwerlich zulässige Verbindung.
 — τεῖχοςμα V. Vulg. ἐπιτεῖχοςμα.
 — ἐν τῇ Ἑρετρίᾳ, im Gebiet
 von Eretria. zu 3, 91, 5. Doch
 viell. war das Castell in der Stadt
 selbst, wie das in Torone 4, 113,
 2. Nach P. — αὐτοί, allein.

7. Wenn τέ, das P. verdächtigt,
 richtig ist, so sind unter τὰλλα τὰ
 π. α. mit Kr. die benachbarten
 Inseln zu verstehn. — ταύτην δὲ
 κτέ. Sie hatten von dort die Hestier
 vertrieben u. den Ort mit atheni-

schen Kleruchen besetzt (1, 114, 3),
 daher αὐτοὶ Ἀθηναῖοι.

96. 1. μεγίστη δὴ τῶν πρὶν. zu
 1, 1, 1.

2. τῶν ἐσθησομένων. Ueber den
 Art. u. d. Fut. zu 2, 51, 5. — ἄδη-
 λον ὃν. zu 1, 74, 1. Die Satzfor-
 mation wie 1, 2, 2. — ξυρράξουσιν.
 Ueber die Form zu 7, 6, 3. — τὸ
 μέγιστον, was das Wichtigste
 war.

3. δι' ἐγγυτάτου vom Raume.
 — ὅσον οὐκ. zu 4, 125, 1.

4. ἄν — ἂν. zu 1, 36, 3. — ἦ,
 εἰ Conj. von Bekker. Vulg. bloss
 εἰ, die best. Codd. bloss ἦ. Das

ναῦς ἠνάγκασαν ἂν καίπερ πολεμίας οὔσας τῇ ὀλιγαρχίᾳ τοῖς σφετέροις οἰκείοις καὶ τῇ ξυμπάσῃ πόλει βοηθῆσαι· καὶ ἐν τούτῳ Ἑλλησποντός τε ἂν ἦν αὐτοῖς καὶ Ἰωνία καὶ αἱ νῆσοι καὶ τὰ μέγρι Εὐβοίας καὶ ὥς εἰπεῖν ἡ Ἀθηναίων ἀρχὴ πᾶσα.
 5 ἄλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ Λακεδαιμόνιοι Ἀθηναίοις πάντων δὴ ξυμφορώτατοι προσπολεμῆσαι ἐγένοντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς. διάφοροι γὰρ πλείστον ὄντες τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀξεῖς οἱ δὲ βραδεῖς, καὶ οἱ μὲν ἐπιχειροῦντες οἱ δὲ ἄτολμοι, ἄλλως τε καὶ ἐν ἀρχῇ ναυτικῇ πλείστα ὠφέλουν. ἔδειξαν δὲ οἱ Συρακόσιοι· μάλιστα γὰρ ὁμοιότροποι γενόμενοι ἄριστα καὶ προσεπολέμησαν.

97. Ἐπὶ δ' οὖν τοῖς ἡγγελέμενοις οἱ Ἀθηναῖοι ναῦς τε εἰκοσιν ὅμως ἐπλήρουν καὶ ἐκκλησίαν ξυνέλεγον μίαν μὲν εὐθύς τότε πρῶτον ἐς τὴν Πύκνα καλουμένην, οὔπερ καὶ ἄλλοτε εἰώθεσαν, ἐν ἧπερ καὶ τοὺς τετρακοσίους καταπαύσαντες τοῖς πεντακισχιλίοις ἐψηφίσαντο τὰ πράγματα παραδοῦναι· εἶναι δὲ αὐτῶν ὅποσοι καὶ ὅπλα παρέχονται· καὶ μισθὸν μηδὲνα φέρειν μηδεμιᾷ ἀρχῇ· εἰ δὲ μή, ἐπάρατον
 2 ἐποιήσαντο. ἐργύνοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον πικναὶ ἐκκλησίαι, ἀφ' ὧν καὶ νομοθέτας καὶ τᾶλλα ἐψηφίσαντο ἐς τὴν πολιτείαν. καὶ οὐχ ἥμισυ δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπὶ γ' ἐμοῦ

folg. καί: auch. — αὐτοῖς, τοῖς Λακεδ.

5. ξυμφορώτατοι — ἐγένοντο persönl. Constr., wo wir die unpersönl. gebrauchen würden. Eben so gleich ὠφέλουν. vgl. zu 6, 33, 4. — πλείστον „für μάλιστα ist in der guten Prosa nicht gewöhnlich, auch bei Thuk. nur hier.“ K. — οἱ μὲν κτέ. Ausführlich 1, 70. — ἐν ἀρχῇ ναυτικῇ V. Vulg. ναυτικῇ ἀρχῇ ohne die nicht entbehr. Präpos. — ὠφέλουν, sc. τοὺς Ἀθ. — ὁμοιότροποι. v. 7, 55, 2.

97. 1. δ' οὖν rückweisend auf 96, 1. zu 6, 56, 1. — ὅμως, trotz der grossen Bestürzung. — οὔπερ. Obgleich ἐς τὴν Πύκνα vorangeht, ist οἴπερ nicht nothwendig, weil ξυλλέγειν beiderlei Verbindungen eingehn kann. vgl. zu 28, 5. — ὅπ. — παρέχονται, d. h. die als Hopliten dienen. Da es nun solcher mehr als 5000 gab, so

werden sie erst nach und nach Alle an die Reihe gekommen sein, wie auch die Verheissung der Oligarchen lautete 86, 3. — φέρειν wäre sehr auffallend für διδόναι gesetzt; viell. vermuthen Poppo u. Krüger richtig μηδεμιᾷ ἀρχῇ, so dass μηδὲνα Subj. ist. — ἀρχῇ. Auch die Function des δικαστῆς u. des ἐκκλησιαστῆς war eine ἀρχῇ. — εἰ δὲ μή. zu 1, 131, 1.

2. πικναί. Dies Wort bei Th. auch 1, 23, 3. 7, 44, 4; daher verm. Wecklein cur. epigr. 25 s. wohl ohne Grund ἐν Πικνί od. ἐν τῇ Πικνί. — ἀφ' ὧν. Die Beschlüsse werden als Folgen der Versammlungen betrachtet. — νομοθέτας, eine Verfassungscommission. — τὸν πρῶτον χρόνον, doch wohl die erste Zeit nach der Einführung dieser Verfassung, andeutend, dass es bald wieder schlechter wurde.

Ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες· μετρία γὰρ ἦ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο, καὶ ἐκ πονήρων τῶν πραγμάτων γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλους μετ' 3 αὐτοῦ κατείνειν, καὶ παρὰ τε ἐκεῖνον καὶ παρὰ τὸ ἐν Σάμῳ στρατόπεδον πέψαντες διεκελεύοντο ἀνθάπτεσθαι τῶν πραγμάτων.

98. Ἐν δὲ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ εὐθύς οἱ μὲν περὶ τὸν Πείσανδρον καὶ Ἀλεξικλέα καὶ ὅσοι ἦσαν τῆς ὀλιγαρχίας μά- λιστα, ὑπεξέρχονται ἐς τὴν Δεκείλειαν· Ἀρίσταρχος δ' αὐτῶν μόνος, (ἔτνχε γὰρ καὶ στρατηγῶν) λαβὼν κατὰ τάχος τοξότας 2 τινὰς τοὺς βαρβαρωτάτους ἐχώρει πρὸς τὴν Οἰνόην. ἦν δὲ 2 Ἀθηναίων ἐν μεθορίοις τῆς Βοιωτίας τεῖχος, ἐπολιόρχουν δ' αὐτὸ διὰ ξυμφορὰν σφίσιν ἐκ τῆς Οἰνός γενομένην ἀνδρῶν ἐκ Δεκείλειας ἀναχωρούντων διαφθορᾶς οἱ Κορίνθιοι, ἐτε- λουτηδὸν προσπαρακάλεσαντες τοὺς Βοιωτοὺς. κοινολογησά- 3 μενος οὖν αὐτοῖς ὁ Ἀρίσταρχος ἀπατᾷ τοὺς ἐν τῇ Οἰνῇ, λέ- γων ὥς καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τᾶλλα ξυμβεβήκασι Λακεδαιμονίοις, κἀκεῖνους δεῖ Βοιωτοῖς τὸ χωρίον παραδοῦναι· ἐπὶ τούτοις γὰρ ξυμβεβάσθαι. οἱ δὲ πιστεύσαντες ὥς ἀνδρὶ στρατηγῷ καὶ οὐκ εἰδότες οὐδὲν διὰ τὸ πολιορκεῖσθαι, ὑπόσπονδοι 4 ἐξέρχονται. τούτῳ μὲν τῷ τρόπῳ Οἰνόην ληφθεῖσαν Βοιωτοὶ 4 κατέλαβον, καὶ ἡ ἐν ταῖς Ἀθήναις ὀλιγαρχία καὶ στάσις ἐπαύσατο.

99. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ ἐν τῇ Μιλήτῳ Πελοποννήσιοι, ὥς τροφὴν τε οὐδεὶς ἐδίδου τῶν ὑπὸ Τισσαφέρους τότε ὅτε ἐπὶ τὴν Ἀσπενδον παρήει προσταχθέντων, καὶ αἱ Φοίνισσαι νῆες οὐδὲ ὁ Τισσαφέρους

3. Ἀλκιβιάδην. Seine wirkliche Rückkehr erfolgte gleichwohl erst vier Jahre später.

98. 1. καὶ ὅσοι, und die sonst. zu 3, 2, 2. — τοξότας — βαρβ. Diese Bogenschützen waren ein aus Selaven, meist Skythen oder auch Thrakern, gebildetes stehendes Corps, das als Stadtwache diente.

2. διαφθορᾶς ist ein gen. definitionis zu ξυμφορὰν: der Unfall bestand in der Vernichtung. v. 7, 42, 2. — ἐτελουτηδὸν προσπ. scheint

brachylogisch gesagt zu sein für παρακαλέσαντες ὥστε ἐτελουτηδὸν προσελθεῖν.

3. ξυμβεβάσθαι als unpersönl. Passiv aufzufassen.

4. ληφθεῖσαν, durch die List des Aristarch.

99. οἱ — Πελοποννήσιοι. An die Stelle dieses Subj. tritt später in der Epanalepsis οὕτω δὲ ὁ Μίνδαρος. — τῶν — προσταχθέντων. Bloss Tamos war 87, 3 als solcher genannt. — Die Negation vor ὁ Τισσαφέρους gilt auch schon

τέως που ἦκον, ὃ τε Φίλιππος ὁ ξυμπεφθείς αὐτῷ ἐπεστάλκει Μινδάρω τῷ ναυάρχῳ καὶ ἄλλος, Ἱπποκράτης, ἀνὴρ Σπαρτιάτης καὶ ὢν ἐν Φασήλιδι, ὅτι οὔτε αἱ νῆες παρέδοντο πάντα τε ἀδικοῦντο ὑπὸ Τισσαφέρους, Φαρνάβαζός τε ἐπεκαλεῖτο αὐτούς καὶ ἦν πρόθυμος κομίσας τὰς ναῦς καὶ αὐτὸς τὰς λοιπὰς ἔτι πόλεις τῆς ἐαυτοῦ ἀρχῆς ἀποστήσαι τῶν Ἀθηναίων, ὥσπερ καὶ ὁ Τισσαφέρης, ἐλπίζων πλέον τι σχήσειν ἀπ' αὐτοῦ· οὕτω δὲ ὁ Μίνδαρος πολλῶ κόσμῳ καὶ ἀπὸ παραγγέλματος αἰφνιδίου, ὅπως λάθῃ τοὺς ἐν Σάμῳ, ἄρας ἀπὸ τῆς Μιλήτου ναυσὶ τρισὶ καὶ ἑβδομήκοντα ἔπλει ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. πρότερον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει τῷδε ἐγκαίδεκα ἐς αὐτὸν νῆες ἐσέπλευσαν, αἱ καὶ τῆς Χερσονήσου τι μέρος κατέδραμον. χειμασθεὶς δὲ ἀνέμῳ καὶ ἀναγκασθεὶς καταίρει ἐς τὴν Ἰκαρον, καὶ μείνας ἐν αὐτῇ ὑπὸ ἀπλοίας πέντε ἢ ἑξ ἡμέρας ἀφικνεῖται ἐς τὴν Χίον.

100. Ὁ δὲ Θράσυλος ἐκ τῆς Σάμου, ἐπειδὴ ἐπύθετο αὐτὸν ἐκ τῆς Μιλήτου ἀπηρκότα, ἔπλει καὶ αὐτὸς ναυσὶν εὐθύς πέντε καὶ πεντήκοντα, ἐπειγόμενος μὴ φθάσῃ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐσπλεύσας. αἰσθόμενος δὲ ὅτι ἐν τῇ Χίῳ εἴη καὶ νομίσας αὐτὸν καθέξειν αὐτοῦ, σκοποὺς μὲν κατεστήσατο καὶ ἐν τῇ Λέσβῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιπέρας ἡπίερω, εἰ ἄρα ποινούντο αἱ νῆες, ὅπως μὴ λάθῃεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Μήθυμναν παραπλεύσας ἄλφιτά τε καὶ τᾶλλα ἐπιτήδεια παρασκευάζειν ἐκέλευεν ὥς, ἣν πλείων χρόνος γίννηται, ἐκ τῆς Λέσβου τοὺς ἐπίπλους τῇ Χίῳ ποιησόμενος. ἅμα δέ, Ἐρεσος γὰρ τῆς Λέσβου ἀφειστήκει, ἐβούλετο ἐπ' αὐτὴν πλεύσας, εἰ δύναίτο, ἐξελεῖν. Μηθυμναίων γὰρ οὐχ οἱ ἀδυνατώτατοι φυγάδες, διακομίσαντες ἐκ τε τῆς Κύμης προσεταιριστοὺς ὀπλίτας ὥς πεντήκοντα καὶ τῶν ἐκ τῆς ἡπίερου μισθωσάμενοι, ξύμπασι

für αἱ Φοίνισσαι νῆες. Nicht ganz so 6, 55, 1 ἐν ἡ Θεσσαλοῦ μὲν οὐδ' Ἱππάρχου οὐδεὶς καὶς γέγραπται, aber genau wie hier Lucian. Ver. Hist. 2, 682 δένδρον δὲ οὐδὲ ὕδωρ ἐνὶν. Bei Dichtern Mehreres der Art. — ὁ ξυμπεφθείς. 87, 6. — Μινδάρω. 85, 1. — ἦν πρόθυμος κτέ. Zur Sache C. 6, 1. — ἐλπίζων zu beziehn auf den Pharnabazos. — ἀπ' αὐτοῦ, daraus, näml. ἀπὸ τοῦ ἀποστήσαι. — ἐκ-

καίδεκα νῆες, wieder erwähnt 102, 2. — αἱ καὶ V. Vulg ohne αἱ.

100. 2. αὐτὸν καθέξειν, er werde ihn festhalten. Diese Auffassung scheint dem Zusammenhange angemessener als die sprachl. nicht weniger zulässige (zu 4, 32, 2): derselbe werde verweilen.

3. τῆς Λέσβου verb. mit Ἐρεσος. — ἀφειστήκει, sc. τῶν Ἀθηναίων.

ὡς τριακοσίοις, Ἀναξάνδρου Θηβαίου κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἡρου-
 μένον, προσέβαλον πρῶτον Μηθύμνη· καὶ ἀποκρουσθέντες
 τῆς πείρας διὰ τοὺς ἐκ τῆς Μυτιλήνης Ἀθηναίων φρουροὺς
 προελθόντας, αὐτοὺς ἔξω μάχῃ ἀπωσθέντες καὶ διὰ τοῦ ὄρους
 κομισθέντες ἀφιστάσι τὴν Ἑρεσον. πλεύσας οὖν ὁ Θρασύλος 4
 ἐπ' αὐτὴν πάσαις ταῖς ναυσὶ διενοεῖτο προσβολὴν ποιεῖσθαι.
 προαφιγμένος δ' αὐτόσε ἦν καὶ ὁ Θρασύβουλος πέντε ναυσὶν
 ἐκ τῆς Σάμου, ὡς ἡγγέλθη αὐτοῖς ἡ τῶν φυγάδων αὐτῇ διά-
 βασις· ὑστερήσας δ' ἐπὶ τὴν Ἑρεσον ἐφώρμηι ἐλθών. προσε- 5
 γένοντο δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου τινὲς δύο νῆες ἐπ' οἴκου
 ἀνακομιζόμεναι καὶ αἱ Μηθυμναῖαι· καὶ αἱ πᾶσαι νῆες παρήσαν
 ἐπὶ καὶ ἐξήκοντα, ἀφ' ὧν τῷ στρατεύματι παρεσκευάζοντο
 ὡς κατὰ κράτος μηχαναῖς τε καὶ παντὶ τρόπῳ, ἣν δύνυνται,
 αἰρῆσόντες τὴν Ἑρεσον.

101. Ὁ δὲ Μίνδαρος ἐν τούτῳ καὶ ἐκ τῆς Χίου τῶν
 Πελοποννησίων αἱ νῆες, ἐπισιτισάμεναι δυοῖν ἡμέραιν, καὶ
 λαβόντες παρὰ τῶν Χίων τρεῖς τεσσαρακοστὰς ἑκάστος Χίος,
 τῇ τρίτῃ διὰ ταχέων ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου οὐ πελάγαι, ἵνα
 μὴ περιτύχωσι ταῖς ἐν τῇ Ἑρέσῳ ναυσίν, ἀλλ' ἐν ἀριστερεῇ
 τὴν Λέσβον ἔχοντες ἔπλεον ἐπὶ τὴν ἡπειρον. καὶ προσβαλόν- 2
 τες τῆς Φωκαίδος ἐς τὸν ἐν Καρτερίοις λιμένα καὶ ἀριστοποιη-
 σάμενοι, παραπλεύσαντες τὴν Κυμαίαν δειπνοποιοῦνται ἐν
 Ἀργεννούσαις τῆς ἡπείρου, ἐν τῷ ἀντιπέρας τῆς Μυτιλήνης.

— κατὰ τὸ ξυγγενές, als Aeoler.
 Aus demselben Grunde fanden jene
 Flüchtlinge in Kyme Unterstützung.
 — πρῶτον V. Vulg. πρώτῃ. zu
 44, 2.

4. ὡς V. Vulg. ὅτε.

5. τινὲς δύο. zu 7, 34, 5. — αἱ
 Μηθυμναῖαι, fünf an der Zahl, wie
 die Gesamtsumme zeigt. — ἀφ'
 ὧν τῷ στρατ. etwas spröde Ver-
 bindung für καὶ τῷ ἀπὸ τούτων
 στρατ.

101. 1. αἱ νῆες V. Die Vulg.
 setzt αἱ nicht hier, sondern schon
 vor ἐν, viele Codd. haben es gar
 nicht. — δυοῖν ἡμέραιν. Die Hh.
 δυοῖν ἡμέραις. Das Zahlwort ver-
 besserte schon Lobeck Phryn. 211
 u. wegen ἡμέραιν zu 5, 84, 1. —

λαβόντες, sc. οἱ ναῦται. — τεσσα-
 ρακοστὰς, Vierzigstel. Als Ein-
 heit ist wahrscheinl. der goldene
 Stater, 20 Drachmen werth, zu
 denken, sodass ein chiisches Vier-
 zigstel $\frac{1}{2}$ Drachme betrug. So
 machten die phokaïschen Sechstel
 (ἕκται Φωκαίδες) den sechsten Theil
 des phok. Staters aus. — οὐ vor
 πελάγαι ist nach Haacke's Conj.
 des Sinnes wegen hinzugefügt.
 [Dass V. es habe, giebt P. kl. Ausg.
 irrig an]. — ἐπὶ τὴν ἡπειρον,
 „i. e. παρὰ τὴν ἡπ., vel proprie
 in continentem versus et propter
 eam.“ P.

2. τῆς ἡπείρου hinzugefügt, um
 dieses Städtchen oder Dorf Argen-
 nusä von den gleichnamigen Inseln
 zu unterscheiden. — ἥδη verb. mit

3 ἐντεῦθεν δὲ ἐτι πολλῆς νυκτὸς παραπλεύσαντες καὶ ἀφικό-
μενοι τῆς ἡπείρου ἐς Ἀρματοῦντα καταντικρὺ Μηθύμνης,
ἀριστοποιησάμενοι, διὰ ταχέων παραπλεύσαντες Λέκτον καὶ
Λάρισσαν καὶ Ἀμαξιτὸν καὶ τὰ ταύτη χωρία ἀφικνοῦνται ἐς
Ῥοίτειον ἤδη τοῦ Ἑλλησπόντου, πρωίτερον μέσων νυκτῶν.
εἰςὶ δ' αὖ τῶν νεῶν καὶ ἐς Σίγειον κατήσαν καὶ ἄλλοσε τῶν
ταύτη χωρίων.

102. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐν τῇ Σηστῷ δυοῖν δεούσαις εἰκοσι
ναυσὶν ὄντες, ὥς αὐτοῖς οἷ τε φρυκτωροὶ ἐσήμεαινον καὶ
ἡσθάνοντο τὰ πυρὰ ἐξαίφνης πολλὰ ἐν τῇ πολεμίᾳ φανέντα,
ἔγνωσαν ὅτι ἐσπλεύουσιν οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ τῆς αὐτῆς
ταύτης νυκτὸς ὥς εἶχον τάχους ὑπομίζαντες τῇ Χερσονήσῳ,
παρέπλεον ἐπ' Ἐλαιούντος, βουλόμενοι ἐκπλεῦσαι ἐς τὴν εὐ-
2 ρωχρίαν τὰς τῶν πολεμίων ναῦς. καὶ τὰς μὲν ἐν Ἀβύδῳ
ἐκκαίδεκα ναῦς ἔλαθον, προειρημένης φυλακῆς τῷ φίλῳ ἐπί-
πλῳ, ὅπως αὐτῶν ἀνακῶς ἔξουσιν, ἣν ἐκπλέωσι· τὰς δὲ μετὰ
τοῦ Μινδάρον ἅμα τῇ ἔῳ κατιδόντες τὴν δίσωξιν εὐθὺς ποιου-
μένου οὐ φθάνονσι πάσαις, ἀλλ' αἱ μὲν πλείους ἐπὶ τῆς Ἰμ-
βρου καὶ Αἰήνου διέφυγον, τέσσαρες δὲ τῶν νεῶν αἱ ὕσταται
3 πλέουσai καταλαμβάνονται παρὰ τὸν Ἐλαιούντα. καὶ μίαν
μὲν ἐποκείλασαν κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Πρωτεσιλάου αὐτοῖς
ἀνδράσι λαμβάνουσι, δύο δὲ ἐτέρας ἄνευ τῶν ἀνδρῶν· τὴν δὲ
μίαν πρὸς τῇ Ἰμβρῳ κενὴν κατακαίουσιν.

103. Μετὰ δὲ τοῦτο ταῖς τε ἐξ Ἀβύδου ξυμμειγείσαις καὶ

τοῦ Ἑλλ., bereits zum Hell. ge-
hörig.

102. 1. ὥς εἶχον τάχους. zu 7,
2, 1. — φρυκτωροί. zu 3, 22, 7. —
ὑπομίζαντες verhält sich zu προσ-
μίζαντες, wie succedere zu acce-
dere. — ἐκπλεῦσαι ist in prägnanter
Weise mit dem Acc. construiert,
indem es durch den Zusatz von
ἐς τὴν εὐρωχρίαν den Sinn: ἐκ-
πλεύσαντες διαφυγεῖν erhält. vgl.
zu 3, 34, 2.

2. τὰς — ἐκκαίδεκα v. C. 99. —
προειρημένης φ., obwohl die-
sen Wachsamkeit anbefohlen
war. — τῷ φίλῳ ἐπίπλῳ = ὑπὸ

τοῦ φίλου ἐπίπλῳ, i. e. ὑπὸ τῶν
μετὰ Μινδάρον ἐπιπλεόντων φίλων.
Ueb. den Gebrauch des abstr. pro
concr. zu 4, 128, 1. — αὐτῶν,
τῶν Ἀθ. — ἀνακῶς, achtsam,
ein ionisches Wort. — ποιοῦμένου
Conj. von Kr. und Dobr. für ποι-
ούμενοι. — πάσαις habe ich aus
V. u. noch einem guten Cod. auf-
genommen. Die folg. Nominative
stehen nicht entgegen, wie 19, 3
zeigt: ἐφευγον μὲν μὲν νηὶ ἐς
Ἐφεσον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπὶ τῆς Τέω.
Vulg. πάσαι, das neben κατιδόντες
hart wäre u. eben wegen des Folg.
leicht entstehen könnte.

3. αὐτοῖς ἀνδράσι. v. 2, 90, 6.

ταῖς ἄλλαις, ξυμπάσαις ἔξ καὶ ὀγδοήκοντα, πολιορκήσαντες Ἐλαιοῦντα ταύτην τὴν ἡμέραν, ὥς οὐ προσεχώρει, ἀπέπλευσαν ἐς Ἀβυδον.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ψευσθέντες τῶν σκοπῶν καὶ οὐκ ἂν οἴο-
μενοι σφᾶς λαθεῖν τὸν παράπλου τῶν πολεμίων νεῶν, ἀλλὰ
καθ' ἡσυχίαν τειχομαχοῦντες, ὥς ἤσθοντο, εὐθὺς ἀπολιπόντες
τὴν Ἑρεσον κατὰ τάχος ἐβοήθουν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ
δύο τε ναῦς τῶν Πελοποννησίων αἰρουῦσιν, αἱ πρὸς τὸ πέλαγος
τότε θρασύτερον ἐν τῇ διώξει ἀπάρασαι περιέπεσον αὐτοῖς, καὶ
ἡμέρα ὕστερον ἀφικόμενοι ὀρμίζονται ἐς τὸν Ἐλαιοῦντα καὶ
τὰς ἐκ τῆς Ἰμβρου ὅσαι κατέφυγον κομίζονται καὶ ἐς τὴν ναυ-
μαχίαν πέντε ἡμέρας παρεσκευάζοντο.

104. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐναυμάχουν τρόπῳ τοιῷδε. οἱ
Ἀθηναῖοι παρέπλεον ἐπὶ κέρως ταξάμενοι παρ' αὐτὴν τὴν
γῆν ἐπὶ τῆς Σηστοῦ, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐκ τῆς
Ἀβύδου ἀνταυῆγον καὶ αὐτοί. καὶ ὥς ἔγνωσαν ναυμαχήσον-
τες, παρέτειναν τὸ κέρας οἱ μὲν Ἀθηναῖοι παρὰ τὴν Χερσό-
νησον, ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἰδάκου μέχρι Ἀρριανῶν, νῆες ἔξ καὶ
ἐβδομήκοντα, οἱ δ' αὖ Πελοποννήσιοι ἀπὸ Ἀβύδου μέχρι
Δαρδάνου, νῆες ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα. κέρας δὲ τοῖς μὲν 3
Πελοποννησίοις εἶχον τὸ μὲν δεξιὸν Συρακόσιοι, τὸ δ' ἔτε-
ρον αὐτὸς Μίνδαρος καὶ τῶν νεῶν αἱ ἄριστα πλέουσai, Ἀθη-
ναίοις δὲ τὸ μὲν ἀριστερόν Θράσυλος, ὁ δὲ Θρασύβουλος τὸ
δεξιόν· οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ ὥς ἕκαστοι διετάξαντο. ἐπει- 4
ρομένων δὲ τῶν Πελοποννησίων πρότερόν τε ξυμμίξαι, καὶ
κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν τῶν Ἀθηναίων ὑπερσχόντες αὐτοὶ τῷ
εὐωνύμῳ ἀποκλῆσαι τοῦ ἔξω αὐτοὺς ἔκπλου, εἰ δύναιντο,
κατὰ δὲ τὸ μέσον ἐξῶσαι πρὸς τὴν γῆν οὐχ ἑκάς οὐσαν, οἱ
Ἀθηναῖοι γνόντες, ἧ μὲν ἐβούλοντο ἀποφράξασθαι αὐτοὺς οἱ
ἐναντιοί, ἀντεπεξῆγον καὶ περιεγίγνοντο τῷ πλῶ· τὸ δ' 5

103. 1. ταῖς ἄλλαις, i. e. ταῖς μετὰ τοῦ Μινδάρου.

2. ψευσθέντες τῶν σκ., die sich geirrt hatten in ihren Spä-
hern. Zur Sache 100, 2. — τὴν Ἑρεσον. 100, 5. — τότε. 102, 2.

104. 1. ἐπὶ κέρως. zu 2, 90, 4.
2. ὀγδοήκοντα nur in zwei Codd.
Vulg. ἐξήκοντα. Aber §. 5 heisst
es ausdrücklich, wie auch aus der
anderweitigen Berechnung einleuch-

tet, dass die athenische Flotte die
kleinere gewesen sei. — τὸ μὲν
ἀριστερόν κτέ. Chiasmus.

4. ὑπερσχόντες, der Nom. c. Inf.
nach ἐπειγομένων. v. 5, 41, 2. —
αὐτούς. Ueb. die Stellung zu 1, 68,
1. — περιεγίγνοντο τῷ πλῶ, über-
holten sie in der Fahrt, wo-
durch sie die Absicht des Feindes,
ihnen den Weg nach aussen zu
sperrern, vereitelten.

εὐώνυμον αὐτοῖς ὑπερεβλήκει ἤδη τὴν ἄκραν ἢ Κυνὸς σῆμα καλεῖται· τῷ δὲ μέσῳ, τοιούτου ξυμβαίνοντος, ἀσθενέσι καὶ διεσπασμέναις ταῖς ναυσὶ καθίσταντο, ἄλλως τε καὶ ἐλάσσοσι χρώμενοι τὸ πλῆθος καὶ τοῦ χωρίου τοῦ περὶ τὸ Κυνὸς σῆμα ὀξεῖαν καὶ γωνιώδη τὴν περιβολὴν ἔχοντος, ὥστε τὰ ἐν τῷ ἐπέκεινα αὐτοῦ γιγνόμενα μὴ κάτοπτα εἶναι.

105. Προσπεσόντες οὖν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸ μέσον ἐξέωσαν τε ἐς τὸ ξηρὸν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐς τὴν
 2 γῆν ἐπεξέβησαν, τῷ ἔργῳ πολὺ περισχόντες. ἀμῦναι δὲ τῷ μέσῳ οὐδ' οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὑπὸ πλῆθους τῶν ἐπικειμένων νεῶν ἐδύναντο, οὐδ' οἱ περὶ τὸν Θράσυλον ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου· ἀφανές τε γὰρ ἦν διὰ τὴν ἄκραν τὸ Κυνὸς σῆμα καὶ ἅμα οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐλάσσους ἐπιτεταγμένοι εἶργον αὐτούς, πρὶν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ κρατήσαντες ἀδεῶς ἄλλοι ἄλλην ναῦν διώκοντες
 3 ἤρξαντο μέρει τινὶ σφῶν ἀτακτότεροι γενέσθαι. γνόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον τὰς ἐπὶ σφίσι ναῦς ἐπεχούσας, παυσάμενοι τῆς ἐπεξαγωγῆς ἤδη τοῦ κέρους καὶ ἐπαναστρέψαντες, εὐθύς ἡμύναντό τε καὶ τρέπουσι, καὶ τὰς κατὰ τὸ νικῆσαν τῶν Πελοποννησίων μέρος ὑπολαβόντες πεπλανημένας ἐκοπτόν τε καὶ ἐς φόβον τὰς πλείους ἀμαχεῖ καθίστασαν. οἱ τε Συρακόσιοι ἐτύγγανον καὶ αὐτοὶ ἤδη τοῖς περὶ τὸν Θράσυλον ἐνδεδωκότες καὶ μᾶλλον ἐς φυγὴν ὀρμήσαντες, ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἄλλους ἐώρων.

106. Γεγενημένης δὲ τῆς τροπῆς καὶ καταφυγόντων τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὸν Μείδιον μάλιστα ποταμὸν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ ἐς Ἀβυδον, ναῦς μὲν ὀλίγας ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι (στενὸς γὰρ ὦν ὁ Ἑλλήσποντος βραχείας τὰς ἀποφυγὰς τοῖς ἐναντίοις παρεῖχε), τὴν μέντοι νίκην ταύτην τῆς ναυμα-

105. 1. περισχόντες. v. 5, 7, 3.

2. ἀφανές — ἦν. Subj. wohl τὸ μέσον. Andere denken einen allgemeinen Begriff: der Vorgang dazu. — διὰ τὸ — διώκοντες. zu 4, 63, 1. Die Vulg. διώκειν muss den besten Codd. gegenüber als Correctur erscheinen.

3. γνόντες, sc. τοῦτο, τὴν ἀταξίαν. — τὰς — ἐπεχούσας ist doch wohl soviel als τὰς σφίσι ἐπικειμέ-

νας ναῦς, wenschon die Constr. nicht belegt werden kann. Zu verb. ist der Acc. mit ἡμύναντο τε καὶ τρ. Ueb. die Stellung von ἐπεχούσας zu 1, 11, 3. — ὑπολαβόντες, auffangend, intercepte. D. Schol., dem Andere folgen, erklärt es durch δεξάμενοι, weniger passend zu πεπλανημένας. — ἀμαχεῖ, ohne Kampf, von Seiten der Angegriffenen. — τοὺς ἄλλους ἐώρων. Was ist zu ergänzen?

χίας ἐπικαιροτάτην δὴ ἔσχον. φοβούμενοι γὰρ τέως τὸ τῶν² Πελοποννησίων ναυτικὸν διὰ τε τὰ κατὰ βραχὺ σφάλματα καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ Σικελίᾳ ξυμφορὰν, ἀπηλλάγησαν τοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καταμέμψεσθαι καὶ τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικά νομίζειν. ναῦς μέντοι τῶν ἐναντίων λαμβάνουσι³ Χίας μὲν ὀκτώ, Κορινθίας δὲ πέντε, Ἀμπρακιώτιδας δὲ δύο καὶ Βοιωτίας δύο, Λευκαδίων δὲ καὶ Λακεδαιμονίων καὶ Συρακοσίων καὶ Πελληνέων μίαν ἐκάστων· αὐτοὶ δὲ πεντεκαίδεκα ναῦς ἀπολλύουσιν. στήσαντες δὲ τροπαῖον ἐπὶ τῇ ἄρκῳ⁴ οὗ τὸ Κυνὸς σημεῖον καὶ τὰ ναυάρια προσαγαγόμενοι καὶ νεκροὺς τοῖς ἐναντίοις ὑποσπόνδους ἀποδόντες ἀπέστειλαν καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας τριήρη ἄγγελον τῆς νίκης. οἱ δὲ ἀφικομένης⁵ τῆς νεῶς καὶ ἀνέλπιστον τὴν εὐτυχίαν ἀκούσαντες ἐπὶ τε ταῖς περὶ τὴν Εὐβοίαν ἄρτι ξυμφοραῖς καὶ κατὰ τὴν στάσιν γεγενημέναις πολὺ ἐπερρώσθησαν καὶ ἐνόμισαν σφίσιν ἔτι δυνατὰ εἶναι τὰ πράγματα, ἣν προθύμως ἀντιλαμβάνονται, περιγενέσθαι.

107. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ἡμέρᾳ τετάρτῃ ὑπὸ σπουδῆς ἐπισκευάσαντες τὰς ναῦς οἱ ἐν τῇ Σηστῷ Ἀθηναῖοι ἔπλεον ἐπὶ Κύζικον ἀφεστηκῆσαν· καὶ κατιδόντες κατὰ Ἀρπάριον καὶ Πρίαπον τὰς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ὀκτὼ ναῦς ὁρμούσας, ἐπιπλεύσαντες καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐν τῇ γῇ ἔλαβον τὰς ναῦς. ἀφικόμενοι δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Κύζικον ἀτείχιστον οὖσαν προσηγάγοντο πάλιν καὶ χρήματα ἀνέπραξαν. ἔπλευσαν² δὲ ἐν τούτῳ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἐκ τῆς Ἀβύδου ἐπὶ τὸν Ἐλαιοῦντα καὶ τῶν σφετέρων νεῶν τῶν αἰχμαλώτων ὅσαι ἦσαν ὕγιεις ἐκομίσαντο (τὰς δὲ ἄλλας Ἐλαιούσιοι κατέκασαν), καὶ ἐς τὴν Εὐβοίαν ἀπέπεμψαν Ἱπποκράτη καὶ Ἐπικλέα κομιοῦντας τὰς ἐκεῖθεν ναῦς.

108. Κατέπλευσε δὲ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ταῖς τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶν ἀπὸ τῆς Κάννου καὶ Φασήλιδος ἐς τὴν Σάμον, ἀγγέλλων ὅτι τὰς τε Φοινίσσας

106. 2. κατὰ βραχὺ, im Kleinen. — τον Emend. von Duker für τοῦ.

4. νεκροὺς ohne Art. zu 4, 14, 5.

5. ἐπὶ — γεγ. Welches wäre die ganz regelrechte Stellung von τε u. γεγενημέναις? — ἄρτι. C. 95. —

δυνατὰ κτέ. Dieselbe Constr. 3, 86, 4.

107. 2. τῶν αἰχμαλώτων, der von den Ath. bei Kynos Sema genommenen. — τὰς ἐκεῖθεν ναῦς. 95, 1.

108. 1. ταῖς τρισὶ κ. δ. v. C. 88. — Κάννον καὶ Φασ. Ueber die

ναῦς ἀποστρέψειε Πελοποννησίους ὥστε μὴ ἐλθεῖν, καὶ τὸν Τισσαφέρην ὅτι φίλον πεποιήκοι μᾶλλον Ἀθηναίοις ἢ πρό-
 2 τερον. καὶ πληρώσας ναῦς ἐννέα πρὸς αἷς εἶχεν, Ἀλικαρνα-
 σέας τε πολλὰ χρήματα ἐξέπραξε καὶ Κῶν ἐτείχευσεν. ταῦτα
 δὲ πράξας καὶ ἄρχοντα ἐν τῇ Κῷ καταστήσας πρὸς τὸ μετό-
 πωρον ἤδη ἐς τὴν Σάμον κατέπλευσεν.

3 Καὶ ὁ Τισσαφέρης ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου, ὡς ἐπύθετο τὰς
 τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐκ τῆς Μιλήτου ἐς τὸν Ἑλλήσπον-
 4 τον πεπλευκνίας, ἀναξεύξας ἤλανθεν ἐπὶ τῆς Ἰωνίας. ὄντων
 δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, Ἀντάνδριοι (εἰσὶ
 δὲ Αἰολῆς) παρακομισάμενοι ἐκ τῆς Ἀβύδου περὶ διὰ τῆς
 Ἰδης τοῦ ὄρους ὀπλίτας ἐσηγάγοντο ἐς τὴν πόλιν, ὑπὸ Ἀρ-
 σάκου τοῦ Πέρσου, Τισσαφέρους ὑπάρχου, ἀδικούμενοι,
 ὅσπερ καὶ Δηλίους τοὺς Ἀτραμύτιον κατοικήσαντας, ὅτε ὑπ'
 Ἀθηναίων Δήλον καθάρσεως ἕνεκα ἀνέστησαν, ἔχθραν προσ-
 ποιησάμενος ἄδηλον καὶ ἐπαγγείλας στρατιὰν αὐτῶν τοῖς
 βελτίστοις, ἐξαγαγὼν ὡς ἐπὶ φιλίᾳ καὶ ξυμμαχίᾳ, τηρήσας
 ἀριστοποιουμένους καὶ περιστήσας τοὺς ἑαυτοῦ κατηκόντισε.
 5 φοβούμενοι οὖν αὐτὸν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον μήποτε καὶ περὶ
 σφαῖς τι παρανομήσῃ, καὶ ἄλλα ἐπιβάλλοντος αὐτοῦ ἂ φέρειν
 οὐκ ἠδύνατο, ἐκβάλλουσι τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀκρο-
 πόλεως.

109. Ὁ δὲ Τισσαφέρης αἰσθόμενος καὶ τοῦτο τῶν Πελο-
 ποννησίων τὸ ἔργον καὶ οὐ μόνον τὸ ἐν Μιλήτῳ καὶ Κνίδῳ
 (καὶ ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῦ ἐξεπεπτώκεσαν οἱ φρουροί), διαβε-
 βλήσθαι τε νομίσας αὐτοῖς σφόδρα καὶ δεισας μὴ καὶ ἄλλο τι
 ἔτι βλάπτωσι, καὶ ἅμα ἀχθόμενος εἰ Φαρνάβαξος ἐξ ἐλάσσονος
 χρόνου καὶ δαπάνης δεξάμενος αὐτοὺς κατορθώσει τι μᾶλλον
 τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, πορεύεσθαι διενοεῖτο πρὸς αὐτοὺς
 ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπως μέμψηται τε τῶν περὶ τὴν Ἀν-

Stellung zu 3, 29, 1. — ὥστε u. gleich ὅτι nachgestellt. zu 1, 77, 2.

2. καὶ ἄρχοντα V. καὶ ἄρχοντας zwei schlechte Hh. Vulg. ἄρχοντας. — ἤδη verb. mit πρὸς τὸ μετόπωρον. zu 1, 30, 4.

3. Ἀσπένδου. 87, 6.

4. Δηλίους κτέ. 5, 1. — ἔχθραν προσπ. ἄδ., „nachdem er eine geheime Feindschaft gegen

Jemand, den er bekriegen wolle, vorgeschützt.“ K. — ἐπαγγείλας στρατιάν, wie exercitum indicere, auch 7, 17, 1.

109. 1. τὸ ἐν Μιλήτῳ. 84, 4. — καὶ — φρουροί soll wohl nur als Erklärung von Κνίδῳ gelten, um diesen in Bezug auf Knidos früher nicht erwähnten Vorfall hier nachzuholen. — μᾶλλον, mehr

ταυδρον γεγενημένων καὶ τὰς διαβολὰς καὶ περὶ τῶν Φοινισσῶν
νεῶν καὶ τῶν ἄλλων ὡς εὐπρεπέστατα ἀπολογήσεται. καὶ
ἀφικόμενος πρῶτον εἰς Ἑφεσον θυσίαν ἐποιήσατο τῇ Ἀρτέμιδι.
[ὅταν ὁ μετὰ τοῦτο τὸ θέρος χειμῶν τελευτήσῃ, ἐν καὶ εἰκοστὸν
ἔτος πληροῦται.]

als er selbst. — τὰς διαβολὰς —
ἀπολογήσεται. Thuk. hat ἀπολο-
γεῖσθαι noch zweimal mit dem
Acc. 3, 62, 6 u. 8, 68, 2, doch in
etwas verschiedenem Sinne; aber
gerade wie hier Demosth. p. 1052,
26 οὐδ' ἀπολογήσασθαι μοι ἐξεγέ-
νετο οὐδὲ πολλοστὸν μέρος ὧν
κατεψεύδοντο ἡμῶν, und so auch
Spätere. Mehrere Codd. schieben

ἀπόσῃται nach διαβολὰς ein, was
ganz einem Glossem gleicht. Ueb.
Cobets Conj. ἀπολύσεται (u. vorher
μείμνεται) s. Herbst 47 f.

2. [ὅταν — πληροῦται.] Obwohl
alle Codd. ausser einem diesen
Zusatz haben, ist er doch ohne
Zweifel nicht von der Hand des
Thukydides.